

รายงานผลการดำเนินงานวิจัยฉบับสมบูรณ์
โครงการ ม.อ. เพื่อชุมชนเข้มแข็ง ปีงบประมาณ 2560

โครงการวิจัยข่าวเฉียงปากอระ: สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพื่อสิทธิชุมชน

ภายใต้

ชุดโครงการการพัฒนาเครือข่ายพันธมิตรกิจสัมพันธ์ ม.อ. เพื่อชุมชนเข้มแข็ง

โดย น.ส. ณิชนันท์ คุปตานนท์ และคณะ

เมษายน 2561

รายงานผลการดำเนินงานวิจัยฉบับสมบูรณ์
โครงการ ม.อ. เพื่อชุมชนเข้มแข็ง ปีงบประมาณ 2560

โครงการวิจัยข้าวเหนียวปากอ: สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพื่อสิทธิชุมชน

ภายใต้

ชุดโครงการการพัฒนาเครือข่ายพันธกิจสัมพันธ์ ม.อ. เพื่อชุมชนเข้มแข็ง

คณะผู้วิจัย/คณะทำงาน	สังกัด
1. น.ส. นิชนันท์ คุปตานนท์	คณะนิติศาสตร์
2. นาย ศุภวัชร มาลานนท์	คณะนิติศาสตร์
3. น.ส. สุพัทธ์รดา เปล่งแสง	คณะนิติศาสตร์
4. นาย ว่องวิช ขวัญพัทลุง	คณะนิติศาสตร์

วิทยาเขตหาดใหญ่

เสนอต่อ

ฝ่ายพันธกิจสัมพันธ์มหาวิทยาลัยกับสังคม
สำนักวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

“สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์” (Geographical Indications, “GI”) เป็นทรัพย์สินทางปัญญาประเภทหนึ่ง หมายถึง ชื่อ สัญลักษณ์ หรือสิ่งอื่นใดที่ใช้เรียกหรือใช้แทนแหล่งภูมิศาสตร์ และสามารถบ่งบอกว่าสินค้าที่เกิดจากแหล่งภูมิศาสตร์นั้นเป็นสินค้าที่มีคุณภาพ ชื่อเสียง หรือคุณลักษณะเฉพาะของแหล่งภูมิศาสตร์ดังกล่าว¹

การให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตั้งอยู่บนฐานแนวคิดสองประการ คือ ทฤษฎีการคุ้มครองผู้บริโภค (Consumer Protection) และทฤษฎีการแข่งขันทางการค้าที่เป็นธรรม (Fair Competition) การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จึงตั้งอยู่บนพื้นฐานของกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาที่ต้องชั่งน้ำหนักระหว่างประโยชน์สาธารณะที่เอกชนจะได้รับจากการให้สิทธิเด็ดขาดบางประการ (Monopoly right) กับภาระทางสังคมที่เกิดขึ้นจากการมอบสิทธิเด็ดขาดบางประการ (Social cost of monopoly right) การคุ้มครองผู้บริโภค (Consumer protection) และการแข่งขัน (Competition)

ประเทศไทยมีนโยบายที่จะให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เพื่อป้องกันไม่ให้ประชาชนสับสนหรือหลงผิดในแหล่งภูมิศาสตร์ของสินค้า โดยกำหนดให้มีการขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับสินค้าที่มาจากแหล่งภูมิศาสตร์ และห้ามการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อันจะทำให้เกิดความสับสนหรือหลงผิดในแหล่งภูมิศาสตร์อันแท้จริงของสินค้าที่ระบุในทะเบียน

ทั้งนี้ การขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ต้องมีข้อมูลประกอบ ดังนี้²

1. รายละเอียดเกี่ยวกับคุณภาพ ชื่อเสียง คุณสมบัติหรือคุณลักษณะอื่นของสินค้าที่ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างจากสินค้าชนิดเดียวกันที่มีแหล่งกำเนิดมาจากพื้นที่อื่น
2. รายละเอียดซึ่งแสดงความสัมพันธ์ระหว่างสินค้าที่ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กับแหล่งภูมิศาสตร์นั้น
3. รายละเอียดเกี่ยวกับที่ตั้งแหล่งภูมิศาสตร์ที่ขอขึ้นทะเบียน

¹ มาตรา 3 พระราชบัญญัติสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546

² แบบ สช.01 : คำขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

4. รายละเอียดแสดงการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ขอขึ้นทะเบียนบนฉลากสินค้า
5. รายละเอียดเกี่ยวกับผู้มีหน้าที่ตรวจสอบสินค้าที่ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ขึ้นทะเบียน
6. รายละเอียดวิธีการควบคุมคุณภาพสินค้าที่ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ขึ้นทะเบียน
7. รายละเอียดอื่น ๆ

นอกจากนี้ กฎหมายกำหนดผู้มีสิทธิขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไว้ดังนี้³

- (1) ส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นของรัฐที่เป็นนิติบุคคลซึ่งมีเขตรับผิดชอบครอบคลุมบริเวณแหล่งภูมิศาสตร์ของสินค้า
- (2) บุคคลธรรมดา กลุ่มบุคคล หรือนิติบุคคลซึ่งประกอบกิจการค้าเกี่ยวข้องกับสินค้าที่ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และมีถิ่นที่อยู่ในแหล่งภูมิศาสตร์ของสินค้า
- (3) กลุ่มผู้บริโภคหรือองค์กรผู้บริโภคสินค้าที่ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

ข้าวเฉีียง เป็นข้าวพื้นเมืองในคาบสมุทรมหานคร เกษตรกรชาวนาตำบลปากกรอนิยมปลูกข้าวเฉีียงไว้กินเองขณะที่ปลูกข้าวอื่นไว้ขายตามความต้องการของตลาด จนมีคำกล่าวว่า “กินข้าวเฉีียงแล้วจะติดใจ ไม่ยอมกินข้าวอื่นอีกเลย” ในการนี้ คณะนิติศาสตร์จึงเห็นเป็นโอกาสอันดีที่จะดำเนินการเตรียมความพร้อมให้กับกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ในการขึ้นทะเบียนข้าวเฉีียงปากกรอ เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับภายใต้พระราชบัญญัติสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 อีกทั้งยังเป็นการช่วยเพิ่มมูลค่าให้กับข้าวเฉีียงปากกรอซึ่งจะมีส่วนช่วยส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็งเพิ่มขึ้นและมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นด้วย เพราะการขึ้นทะเบียนสินค้าเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นกระบวนการสร้างอัตลักษณ์และความพิเศษให้กับผลิตภัณฑ์ที่ได้รับความคุ้มครอง ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าอันจะนำมาซึ่งความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืนของชุมชนปากกรอต่อไป

โครงการวิจัยนี้จึงได้จัดทำขึ้นเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของพันธุ์ข้าวเฉีียงปากกรอให้ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยใช้กระบวนการตามกฎหมายเพื่อสร้าง Smart Farmer ตามนโยบายและยุทธศาสตร์ชาติ โดยประสงค์จะศึกษาความเป็นไปได้ในการขอขึ้นทะเบียน ดำเนินการเตรียมความพร้อมเพื่อการขอขึ้นทะเบียนคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ข้าวเฉีียง-

³ มาตรา 7 พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546

ปากกรอ และศึกษาประเด็นปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 และการบังคับใช้สิทธิตามกฎหมาย

จากการดำเนินการโครงการวิจัยพบว่า เกษตรกรนาข้าวปากกรอส่วนใหญ่ยังไม่รู้จัก “สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์” ว่าคืออะไร ความรู้เกี่ยวกับสิทธิและผลประโยชน์ที่จะได้รับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เองก็ยังมีน้อยมาก รวมถึงการไม่ทราบถึงกระบวนการและขั้นตอนต่าง ๆ ของการจัดเตรียมคำขอขึ้นทะเบียนและการดำเนินการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย

หลังจากที่ได้มีการดำเนินการตามกิจกรรมต่างๆในโครงการแล้วพบว่า เกษตรกรนาข้าวปากกรอรู้จักสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ดีขึ้น รวมถึงมีความตระหนักรู้ถึงสิทธิและประโยชน์ที่ตนจะได้รับหากสินค้าของตนได้รับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แล้ว และมีความสนใจที่จะขึ้นทะเบียนสินค้าอื่นๆในพื้นที่ของตนให้เป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ด้วย อย่างไรก็ตาม ผลจากการดำเนินการเตรียมความพร้อมแก่กลุ่มเกษตรกรเพื่อการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ คณะวิจัยยังพบว่า การดำเนินการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ด้วยตนเองนั้น ยังมีปัญหาอยู่มากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการค้นหาข้อมูลเชิงวิทยาศาสตร์และการจัดทำระบบควบคุมคุณภาพเพื่อประกอบการยื่นคำขอขึ้นทะเบียน ซึ่งไม่อาจทำได้หากขาดความร่วมมือจากหน่วยงานอื่นๆ โดยเฉพาะหน่วยงานภาครัฐ

นอกจากนี้ ในด้านผู้บังคับใช้กฎหมายนั้น ทางคณะวิจัยพบว่า เจ้าหน้าที่ในส่วนภูมิภาคส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ในเรื่องสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นี้ด้วยเช่นกัน ซึ่งอาจส่งผลให้การบังคับใช้ และการดำเนินคดีต่างๆหากเกิดกรณีละเมิดขึ้นนั้น เป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควรได้

อนึ่ง ในด้านการกำหนดโทษหากเกิดกรณีพิพาทขึ้นนั้น การที่กฎหมายกำหนดไว้เฉพาะโทษทางอาญาในส่วนการปรับเท่านั้น อาจทำให้กฎหมายไม่สามารถบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เนื่องจากโดยลักษณะของทรัพย์สินทางปัญญาประเภทนี้ที่การละเมิดเกิดขึ้นโดยง่ายและการฟ้องร้องมีต้นทุนสูงและความน่าจะเป็นที่จะถูกฟ้องร้องมีน้อย คณะผู้วิจัยจึงเห็นว่ามาตรการลงโทษในทางแพ่งควรถูกนำมาใช้มากขึ้นเพื่อให้เกิดการป้องปรามการกระทำความผิด (Deterrence effect) โดยใช้ระบบค่าเสียหายเพื่อการลงโทษหรือค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษ (Punitive damages) ซึ่งกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาหลาย ๆ ฉบับก็ได้นำมาใช้แล้ว

บทคัดย่อ

ข้าวเฉียง เป็นข้าวพันธุ์พื้นเมืองในคาบสมุทรมหานครซึ่งพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้นำเมล็ดพันธุ์ข้าวเฉียงไปปลูกที่จังหวัดเชียงใหม่โดยกลุ่มเกษตรกรชาวนาตำบลปากกร่อนนิยมปลูกข้าวเฉียงไว้กินเองขณะที่ปลูกข้าวอื่นไว้ขายตามความต้องการของตลาด จนมีคำกล่าวที่ว่า “กินข้าวเฉียงแล้วจะติดใจ ไม่ยอมกินข้าวอื่นอีกเลย” คณะนิติศาสตร์จึงเห็นเป็นโอกาสอันดีที่จะส่งเสริมความเข้มแข็งของข้าวเฉียงปากกร่อนโดยใช้กระบวนการตามกฎหมาย คือในเรื่องของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เพื่อสร้าง Smart Farmer ตามนโยบายและยุทธศาสตร์ชาติ โดยศึกษาความเป็นไปได้ในการขอขึ้นทะเบียนการค้าเพื่อให้นักลงทุนได้เรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ สิทธิและประโยชน์ต่างๆที่กลุ่มเกษตรกรจะได้รับจากการที่สินค้าของตนได้ขึ้นทะเบียนเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ การดำเนินการเตรียมความพร้อมแก่กลุ่มเกษตรกรเพื่อการขอขึ้นทะเบียนคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ข้าวเฉียงปากกร่อน รวมถึงประเด็นปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 และการบังคับใช้สิทธิตามกฎหมาย ทั้งนี้ จากการดำเนินการพบว่า กลุ่มเกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มากขึ้นรวมถึงการดำเนินการเพื่อเตรียมความพร้อมในการที่จะขึ้นทะเบียนสินค้าเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ อย่างไรก็ตามแม้กฎหมายจะให้สิทธิประชาชนในการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ด้วยตนเองได้ก็ตาม แต่การรวบรวมข้อมูลต่างๆ รวมถึงการควบคุมคุณภาพการผลิตนั้น ผู้ที่ดำเนินการขอขึ้นทะเบียนไม่สามารถทำเองได้หากขาดความช่วยเหลือจากองค์กรอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากทางหน่วยงานราชการ ประกอบกับปัญหาโดยสภาพของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เป็นสิทธิชุมชนหรือสิทธิที่มีความเป็นเจ้าของร่วมก่อให้เกิดอุปสรรคในการบังคับใช้สิทธิบางประการอย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งมาตรการบังคับสิทธิก็ไม่มากนักเพียงพอที่จะก่อให้เกิดความตระหนักรู้และสร้างคุณค่าแก่สินค้าภูมิศาสตร์ที่ได้รับการขึ้นทะเบียน

Abstract

Chiang Rice is a Sting-Phra local rice which have been accepted and preferred by local people in Pak-Ro because of its flavour and its stickiness. Therefore, researchers saw a good opportunity to strengthen Chiang rice through legal instruments, Geographical Identifications (GI), in order to encourage farmers to become smart farmers to promote a strong community and protect their community rights. The research project studied the possibility of the registration, strengthening information about GI and the preparation for registration to Pak-Ro farmers, and problems on the enforcement of Thailand's Act on Protection of Geographical Indication B.E. 2546, as well as the enforcement of legal rights. The researchers found that, even if the Act allows local people to apply for GI registration, it is very difficult in gathering necessary information as well as on creating the structure of the product quality control system without supports from other counterparts, especially from the government organizations. Furthermore, geographical indications is by nature the community right or common property. That proposition generalizes some obstacles for the effective enforcement. Also, the enforcement measures are not sufficient to raise awareness and the value of geographically-registered products.

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัย “ข้าวเฉียงปากรอ: สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพื่อสิทธิชุมชน” นี้ สำเร็จลุล่วงไปได้ เนื่องจากความช่วยเหลือร่วมมืออย่างดีในการดำเนินการต่างๆจากทุกๆฝ่าย ทั้งคณะผู้วิจัยทุกท่าน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆ และหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้อง รวมถึงคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ที่ช่วยสนับสนุนในด้านต่างๆ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณคุณคณาจารย์โครงการ “ร้อยใจสู่ชุมชน” ของคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ที่เป็นจุดริเริ่มให้มีการรวมตัวกันของกลุ่มเกษตรกรในการที่จะอนุรักษ์พันธุ์ข้าวเฉียงซึ่งเป็นพันธุ์ข้าวพื้นเมือง

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณเกษตรกรกลุ่มอนุรักษ์ข้าวเฉียงอินทรีย์ปากรอทุกท่านที่ให้ความร่วมมือกับทางคณะวิจัยเป็นอย่างดีในทุกๆกิจกรรมที่ได้ทำร่วมกัน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มแกนนำเกษตรกร คุณชาญวิทย์ รัตนชาติ คุณทัตเทพ ขวัญเกลี้ยง คุณสุพินยา เสียงดั่ง และคุณมงคล รอดบุญธรรม และคุณสมพงศ์ อินทสระ ที่ปรึกษากลุ่มเกษตรกร ที่ได้ช่วยเหลือคณะวิจัยในการประสานงานต่างๆ การจัดหาข้อมูลต่างๆที่จำเป็นเพิ่มเติมเพื่อใช้ประกอบการเตรียมความพร้อมเพื่อยื่นคำขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ รวมถึงการดำเนินการอื่นๆเพื่อช่วยผลักดันให้เกษตรกรอื่นๆในพื้นที่หันมาสนใจสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มากขึ้น

นอกจากนี้ ทางคณะวิจัยขอขอบคุณน้า อ่อนแก้ว และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านเขากลาง ที่ช่วยมาเป็นวิทยากรบอกเล่าประสบการณ์การขึ้นทะเบียนข้าวสังข์หยดเมืองพัทลุงเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ประโยชน์ที่ได้รับจากการที่ได้สิทธิในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ข้าวสังข์หยดเมืองพัทลุงอันเป็นสิทธิชุมชนของตน อีกทั้งยังเป็นตัวอย่างที่ดีของการเป็นชุมชนเข้มแข็ง และเป็นแรงกำลังใจให้กับกลุ่มเกษตรกรชุมชนปากรอในการดำเนินการเพื่อขึ้นทะเบียนข้าวเฉียงปากรอเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์และการพัฒนา กลุ่มให้มีความเข้มแข็งต่อไป

ขอขอบคุณอาจารย์วัชรวิทย์ สี่ขันนาญธุรกิจ *บัณฑิตวิทยาลัย* มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ผลิตภัณฑเสริมอาหาร และอาหารสุขภาพ ที่ช่วยคณะผู้วิจัยในด้านข้อมูลทางวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับข้าวเฉียงปากรอ อีกทั้งยังให้เกียรติมาเข้าร่วมกิจกรรมของคณะหลายครั้ง

ขอขอบคุณกรมทรัพย์สินทางปัญญา และสำนักงานพาณิชย์จังหวัดสงขลาที่ได้ช่วยให้คณะผู้วิจัยได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และรายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับการขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพิ่มมากขึ้น รวมถึงคำแนะนำต่างๆ เพื่อให้ทางคณะผู้วิจัยสามารถนำไปถ่ายทอดรายละเอียดต่าง ๆ ดังกล่าวให้กับกลุ่มเกษตรกรต่อไปได้ อีกทั้งยังสามารถนำไปใช้ประกอบการเรียนการสอนแก่นักศึกษาในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ รวมถึงการให้ความรู้แก่ประชาชนผ่านสื่อต่างๆได้เพิ่มขึ้นอีกด้วย

ขอขอบคุณศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวพัทลุง และศูนย์วิจัยข้าวพัทลุงที่ให้ความร่วมมือมาเข้าร่วมประชุมและให้ข้อมูลต่างๆเกี่ยวกับข้าวเหนียว รวมถึงคำแนะนำต่างๆเพิ่มเติมเพื่อให้สามารถดำเนินการยื่นคำขอขึ้นทะเบียนข้าวเหนียวเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้

ขอขอบคุณเกษตรอำเภอสิงหนครและพัฒนาชุมชนสิงหนครที่ได้ให้ความร่วมมือ และให้ข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับข้าวเหนียวในพื้นที่ รวมถึงแนวทางในการสนับสนุนด้านการตลาดเพื่อประชาสัมพันธ์ข้าวเหนียวต่อไป

ขอขอบคุณสมบูรณ์ ปัญญาธนากร นายกเทศมนตรีเมืองควนลัง และเจ้าหน้าที่เทศบาลที่เกี่ยวข้องที่ช่วยบอกเล่าประสบการณ์การขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ส้มโอหอมควนลัง รวมถึงคำแนะนำต่างๆเกี่ยวกับการควบคุมคุณภาพการผลิตอันเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญในการขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

ที่สำคัญ ทางคณะผู้วิจัยขอขอบคุณอาจารย์แสงอรุณ อิศระมาลัย หัวหน้าชุดโครงการ “การพัฒนาเครือข่ายพันธกิจสัมพันธ์ ม.อ. เพื่อชุมชนเข้มแข็ง” สำหรับคำแนะนำต่างๆเกี่ยวกับการดำเนินการวิจัยเชิงบูรณาการ รวมถึงแนวทางในการประเมินผลการวิจัย

สุดท้ายนี้ โครงการวิจัยนี้คงจะประสบความสำเร็จไม่ได้หากขาดการสนับสนุนด้านทุนการวิจัยจากสำนักวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ทางคณะผู้วิจัยขอขอบคุณสำนักวิจัยและพัฒนาเป็นอย่างยิ่งที่ได้ช่วยกรุณาจัดสรรทุนวิจัยให้กับโครงการ อีกทั้งขอขอบคุณคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ผู้ที่ให้ความช่วยเหลือสนับสนุนการดำเนินงานในทุกๆด้านอย่างดียิ่ง

คณะผู้วิจัยทุกคนรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาและความปรารถนาดีของทุกท่านเป็นอย่างยิ่ง จึงขอขอบพระคุณทุกท่านไว้ในโอกาสนี้

คณะวิจัยโครงการข้าวเหนียวปากอ: สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพื่อสิทธิชุมชน

สารบัญ

บทที่ 1 บทนำ	1
บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง	6
บทที่ 3 วิธีการดำเนินงาน	20
บทที่ 4 ผลการวิจัย	25
บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ	48
บรรณานุกรม	50
ภาคผนวก	52
1) ตารางเปรียบเทียบเปรียบเทียบ Output ที่เสนอในข้อเสนอโครงการ และที่ได้จริง	53
2) ภาพกิจกรรม	57
3) บทสัมภาษณ์บุคคลในกระบวนการยุติธรรมเกี่ยวกับความเข้าใจในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์	65
4) รายชื่อบุคคลและตำแหน่งในพื้นที่ที่มีส่วนร่วมกับโครงการ	67
5) ร่างเอกสารแนบรายละเอียดเกี่ยวกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ข้าวเหนียวปากรอดตาม ข้อ 6.1-6.7 ซึ่งเป็นไปตามกฎกระทรวง ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับ การขอขึ้นทะเบียน	68
6) แบบฟอร์มคำขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (แบบสช.01)	74

บทที่ 1

บทนำ

● หลักการและเหตุผล

ข้าวเหนียว เป็นข้าวพื้นเมืองในคาบสมุทรสหิงพระ ชาวนาตำบลปากกรอนิยมปลูกข้าวเหนียวไว้กินเองขณะที่ปลูกข้าวอื่นไว้ขายตามความต้องการของตลาด จนมีคำกล่าวที่ว่า “กินข้าวเหนียวแล้วจะติดใจไม่ยอมกินข้าวอื่นอีกเลย” โดยที่ผ่านมามาคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (ม.อ.) ได้เข้าไปมีส่วนร่วมกับชุมชนในการพัฒนาการผลิตและการจัดจำหน่ายให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นและยังคงดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อขยายการอนุรักษ์พันธุ์ข้าวเหนียวปากกรต่อไป

ประเทศไทยมีนโยบายที่จะให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indications, “GI”) เพื่อป้องกันไม่ให้ประชาชนสับสนหรือหลงผิดในแหล่งภูมิศาสตร์ของสินค้า โดยกำหนดให้มีการขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับสินค้าที่มาจากแหล่งภูมิศาสตร์และห้ามการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อันจะทำให้เกิดความสับสนหรือหลงผิดในแหล่งภูมิศาสตร์อันแท้จริงของสินค้าที่ระบุในทะเบียน ในขณะที่เดียวกันนโยบายดังกล่าวเป็นการอนุวัติการตามพันธกรณีที่ประเทศไทยมีตามข้อ 22 ถึงข้อ 24 แห่งความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้าในภาคผนวกท้ายความตกลงมาร์ราเกชจัดตั้งองค์การการค้าโลก จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 ขึ้นใช้บังคับ

ในการนี้ คณะนิติศาสตร์จึงเห็นเป็นโอกาสที่ดีที่จะดำเนินการขึ้นทะเบียนข้าวเหนียวปากกรเพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับภายใต้พระราชบัญญัติสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับข้าวเหนียวปากกรซึ่งจะมีส่วนช่วยส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็งเพิ่มขึ้นและมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นด้วย

ข้าวเหนียวปากกรและความเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 “สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์” หมายความว่า ชื่อ สัญลักษณ์ หรือสิ่งอื่นใดที่ใช้เรียกหรือใช้แทนแหล่งภูมิศาสตร์ และสามารถบ่งบอกว่าสินค้าที่เกิดจากแหล่งภูมิศาสตร์นั้นเป็นสินค้าที่มีคุณภาพ ชื่อเสียง หรือคุณลักษณะเฉพาะของแหล่งภูมิศาสตร์ดังกล่าว

“แหล่งภูมิศาสตร์” หมายความว่า พื้นที่ของประเทศ เขต ภูมิภาคและท้องถิ่น และให้หมายความรวมถึงทะเล ทะเลสาบ แม่น้ำ ลำน้ำ เกาะ ภูเขา หรือพื้นที่อื่นทำนองเดียวกันด้วย

“สินค้า” หมายความว่า สิ่งของที่สามารถซื้อขาย แลกเปลี่ยน หรือโอนกันได้ ไม่ว่าจะเกิดโดยธรรมชาติหรือเป็นผลิตผลทางการเกษตร รวมตลอดถึงผลิตภัณฑ์ทางหัตถกรรมและอุตสาหกรรม

จากการพิจารณาในเบื้องต้น “ปากรอ” ถือได้ว่าเป็นแหล่งภูมิศาสตร์โดยมี “ข้าวเหนียง” เป็นสินค้า ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546

เงื่อนไขการไม่รับขึ้นทะเบียน

กฎหมายกำหนดว่าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ขอขึ้นทะเบียนสำหรับสินค้าใดต้องไม่มีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้¹

(1) เป็นชื่อสามัญของสินค้าที่จะใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้น

(2) เป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือนโยบายแห่งรัฐ

ซึ่งจากการพิจารณาในเบื้องต้น “ข้าวเหนียงปากรอ” ไม่มีลักษณะต้องห้ามที่ไม่อาจขอขึ้นทะเบียน

สิทธิจากการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

(1) ผู้ผลิตสินค้านั้นซึ่งอยู่ในแหล่งภูมิศาสตร์ของสินค้านั้นดังกล่าว หรือผู้ประกอบการค้าเกี่ยวกับสินค้านั้นมีสิทธิใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ขึ้นทะเบียนกับสินค้าที่ระบุตามเงื่อนไขที่นายทะเบียนกำหนด²

(2) การกระทำได้ดังต่อไปนี้ถือว่าการกระทำโดยมิชอบ³

2.1 การใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพื่อแสดงหรือทำให้บุคคลอื่นหลงเชื่อว่าสินค้าที่มีได้มาจากแหล่งภูมิศาสตร์ที่ระบุในคำขอขึ้นทะเบียนเป็นสินค้าที่มาจากแหล่งภูมิศาสตร์ดังกล่าว

2.2 การใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยประการใดที่ทำให้เกิดความสับสนหรือหลงผิดในแหล่งภูมิศาสตร์ของสินค้าและในคุณภาพ ชื่อเสียง หรือคุณลักษณะอื่นของสินค้านั้น เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ประกอบการรายอื่น

¹ มาตรา 5 พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546

² มาตรา 25 พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546

³ มาตรา 27 พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546

การขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

ตามกฎหมายในกระบวนการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ต้องมีข้อมูลประกอบ ดังนี้⁴

1. แสดงรายละเอียดเกี่ยวกับคุณภาพ ชื่อเสียง คุณสมบัติหรือคุณลักษณะอื่นของสินค้าที่ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างจากสินค้าชนิดเดียวกันที่มีแหล่งกำเนิดมาจากพื้นที่อื่น
 - 1) ชื่อเสียงหรือคุณภาพของสินค้า (ขนบธรรมเนียม จุดกำเนิด ประวัติของผลิตภัณฑ์ พร้อมรูปประกอบ (ถ้ามี)) โดยแสดงให้เห็นว่าสินค้านั้นมีชื่อเสียงหรือคุณภาพอย่างไร
 - 2) ลักษณะหลักของสินค้า (ลักษณะทางกายภาพ ลักษณะทางจุลชีวภาพหรือเคมี ลักษณะอื่นๆ) โดยแสดงให้เห็นว่าลักษณะของสินค้านั้นมีความโดดเด่นกว่าสินค้าในพื้นที่อื่นอย่างไร
 - 3) วัตถุดิบ (ระบุชื่อของวัตถุดิบ และชื่อพื้นที่แหล่งวัตถุดิบ) โดยแสดงให้เห็นว่าวัตถุดิบที่ผลิตสินค้ามาจากแหล่งใดและชื่ออะไร
 - 4) วิธีการผลิต (ที่สามารถเปิดเผยได้) โดยแสดงกรรมวิธีการผลิตเพียงเท่าที่เปิดเผยได้
 - 5) ความแตกต่างจากสินค้าชนิดเดียวกันที่มีแหล่งกำเนิดมาจากพื้นที่อื่น (อธิบายความแตกต่างของสินค้าในพื้นที่แหล่งภูมิศาสตร์เปรียบเทียบกับสินค้าในแหล่งภูมิศาสตร์อื่น)
2. แสดงรายละเอียดซึ่งแสดงความสัมพันธ์ระหว่างสินค้าที่ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กับแหล่งภูมิศาสตร์นั้น
3. แสดงรายละเอียดเกี่ยวกับที่ตั้งแหล่งภูมิศาสตร์ที่ขอขึ้นทะเบียน (ขอบเขตพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ที่ครอบคลุมโดยสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์รวมทั้งรายละเอียดคุณลักษณะของพื้นที่ในเรื่องธรณีวิทยา ภูมิอากาศและอุทกศาสตร์ เป็นต้น) โดยแสดงให้เห็นถึงขอบเขตของพื้นที่แหล่งผลิตที่แท้จริงไม่จำเป็นต้องยึดถือตามแผนที่เขตการปกครอง
4. แสดงรายละเอียดแสดงการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ขอขึ้นทะเบียนบนฉลากสินค้า โดยการอธิบายลักษณะการจัดวางสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในตำแหน่งใด ลักษณะใดโดยละเอียด
5. แสดงรายละเอียดผู้มีหน้าที่ตรวจสอบสินค้าที่ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ขึ้นทะเบียน โดยแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับผู้มีหน้าที่ตรวจสอบ
6. แสดงรายละเอียดวิธีการควบคุมคุณภาพสินค้าที่ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ขึ้นทะเบียนโดยแสดงรายละเอียดวิธีการควบคุมคุณภาพสินค้าว่ามีวิธีการควบคุมคุณภาพของสินค้าภายหลังการจดทะเบียนอย่างไร
7. แสดงรายละเอียดอื่น ๆ (กรณีจำเป็นที่ต้องมีเพื่อแสดงให้เห็นว่าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ยื่นคำขอขึ้นทะเบียนนั้นเป็นสินค้าที่มีคุณภาพ ชื่อเสียง คุณสมบัติหรือคุณลักษณะเฉพาะของแหล่งภูมิศาสตร์และเป็นสินค้าที่เกิดจากแหล่งภูมิศาสตร์นั้น)

⁴ แบบ สข.01 : คำขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

โครงการวิจัยนี้จึงได้จัดทำขึ้นเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของพันธู์ข้าวเลี้ยงปากรอให้ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยใช้กระบวนการตามกฎหมายเพื่อสร้าง Smart Farmer ตามนโยบายและยุทธศาสตร์ชาติ โดยประสงค์จะศึกษาความเป็นไปได้ในการขอขึ้นทะเบียน การดำเนินการเตรียมความพร้อมเพื่อการขอขึ้นทะเบียนคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ข้าวเลี้ยงปากรอ โดยสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นระบบคุ้มครองสถานที่ผลิต การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และรับรองความพิเศษท้องถิ่น อันเป็นกระบวนการสร้างอัตลักษณ์และความพิเศษให้กับผลิตภัณฑ์ที่ได้รับความคุ้มครอง ซึ่งจะมีส่วนช่วยในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้า อันจะนำมาซึ่งความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืนของชุมชนปากรอต่อไป

● **วัตถุประสงค์**

1. เพื่อให้เกษตรกรกลุ่มอนุรักษ์พันธู์ข้าวเลี้ยงปากรอเรียนรู้กระบวนการการขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์
2. เพื่อให้เกษตรกรกลุ่มอนุรักษ์พันธู์ข้าวเลี้ยงปากรอร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับผลประโยชน์ทางกฎหมาย และทางเศรษฐกิจจากการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ รวมทั้งประเด็นปัญหาการบังคับใช้ พ.ร.บ. สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 และการบังคับใช้สิทธิตามกฎหมาย
3. เพื่อสร้างกระบวนการการมีส่วนร่วมเพื่อกำหนดผู้ขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และจัดเตรียมข้อมูลเพื่อขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

● **ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ**

ผลลัพธ์ของโครงการ	ค่าเป้าหมาย (หน่วยนับ)	ข้อมูลที่ต้องจัดเก็บ
1. จำนวนกลุ่มเป้าหมาย : 30	คน	รายชื่อกลุ่มเป้าหมาย
2. ร้อยละความพึงพอใจ : 80	ร้อยละ	แบบประเมินความพึงพอใจ
3. จำนวนกลุ่มเป้าหมาย/หน่วยงานฯ ที่นำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ (แห่ง/ราย/กลุ่ม) : 1	หน่วยงาน	ข้อมูลการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ (RE)

- **แนวทางการนำงานวิจัย/งานวิชาการไปใช้ประโยชน์**

ด้านนโยบาย ด้านสาธารณะ ด้านชุมชนและพื้นที่ ด้านพาณิชย์ ด้านวิชาการ

- **ข้อเสนอแนะเพื่อให้ผลงานถูกนำไปใช้ประโยชน์**

(1) กรมทรัพย์สินทางปัญญาสามารถนำอุปสรรคและปัญหาที่พบจากการดำเนินการขึ้นทะเบียนเพื่อนำไปใช้ปรับปรุงกระบวนการให้มีประสิทธิภาพและสะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้นได้

(2) กรมทรัพย์สินทางปัญญานำข้อสังเกตที่ค้นพบจากกระบวนการขอขึ้นทะเบียนเพื่อและการบังคับใช้สิทธิตามกฎหมายไปใช้ในการแก้ไขกฎหมายต่อไปในอนาคต

(3) สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ทำให้สินค้ามีมูลค่าทางเศรษฐกิจสูงขึ้น

(4) ชุมชนได้รับประโยชน์จากการที่สินค้าเป็นที่ยอมรับมากขึ้นในตลาด

(5) ผลสรุปที่ได้จากการสัมมนากลุ่มย่อยเกี่ยวกับอุปสรรคและปัญหากระบวนการขอขึ้นทะเบียนฯ และการบังคับใช้สิทธิตามกฎหมายสามารถตีพิมพ์เป็นผลงานวิชาการได้

บทที่ 2

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

ในทางทฤษฎี การให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตั้งอยู่บนฐานแนวคิดสองประการ คือ ทฤษฎีการคุ้มครองผู้บริโภค (Consumer Protection) และทฤษฎีการแข่งขันทางการค้าที่เป็นธรรม (Fair Competition)

(1) ทฤษฎีการคุ้มครองผู้บริโภค (Consumer Protection)

เหตุผลในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มุ่งเน้นไปที่การให้ความคุ้มครองผู้บริโภคเป็นหลักโดยเห็นว่าเพื่อทำให้ผู้บริโภคไม่เกิดความสับสนหลงผิดในแหล่งที่มาหรือแหล่งกำเนิดของสินค้า และเพื่อป้องกันการตัดสินใจโดยสุจริต กฎหมายจึงควรห้ามกระทำการใด ๆ ที่อาจทำให้เกิดความสับสนหลงผิดในแหล่งที่มาหรือแหล่งกำเนิดของสินค้า

(2) ทฤษฎีการแข่งขันทางการค้าที่เป็นธรรม (Fair Competition)

แนวคิดนี้มุ่งเน้นความชอบธรรมในการแข่งขันระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจด้วยกัน (Fair competition between competitors) โดยผู้ประกอบการจะต้องแข่งขันกันอย่างเป็นธรรม ไม่หาประโยชน์ในทางธุรกิจจากชื่อเสียงหรือการลงทุนของบุคคลอื่นโดยไม่สุจริต (free rider) หลักการนี้เป็นการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาแก่ผู้ประกอบการค้าในหลายแง่มุมและได้พัฒนาเป็นหลักการที่สำคัญคือการหลงขาย (Passing off) และ การทำให้เสื่อมสิทธิ (Dilution) อันเป็นรากฐานสำคัญในการคุ้มครองเครื่องหมายการค้า

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่าการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตั้งอยู่บนพื้นฐานของกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาที่ต้องชั่งน้ำหนักระหว่างประโยชน์สาธารณะที่เอกชนจะได้รับจากการให้สิทธิเด็ดขาดบางประการ (Monopoly right) กับภาระทางสังคมที่เกิดขึ้นจากการมอบสิทธิเด็ดขาดบางประการ (Social cost of monopoly right) การคุ้มครองผู้บริโภค (Consumer protection) และการแข่งขัน (Competition)

ความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า

การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทยมีแนวคิดเริ่มต้นมาจากการการอนุวัติการกฎหมายภายในของไทยให้สอดคล้องกับ WTO Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Right (TRIPS Agreement) (1994) หรือความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า⁵ ซึ่งเป็นความตกลงระหว่างประเทศที่ประเทศไทยเป็นภาคี

ความตกลง TRIPS (“TRIPS”) เป็นส่วนหนึ่งของข้อตกลงหลายหลายฉบับที่เป็นผลสรุปของการเจรจาการค้าพหุภาคีในกรอบออร์กาไจเซชันซึ่งมีผลให้เป็นการก่อตั้งองค์การการค้าโลก (World Trade Organisation, WTO) โดย TRIPS ได้กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำในการให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาประเภทต่าง ๆ ซึ่งรวมถึงการให้ประเทศสมาชิกให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

ภายใต้ TRIPS “สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์” คือ สิ่งที่ใช้บ่งชี้ว่าสินค้านั้นมีแหล่งกำเนิดในดินแดนของประเทศสมาชิกหรือท้องถิ่นในดินแดนนั้น โดยคุณภาพชื่อเสียงหรือลักษณะเฉพาะอื่นของสินค้านั้นมีความเชื่อมโยงกับแหล่งกำเนิดนั้นอย่างแท้จริง

TRIPS มีบทบัญญัติหลักการพื้นฐานเรื่องมาตรการขั้นต่ำในการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา โดยเฉพาะในส่วนของ การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไว้ในมาตรา 22 ในส่วนขอบเขตการคุ้มครองสิทธิสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับสินค้าทั่วไปตามมาตรา 23 และการคุ้มครองกรณีพิเศษสำหรับไวน์และสุราในมาตรา 24 โดยมีสาระสำคัญดังนี้⁶

⁵ Available at https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/27-trips_04b_e.htm#3

⁶ Article 22 Protection of Geographical Indications

1. Geographical indications are, for the purposes of this Agreement, indications which identify a good as originating in the territory of a Member, or a region or locality in that territory, where a given quality, reputation or other characteristic of the good is essentially attributable to its geographical origin.
2. In respect of geographical indications, Members shall provide the legal means for interested parties to prevent:
 - (a) the use of any means in the designation or presentation of a good that indicates or suggests that the good in question originates in a geographical area other than the true place of origin in a manner which misleads the public as to the geographical origin of the good;
 - (b) any use which constitutes an act of unfair competition within the meaning of Article 10bis of the Paris Convention (1967).

มาตรา 22 การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

1. เพื่อความมุ่งประสงค์แห่งความตกลงนี้ สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ คือ สิ่งบ่งชี้ที่แสดงสินค้าตามที่มีกำเนิดในดินแดนของสมาชิกหนึ่งหรือภูมิภาค

3. A Member shall, ex officio if its legislation so permits or at the request of an interested party, refuse or invalidate the registration of a trademark which contains or consists of a geographical indication with respect to goods not originating in the territory indicated, if use of the indication in the trademark for such goods in that Member is of such a nature as to mislead the public as to the true place of origin.

4. The protection under paragraphs 1, 2 and 3 shall be applicable against a geographical indication which, although literally true as to the territory, region or locality in which the goods originate, falsely represents to the public that the goods originate in another territory.

Article 23 Additional Protection for Geographical Indications for Wines and Spirits

1. Each Member shall provide the legal means for interested parties to prevent use of a geographical indication identifying wines for wines not originating in the place indicated by the geographical indication in question or identifying spirits for spirits not originating in the place indicated by the geographical indication in question, even where the true origin of the goods is indicated or the geographical indication is used in translation or accompanied by expressions such as “kind”, “type”, “style”, “imitation” or the like. (4)

2. The registration of a trademark for wines which contains or consists of a geographical indication identifying wines or for spirits which contains or consists of a geographical indication identifying spirits shall be refused or invalidated, ex officio if a Member’s legislation so permits or at the request of an interested party, with respect to such wines or spirits not having this origin.

3. In the case of homonymous geographical indications for wines, protection shall be accorded to each indication, subject to the provisions of paragraph 4 of Article 22. Each Member shall determine the practical conditions under which the homonymous indications in question will be differentiated from each other, taking into account the need to ensure equitable treatment of the producers concerned and that consumers are not misled.

4. In order to facilitate the protection of geographical indications for wines, negotiations shall be undertaken in the Council for TRIPS concerning the establishment of a multilateral system of notification and registration of geographical indications for wines eligible for protection in those Members participating in the system.

หรือท้องถิ่นใดในดินแดนนั้นซึ่งคุณภาพชื่อเสียงหรือลักษณะอื่นที่มีอยู่ของ
สินค้ามีส่วนสำคัญมาจากแหล่งกำเนิดทางภูมิศาสตร์

2. ในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์บรรดาสมาชิกจะกำหนดวิธี
ทางกฎหมายสำหรับผู้มีส่วนได้เสียที่จะป้องกันไม่ให้มี

(a) การใช้วิธีใดในการกำหนดแหล่งที่มาหรือการนำเสนอสินค้าซึ่ง
หรือระบุว่าสินค้านั้นมาจากพื้นที่ภูมิศาสตร์หนึ่งนอกเหนือจากแหล่งกำเนิดที่
แท้จริงในลักษณะที่ทำให้สาธารณชนหลงผิดเกี่ยวกับแหล่งกำเนิดทาง
ภูมิศาสตร์ของสินค้านั้น

(b) การใช้ใดใดซึ่งก่อให้เกิดการกระทำซึ่งเป็นการแข่งขันที่ไม่เป็น
ธรรมตามความหมายของมาตรา 10 ทวิอนุสัญญากรุงปารีส ค.ศ. 1967

3. หากอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายของสมาชิกอนุญาตหรือโดยการร้อง
ขอของผู้มีส่วนได้เสียสมาชิกจะต้องปฏิเสธหรือเพิกถอนการจดทะเบียน
เครื่องหมายการค้าซึ่งมีหรือประกอบด้วยสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เกี่ยวกับ
สินค้าที่ไม่ได้มีแหล่งกำเนิดในดินแดนตามที่ระบุไว้ว่าการใช้สิ่งบ่งชี้ดังกล่าวใน
เครื่องหมายการค้าสำหรับสินค้าดังกล่าวในสมาชิกนั้นเป็นไปในลักษณะที่ทำให้
สาธารณชนหลงผิดเกี่ยวกับสถานที่อันแท้จริงของแหล่งกำเนิด

4. การคุ้มครองภายใต้วรรค 1, 2, และ 3 จะป้องกันไม่ให้เกิดการใช้
สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ซึ่งแม้ว่าจะเป็นจริงตามความหมายตามตัวอักษรในเรื่อง
ดินแดนภูมิภาคหรือท้องถิ่นที่มีสินค้านั้นมีแหล่งกำเนิดแต่แสดงให้เห็นให้สาธารณชน
หลงผิดว่าสินค้านั้นมีแหล่งกำเนิดมาจากดินแดนอีกดินแดนหนึ่ง

จากบทบัญญัติข้างต้น จะเห็นได้ว่าระดับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แบ่งได้เป็น 2 ระดับ
คือ

1. ระดับพิเศษ (Article 23) ใช้กับสินค้าประเภทไวน์และสุรา เป็นการห้ามการใช้สิ่งบ่งชี้ที่ทุก
กรณีแม้จะไม่ได้ทำให้สาธารณชนสับสนหลงผิดก็ตาม เพื่อคุ้มครองไม่ให้มีการแสดงให้ทราบถึงแหล่ง
ภูมิศาสตร์ของสินค้าโดยใช้คำว่า “ชนิด” หรือ “แบบ” หรือคำทำนองเดียวกัน

2. ระดับปกติ (Article 22) ใช้กับสินค้าทั่วไปโดยมุ่งป้องกันมิให้มีการนำชื่อไปใช้ในลักษณะที่จะ
ทำให้คนสับสนหลงผิด

การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546

1. นิยามของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 “สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์” หมายความว่า ชื่อ สัญลักษณ์ หรือสิ่งอื่นใดที่ใช้เรียกหรือใช้แทนแหล่งภูมิศาสตร์⁷ และสามารถบ่งบอก ว่าสินค้า⁸ ที่เกิดจากแหล่งภูมิศาสตร์นั้นเป็นสินค้าที่มีคุณภาพ ชื่อเสียง หรือคุณลักษณะเฉพาะของแหล่ง ภูมิศาสตร์ดังกล่าว

การกำหนดบทนิยามดังกล่าวมีความสอดคล้องกับมาตรา 22 ของ TRIPS

2. การขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

การขึ้นทะเบียนเพื่อให้ได้รับความคุ้มครองในฐานะสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สามารถแยกพิจารณาเป็น ประเด็นได้ ดังนี้

2.1 ลักษณะต้องห้าม

สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ขอขึ้นทะเบียนสำหรับสินค้าใดต้องไม่มีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้⁹

(1) เป็นชื่อสามัญของสินค้าที่จะใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้น

การกำหนดให้ชื่อสามัญของสินค้า (generic name) ไม่สามารถขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทาง ภูมิศาสตร์ได้เป็นไปตามความตกลง TRIPS ในข้อ 24 วรรคหก¹⁰ ซึ่งมีลักษณะเป็นการปกป้องผลประโยชน์

⁷ แหล่งภูมิศาสตร์ หมายความว่า พื้นที่ของประเทศ เขต ภูมิภาคและท้องถิ่น และให้หมายความรวมถึงทะเล ทะเลสาบ แม่น้ำ ลำน้ำ เกาะ ภูเขา หรือพื้นที่อื่นทำนองเดียวกันด้วย

⁸ สินค้า หมายความว่า สิ่งของที่สามารถซื้อขาย แลกเปลี่ยน หรือโอนกันได้ ไม่ว่าจะเกิดโดยธรรมชาติหรือเป็นผลผลิต ทางการเกษตร รวมถึงตลอดถึงผลิตภัณฑ์ทางหัตถกรรมและอุตสาหกรรม

⁹ มาตรา 5 พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546

¹⁰ Nothing in this Section shall require a Member to apply its provisions in respect of a geographical indication of any other Member with respect to goods or services for which the relevant indication is identical with the term customary in common language as the common name for such goods or services in the territory of that Member. Nothing in this Section shall require a Member to apply its provisions in respect of a geographical indication of any other Member with respect to products of

ของสาธารณชนในอันที่จะใช้สิ่งที่ได้กลายเป็นชื่อสามัญ กล่าวคือ ถ้ายอมรับให้มีการขึ้นทะเบียนชื่อสามัญ ก็เท่ากับเป็นการกีดกันผู้ผลิตสินค้ารายอื่นให้ไม่สามารถใช้ชื่อทางภูมิศาสตร์กับสินค้าที่ตนผลิตได้ อย่างไรก็ตามการกำหนดให้ใช้ชื่อสามัญเป็นลักษณะต้องห้ามในการจดทะเบียนนั้นมีความหมายต่างกับเรื่องเครื่องหมายการค้าซึ่งไม่ได้กำหนดให้เครื่องหมายการค้าที่เป็นชื่อสามัญเป็นสิ่งที่ต้องห้ามจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าแต่เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียหรือนายทะเบียนอาจร้องขอต่อศาลให้สั่งเพิกถอนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าที่กลายเป็นชื่อสามัญได้¹¹

(2) เป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือนโยบายแห่งรัฐ

บทบัญญัตินี้มีลักษณะเดียวกับข้อห้ามการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534¹²

the vine for which the relevant indication is identical with the customary name of a grape variety existing in the territory of that Member as of the date of entry into force of the WTO Agreement.

¹¹ พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534

มาตรา 17 ถ้านายทะเบียนเห็นว่าเครื่องหมายการค้าที่ขอจดทะเบียนรายใด หากพิจารณาทั้งเครื่องหมายแล้ว มีลักษณะอันพึงรับจดทะเบียนได้ตามมาตรา 6 แต่เครื่องหมายการค้ารายนั้นมีส่วนหนึ่งส่วนใดหรือหลายส่วน เป็นสิ่งที่ใช้กันสามัญในการค้าขายสำหรับสินค้าบางอย่างหรือบางจำพวก อันไม่ควรให้ผู้ขอจดทะเบียนรายหนึ่งรายใดถือเป็นสิทธิของตนแต่ผู้เดียวก็ดี หรือมีลักษณะไม่บ่งเฉพาะก็ดี ให้นายทะเบียนมีคำสั่งอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

(1) สั่งให้ผู้ขอจดทะเบียนแสดงการปฏิเสธว่าไม่ขอถือเป็นสิทธิของตนแต่ผู้เดียวในอันที่จะใช้ส่วนดังกล่าวของเครื่องหมายการค้ารายนั้น ทั้งนี้ ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ได้รับคำสั่งนั้น

(2) สั่งให้ผู้ขอจดทะเบียนแสดงการปฏิเสธอย่างอื่นตามที่นายทะเบียนเห็นว่าจำเป็นต่อการกำหนดสิทธิจากการจดทะเบียนของเจ้าของเครื่องหมายการค้ารายนั้น ทั้งนี้ ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ได้รับคำสั่งนั้น

.....

มาตรา 6 ผู้มีส่วนได้เสียหรือนายทะเบียนอาจร้องขอต่อศาลให้สั่งเพิกถอนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าได้ หากแสดงได้ว่าในขณะที่ร้องขอนั้นเครื่องหมายการค้านั้นได้กลายเป็นสิ่งที่ใช้กันสามัญในการค้าขายสำหรับสินค้าบางอย่างหรือบางจำพวก จนกระทั่งในวงการค้าหรือในสายตาของสาธารณชน เครื่องหมายการค้านั้นได้สูญเสียความหมายของการเป็นเครื่องหมายการค้าไปแล้ว

¹² พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 มาตรา 8 เครื่องหมายการค้าที่มีหรือประกอบด้วยลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ ห้ามมิให้รับจดทะเบียน

(9) เครื่องหมายที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือรัฐประศาสนโยบาย

2.2 ผู้มีสิทธิขอขึ้นทะเบียน

ผู้มีสิทธิขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ มีดังนี้¹³

(1) ส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นของรัฐที่เป็นนิติบุคคลซึ่งมีเขตรับผิดชอบครอบคลุมบริเวณแหล่งภูมิศาสตร์ของสินค้า

(2) บุคคลธรรมดา กลุ่มบุคคล หรือนิติบุคคลซึ่งประกอบกิจการค้าเกี่ยวข้องกับสินค้าที่ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และมีถิ่นที่อยู่ในแหล่งภูมิศาสตร์ของสินค้า

(3) กลุ่มผู้บริโภคหรือองค์กรผู้บริโภคสินค้าที่ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

โดยการขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง¹⁴

ในส่วนของผู้มีสิทธิขอขึ้นทะเบียนนั้น พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 มีความแตกต่างจากกฎหมายของหลาย ๆ ประเทศที่เป็นต้นแบบของกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ อาทิ กฎหมายของสหภาพยุโรป ซึ่งเป็นกลุ่มประเทศที่มีความก้าวหน้าในด้านการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มากที่สุด โดยกลุ่มบุคคลที่สามารถยื่นคำขอขึ้นทะเบียนได้ต้องเป็นกลุ่มผู้ประกอบการเท่านั้น¹⁵ การที่กฎหมายไทยกำหนดให้ผู้บริโภคหรือหน่วยงานของรัฐสามารถขอขึ้นทะเบียนได้ด้วยอาจมีทั้งข้อดีและข้อเสีย ซึ่งจะได้อภิปรายในลำดับต่อไป

¹³ มาตรา 7 พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546

¹⁴ มาตรา 9 พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546

¹⁵ Council Regulation (EC) No. 510/2006 of 20 March 2006 on the protection of geographical indications and designations of origin for agricultural products and foodstuffs

Article 5 Application for registration

Only a group shall be entitled to apply for registration.

For the purposes of this Regulation, ‘group’ means any association, irrespective of its legal form or composition, of producers or processors working with the same agricultural product or foodstuff. Other interested parties may participate in the group. A natural or legal person may be treated as a group in accordance with the detailed rules referred to in Article 16(c).

3 การใช้และการสั่งระงับการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

3.1 เงื่อนไขการใช้

เมื่อมีการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับสินค้าใดแล้ว ผู้ผลิตสินค้านั้นซึ่งอยู่ในแหล่งภูมิศาสตร์ของสินค้านั้นดังกล่าว หรือผู้ประกอบการค้าเกี่ยวกับสินค้านั้นมีสิทธิใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ขึ้นทะเบียนกับสินค้าที่ระบุตามเงื่อนไขที่นายทะเบียนกำหนดและหากบุคคลดังกล่าว ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ได้ขึ้นทะเบียนไว้ให้นายทะเบียน (กรมทรัพย์สินทางปัญญา) มีหนังสือแจ้งให้บุคคลนั้นปฏิบัติตามเงื่อนไขภายในเวลาที่นายทะเบียนกำหนด หากยังไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขโดยไม่มีเหตุผลอันสมควรภายในเวลาดังกล่าว นายทะเบียนอาจมีคำสั่งเป็นหนังสือระงับการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของบุคคลนั้นเป็นระยะเวลาไม่เกินสองปีนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่ง

ผู้ถูกระงับการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งของนายทะเบียนต่อคณะกรรมการได้ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่ง การอุทธรณ์ให้เป็นตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง และเมื่อคณะกรรมการมีคำวินิจฉัยแล้ว ถ้าบุคคลดังกล่าวไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยของคณะกรรมการ ให้มีสิทธินำคดีไปสู่ศาลได้ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำวินิจฉัยนั้น ถ้าไม่ดำเนินคดีภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ให้ถือว่าคำวินิจฉัยของคณะกรรมการเป็นที่สุด

3.2 การกระทำละเมิด

พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 กำหนด การกระทำโดยมิชอบไว้ 2 กรณี กล่าวคือ¹⁶

(1) การใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพื่อแสดงหรือทำให้บุคคลอื่นหลงเชื่อว่าสินค้าที่มีได้มาจากแหล่งภูมิศาสตร์ที่ระบุในคำขอขึ้นทะเบียนเป็นสินค้าที่มาจากแหล่งภูมิศาสตร์ดังกล่าว

(2) การใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยประการใดที่ทำให้เกิดความสับสนหรือหลงผิดในแหล่งภูมิศาสตร์ของสินค้าและในคุณภาพ ชื่อเสียง หรือคุณลักษณะอื่นของสินค้านั้น เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ประกอบการรายอื่น

อย่างไรก็ดี การตีความการละเมิดในสองกรณิดังกล่าวยังไม่มีความชัดเจน เนื่องจากขาดกรณีศึกษาและการบังคับใช้สิทธิที่เป็นรูปธรรม ตัวอย่างเช่น หากพ่อค้าในตลาดกิมหยง ทำหมวย่างสูตรเมืองตรังออกจำหน่ายโดยใช้คำว่า “หมวย่างจังหวัดตรัง” จะเป็นการละเมิดสิทธิของผู้ทรงสิทธิตาม

¹⁶ มาตรา 27 พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546

ทะเบียนเลขที่ สข 49100004 “หมูป่างเมืองตรัง” หรือไม่ หรือหากผู้ผลิตข้าวรายอื่น ๆ ในจังหวัดพัทลุง ที่มีชื่อสมาชิกของวิสาหกิจที่ขึ้นทะเบียนสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ “ข้าวสังข์หยดเมืองพัทลุง” ตามทะเบียนเลขที่ สข 49100011 โดยใช้คำว่า “ข้าวสังข์หยดพัทลุง” กรณีนี้จะเป็นการละเมิดหรือไม่ เป็นต้น

4 อายุการคุ้มครอง

สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นทรัพย์สินทางปัญญาที่ไม่มีกำหนดระยะเวลาการคุ้มครอง ทำให้มีอายุคุ้มครองได้ตลอดไปตามที่กันไปตามเงื่อนไขการขอขึ้นทะเบียน

5 บทกำหนดโทษ

กฎหมายกำหนดมาตรการโทษทางอาญาไว้สำหรับการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยมิชอบตามมาตรา 27 ว่าผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองแสนบาท

การที่กฎหมายกำหนดไว้เฉพาะโทษทางอาญาในส่วนการปรับเท่านั้น อาจทำให้กฎหมายไม่สามารถบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควรเนื่องจากโดยลักษณะของทรัพย์สินทางปัญญาประเภทนี้ ที่การละเมิดเกิดขึ้นโดยง่ายและการฟ้องร้องมีต้นทุนสูงและความน่าจะเป็นที่จะถูกฟ้องร้องมีน้อย คณะผู้วิจัยจึงเห็นว่ามาตรการลงโทษในทางแพ่งควรถูกนำมาใช้มากขึ้นเพื่อให้เกิดการป้องปรามการกระทำความผิด (Deterrence effect)

มาตรการลงโทษในทางแพ่งที่เหมาะสมได้แก่ ระบบค่าเสียหายเพื่อการลงโทษหรือค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษ (Punitive damages) ซึ่งกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาหลาย ๆ ฉบับก็ได้นำมาใช้แล้ว ดังนี้

พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 64

“ในกรณีที่มีการละเมิดลิขสิทธิ์หรือสิทธิของนักแสดง ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ละเมิดชดเชยค่าเสียหายแก่เจ้าของลิขสิทธิ์หรือสิทธิของนักแสดงตามจำนวนที่ศาลเห็นสมควร โดยคำนึงถึงความร้ายแรงของความเสียหาย รวมทั้งการสูญเสียประโยชน์และค่าใช้จ่ายอันจำเป็นในการบังคับตามสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์หรือสิทธิของนักแสดงด้วย

ในกรณีที่ปรากฏหลักฐานชัดเจนว่าการละเมิดลิขสิทธิ์หรือสิทธิของนักแสดงเป็นการกระทำโดยจงใจ หรือมีเจตนาเป็นเหตุให้งานอันมีลิขสิทธิ์หรือสิทธิของนักแสดงสามารถเข้าถึงโดยสาธารณชนได้อย่างแพร่หลาย ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ละเมิดจ่ายค่าเสียหายเพิ่มขึ้นไม่เกินสองเท่าของค่าเสียหายตามวรรคหนึ่ง”

พระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. 2545

“มาตรา 13 ในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนเมื่อมีการฟ้องคดีตามมาตรา 8 (2) ศาลมีอำนาจกำหนดตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

(1) นอกจากกำหนดค่าสินไหมทดแทนเฉพาะในความเสียหายที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง ศาลอาจมีคำสั่งให้ผู้ละเมิดสิทธิในความลับทางการค้าคืนผลประโยชน์ที่ได้จาก หรือเนื่องจากการละเมิดโดยคิดรวมเข้าไปในค่าสินไหมทดแทนได้

(2) ในกรณีที่ไม้อาจกำหนดค่าสินไหมทดแทนตาม (1) ได้ ให้ศาลกำหนดค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้ควบคุมความลับทางการค้าตามจำนวนที่ศาลเห็นสมควร

(3) ในกรณีที่ปรากฏหลักฐานชัดเจนว่าการละเมิดสิทธิในความลับทางการค้า เป็นการกระทำโดยจงใจหรือมีเจตนาถั่นแถั่น เป็นเหตุให้ความลับทางการค้าดังกล่าวสิ้นสภาพการเป็นความลับทางการค้า ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ละเมิดจ่ายค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากจำนวนที่ศาลกำหนดตาม (1) หรือ (2) ได้ แต่ต้องไม่เกินสองเท่าของค่าสินไหมทดแทนตาม (1) หรือ (2)”

เมื่อเทียบเคียงบทบัญญัติในพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 64 และพระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. 2545 มาตรา 13 จะพบว่าพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 มิได้ให้เครื่องมือทางกฎหมายเฉพาะในการส่งเสริมมาตรการบังคับใช้สิทธิโดยเอกชนแต่อย่างใด (Private enforcement of law) การเรียกค่าเสียหายในทางแพ่งจึงเป็นไปตามหลักการทั่วไป คือ เรียกได้เฉพาะค่าเสียหายตามความเป็นจริง (Actual damages) ซึ่งไม่เพียงพอต่อการป้องปรามการทำความผิด เนื่องจากประโยชน์ที่จะได้รับจากการละเมิดมีสูงกว่าโทษที่อาจจะได้รับ

ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในประเทศไทย

การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทยมีแนวคิดเริ่มต้นมาจากการการอนุวัติการกฎหมายภายในให้สอดคล้องกับ TRIPS แต่จากการบังคับใช้กฎหมายมาจนถึงปัจจุบันพบว่าจำนวนคำขอขึ้นทะเบียนและสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนมีไม่มากนัก ข้อมูลจากกรมทรัพย์สินทางปัญญา ในฐานะหน่วยงานที่ทำหน้าที่รับขึ้นทะเบียน ณ วันที่ 20 มีนาคม 2561¹⁷ มีจำนวนทั้งสิ้น 103 รายการ (ทั้งของไทยและต่างประเทศ) และจากข้อมูลของกรมทรัพย์สินทางปัญญาแสดงให้เห็นว่าสินค้าที่ได้รับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ทั้งหมดของไทยถูกขอขึ้นทะเบียนโดยหน่วยงานของรัฐหรือดำเนินการ

¹⁷ ลำดับที่ 103 ได้แก่ ลิ้นจี่บางขุนเทียน (สช 61100103)

ผลักดันโดยภาครัฐ โดยไม่ปรากฏว่ามีสินค้าแหล่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ใดของไทยที่ประสบความสำเร็จในการขอขึ้นทะเบียนโดยการดำเนินการของเอกชนหรือชุมชนอย่างแท้จริง¹⁸ ซึ่งปัญหาและอุปสรรคสำคัญในการขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ อาจจำแนกได้ 3 ประการ ดังนี้

1. การกำหนดให้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นสิทธิชุมชน (Community right/collective right)

ตามที่ได้กล่าวไว้ในเบื้องต้นเกี่ยวกับแนวคิดประการสำคัญของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ประการหนึ่งว่าต้องการสร้างความชอบธรรมในการแข่งขันระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจด้วยกัน (Fair competition between competitors) โดยผู้ประกอบการจะต้องแข่งขันกันอย่างเป็นธรรมไม่หาประโยชน์ในทางธุรกิจจากชื่อเสียงหรือการลงทุนของบุคคลอื่นโดยไม่สุจริต (free rider) การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จึงตั้งอยู่บนพื้นฐานของกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาที่ต้องชั่งน้ำหนักระหว่างประโยชน์สาธารณะที่เอกชนจะได้รับจากการให้สิทธิเด็ดขาดบางประการ (Monopoly right) กับภาระทางสังคมที่เกิดขึ้นจากการมอบสิทธิเด็ดขาดบางประการ (Social cost of monopoly right) การคุ้มครองผู้บริโภค (Consumer protection) และการแข่งขัน (Competition)

ในทางนโยบายไม่สามารถกำหนดให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดมีสิทธิแต่ผู้เดียวในการใช้ประโยชน์ในชื่อทางภูมิศาสตร์ที่มีความเป็นทรัพย์สินสาธารณะโดยสภาพ (Common property) และมีได้เกิดจากความพยายามของบุคคลหนึ่งบุคคลใดแต่เป็นการสั่งสมชื่อเสียงและความเชื่อมั่นของผู้บริโภคมาระยะเวลาหนึ่งจากการดำเนินการร่วมกัน สิทธิในการใช้ชื่อทางภูมิศาสตร์กับสินค้าจึงถูกกำหนดให้เป็นทรัพย์สินหรือประโยชน์ร่วมกันของคนในชุมชนและมีลักษณะหรือองค์ประกอบของความเป็นทรัพย์สินสาธารณะและสิทธิชุมชน และคุณสมบัติดังกล่าวนี้เองก่อให้เกิดปัญหาในการขึ้นทะเบียนและบังคับใช้สิทธิ ดังนี้

- (1) การเป็นทรัพย์สินร่วมกันทำให้เอกชนขาดแรงจูงใจในการลงทุน เริ่มตั้งแต่การดำเนินการเพื่อขอขึ้นทะเบียนและการบังคับใช้สิทธิต่าง ๆ เนื่องจากมีภาระต้นทุนเกิดขึ้นแต่ไม่สามารถแสวงหาประโยชน์จากการลงทุนได้เพียงผู้เดียวและเป็นการลงทุนที่มีบุคคลอื่นได้รับประโยชน์โดยที่ไม่ต้องลงทุนอีกด้วย
- (2) การที่ระบบกฎหมายไทยแก้ปัญหาดังกล่าวบางประการโดยการให้หน่วยงานภาครัฐ ซึ่งทำหน้าที่ปกป้องผลประโยชน์สาธารณะเข้ามามีส่วนร่วมในฐานะผู้มีสิทธิขอขึ้นทะเบียน (Eligible persons for registration)¹⁹ และเข้ามามีส่วนร่วมในความเป็นเจ้าของสิทธิชุมชนโดยตรง ก่อให้เกิดปัญหาในการบังคับใช้สิทธิโดยสภาพ เนื่องจากหากมีการละเมิดสิทธิ

¹⁸ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ระดับสูงของกลุ่มงานสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรมทรัพย์สินทางปัญญา

¹⁹ มาตรา 7 (1) พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546

เกิดขึ้นย่อมมีความเป็นไปได้น้อยมากที่หน่วยงานของรัฐจะฟ้องเอกชนอื่นให้ต้องรับผิดชอบเนื่องมาจากการละเมิดสิทธิในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เนื่องจากยอมนำมาซึ่งการเสียภาพลักษณ์และความนิยมทางการเมือง ในขณะที่เอกชนก็ไม่มีแรงจูงใจในการบังคับสิทธิเนื่องจากเป็นการลงทุนเพื่อส่วนรวม

ในขณะเดียวกัน หน่วยงานของรัฐก็มีทรัพยากรที่จำกัดและมีพันธกิจจำนวนมาก การดำเนินการในเรื่องสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จึงอาจไม่ใช่ภารกิจหลัก และในขณะเดียวกันก็ก่อให้เกิดลักษณะของการปกครองแบบพึ่งพารัฐเป็นหลัก (Paternalistic state)

- (3) หากในที่สุดเมื่อสินค้าภูมิศาสตร์ของไทยต้องการได้รับความคุ้มครองในระดับสากลมากขึ้น อาทิ ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายของสหภาพยุโรป²⁰ จะมีความจำเป็นต้องยื่นขอขึ้นทะเบียนโดยเอกชน²¹ มิใช่หน่วยงานของรัฐ กรณีของข้าวสังข์หยดเมืองพัทลุง (ทะเบียนเลขที่ สช 49100011) เป็นตัวอย่างหนึ่งที่ต้องมีกระบวนการเพิ่มเติมในภายหลังเมื่อจะขอขึ้นทะเบียนตามกฎหมายของสหภาพยุโรปเนื่องจากการขอขึ้นทะเบียนในประเทศไทยในปัจจุบันมิได้กระทำโดยเอกชนแต่เป็นการขอขึ้นทะเบียนโดยกรมการค้า²²

2. การรับรู้ของชุมชนต่อสิทธิและผลประโยชน์ที่จะได้รับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Awareness)

ปัญหาประการหนึ่งจากการลงพื้นที่ของคณะผู้วิจัยพบว่าความรู้เกี่ยวกับสิทธิและผลประโยชน์ที่จะได้รับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของชาวชุมชนปากอโรมมีน้อยมาก รวมถึงการไม่ทราบถึงกระบวนการและขั้นตอนต่าง ๆ ของการจัดเตรียมคำขอขึ้นทะเบียนและการดำเนินการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งส่วนนี้ปฏิเสธไม่ได้ว่าเป็นหน้าที่ของหน่วยงานรัฐทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องต้องร่วมกันดำเนินการสร้างความตระหนักรู้ (Awareness) ให้แก่ประชาชน และร่วมกันผลักดันให้มีการสร้างความเข้มแข็งของการคุ้มครองการค้าและการแข่งขัน และการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าชุมชนผ่านกระบวนการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ซึ่งในขณะเดียวกันระบบกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ก็ต้องชัดเจนและสามารถแสดงให้เห็นว่าสิทธิที่ได้รับความคุ้มครองนั้นดีกว่าการไม่ได้รับคุ้มครองหรือขึ้นทะเบียนอย่างไรอีกด้วย

²⁰ ดูรายละเอียดการขึ้นทะเบียนได้ที่

<http://ec.europa.eu/agriculture/quality/door/registeredName.html?denominationId=8850>

²¹ Council Regulation (EC) No. 510/2006 of 20 March 2006 on the protection of geographical indications and designations of origin for agricultural products and foodstuffs

²² ดูรายละเอียดการขึ้นทะเบียนได้ที่ https://www.ipthailand.go.th/images/781/gi_reg_49100011_1.pdf

นอกจากนี้คณะผู้วิจัยยังพบว่ากระบวนการขั้นตอนต่าง ๆ ในการขึ้นทะเบียนต้องใช้ความรู้ในการบริหารจัดการอย่างมากซึ่งทำให้เป็นอุปสรรคสำคัญในการขอขึ้นทะเบียนของวิสาหกิจชุมชนหรือกลุ่มเกษตรกร หรือในบางกรณีก็ต้องการองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์อย่างมากเพื่อสนับสนุนคุณลักษณะของข้าว อาทิ ลักษณะของดินในปากรอ ค่าความหอมของข้าว เป็นต้น

3. การบังคับใช้สิทธิ (Enforcement)

จากการสืบค้นข้อมูลคำพิพากษาศาลฎีกา สิ้นสุด ณ วันที่ 25 มีนาคม 2561²³ ไม่ปรากฏว่านับตั้งแต่กฎหมายใช้บังคับจนปัจจุบันมีคดีฟ้องร้องเกี่ยวกับพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 ขึ้นสู่การพิจารณาของศาลฎีกาแต่อย่างใด แสดงให้เห็นว่ากฎหมายดังกล่าวไม่เป็นกรณีพิพาทและแตกต่างจากกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาฉบับอื่น ๆ อาทิ กฎหมายว่าด้วยสิทธิบัตร ลิขสิทธิ์ หรือเครื่องหมายการค้า ซึ่งมีคดีพิพาทขึ้นสู่การพิจารณาของศาลจำนวนมากในแต่ละปี ซึ่งอาจเกิดจากสาเหตุหลาย ๆ ประการ ดังนี้

- (1) จำนวนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนมีจำนวนน้อย จึงอาจยังไม่เกิดข้อพิพาท
- (2) ความไม่ชัดเจนของสิทธิและลักษณะของการกระทำที่เป็นการละเมิด ซึ่งแตกต่างจากเรื่องเครื่องหมายการค้าที่มีความชัดเจนและมีกรณีศึกษาจำนวนมาก
- (3) ผู้มีส่วนได้เสียเลือกที่จะไม่บังคับสิทธิเนื่องจากมีต้นทุนสูงในการดำเนินคดีและประโยชน์ที่ได้รับอาจไม่คุ้มการลงทุน
- (4) หน่วยงานรัฐที่เป็นผู้ขึ้นทะเบียนคำขอไม่มีหน้าที่หรืออำนาจทางกฎหมายที่ชัดเจนในการฟ้องให้บุคคลที่ละเมิดสิทธิต้องรับผิดชอบ นอกจากนั้นยังอาจได้รับผลกระทบในทางชื่อเสียงหรือในทางการเมืองอีกด้วย

²³ <http://deka.supremecourt.or.th> ฐานข้อมูลระบบเปิดของศาลฎีกา และ <http://www.thailandlaw9.com> ซึ่งเป็นฐานข้อมูลระบบสมาชิก โดยใช้คำค้นหา “สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์”

4. ข้อค้นพบจากชุมชนปากกรอ

จากแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์และหลักการที่ยอมรับในทางสากล การขึ้นทะเบียนควรดำเนินการโดยเอกชนหรือชุมชนเจ้าของสิทธิอย่างแท้จริงเพื่อให้มีกระบวนการมีส่วนร่วมและความตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิและหน้าที่ต่าง ๆ

การดำเนินการเพื่อขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของเกษตรกรปากกรอ เป็นการดำเนินการบนพื้นฐานของหลักการดังกล่าว โดยเริ่มจากการสร้างความตระหนักรู้และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ กฎหมาย และระเบียบขั้นตอนที่เกี่ยวข้องกับการขึ้นทะเบียน แต่การดำเนินการดังกล่าวก็มีอุปสรรคและข้อจำกัดบางประการเนื่องจากในกระบวนการจัดเตรียม คำขอนั้น มีประเด็นในหลาย ๆ ส่วนที่จำเป็นต้องใช้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์และความรู้ในการบริหารจัดการ ซึ่งทำให้ต้องมีการประสานและขอความร่วมมือไปยังส่วนอื่น ๆ เพื่อสนับสนุนข้อมูล

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย/วิธีการดำเนินงาน

• วิธีการศึกษา

คณะผู้วิจัยมีวิธีการดำเนินงานเพื่อตอบวัตถุประสงค์แต่ละข้อ ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1: เพื่อให้เกษตรกรกลุ่มอนุรักษ์พันธุ์ข้าวเหนียวปากกรอเรียนรู้กระบวนการการขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

วิธีการดำเนินงาน:

1) ศึกษาวิจัยกฎหมาย และเอกสารต่างๆที่เกี่ยวกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของการขึ้นทะเบียนข้าวเหนียวเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ รวมถึงการทำความเข้าใจข้อมูลสำคัญที่จำเป็นต้องใช้ในการเขียนคำขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพื่อให้สามารถถ่ายทอดแก่กลุ่มเกษตรกรได้อย่างถูกต้องและตรงประเด็น

2) ใช้การมีส่วนร่วมของชุมชน โดยการประชุมร่วมกันกับกลุ่มเกษตรกรอนุรักษ์ข้าวเหนียวปากกรอซึ่งมีกำนันตำบลปากกรอและผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่หมู่ 1 รวมอยู่ในกลุ่มด้วย เพื่อทราบถึงประวัติความเป็นมาของกลุ่ม กิจกรรมที่ทางกลุ่มได้ทำอยู่เดิม และสอบถามถึงความสนใจของกลุ่มต่อหัวข้อโครงการวิจัย และตกลงร่วมกันถึงแนวทางการดำเนินงานในเบื้องต้น

3) ใช้วิธีการสัมภาษณ์โดยการสอบถามจากแกนนำชุมชน ผู้สูงอายุที่เป็นคนดั้งเดิมในพื้นที่ รวมถึงเกษตรกรกลุ่มอนุรักษ์ข้าวเหนียวปากกรอ ทั้งในเรื่องของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพื่อที่จะได้ทราบพื้นฐานความรู้ของกลุ่มเกษตรกรและสามารถวางแผนการดำเนินการเพื่อถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ร่วมกันได้ รวมถึงการสอบถามเกี่ยวกับข้าวเหนียวเพื่อให้ทราบประวัติความเป็นมาของข้าวเหนียวซึ่งเป็นข้าวพื้นถิ่นในคาบสมุทรมหานครว่ามีต้นกำเนิดมาจากที่ใด ใครเป็นคนนำมาปลูก เริ่มปลูกเมื่อใด เพื่อใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการเขียนคำขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

4) การวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยการจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อให้กลุ่มเกษตรกรได้ฝึกเขียนคำขอในขณะเดียวกัน ทางคณะผู้วิจัยก็ได้สังเกตการณ์ปัญหาและอุปสรรคของกลุ่มเกษตรกรในการเขียนคำขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการกระบวนการเรียนรู้ด้วย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2: เพื่อให้เกษตรกรกลุ่มอนุรักษ์พันธุ์ข้าวฉะเชิงปากอรอร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับผลประโยชน์ทางกฎหมาย และทางเศรษฐกิจจากการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ รวมทั้งประเด็นปัญหาการบังคับใช้ พระราชบัญญัติสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 และการบังคับใช้สิทธิตามกฎหมาย

วิธีการดำเนินงาน:

1) ศึกษาวิจัยกฎหมายและเอกสารต่างๆที่เกี่ยวกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพื่อศึกษาประโยชน์ทั้งทางกฎหมายและทางเศรษฐกิจที่กลุ่มผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการได้รับหลังจากได้รับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แล้ว

2) ใช้วิธีการสัมภาษณ์โดยการสอบถามจากผู้ที่เคยประสบความสำเร็จในการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แล้ว ได้แก่ คุณนัด อ่อนแก้ว ซึ่งได้ขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ข้าวสังข์หยดเมืองพัทลุง และ เทศบาลเมืองควนลัง ซึ่งได้ขึ้นทะเบียนส้มโอหอมควนลัง อีกทั้งยังได้สอบถามนักวิชาการพาณิชย์ชำนาญการ สังกัดกรมทรัพย์สินทางปัญญา และพาณิชย์จังหวัดสงขลาถึงสินค้าอื่นๆ ที่เคยได้รับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แล้วว่ามีความเปลี่ยนแปลงเช่นใดเกิดขึ้นบ้าง โดยเปรียบเทียบผลที่ได้รับจากการขึ้นทะเบียนสินค้าเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ว่ามีดีขึ้นหรือไม่อย่างไร เพื่อนำไปถ่ายทอดให้กับกลุ่มเกษตรกรต่อไป

นอกจากนี้ได้มีการสัมภาษณ์เจ้าพนักงานของรัฐผู้บังคับใช้กฎหมาย ได้แก่ เจ้าหน้าที่ตำรวจและพนักงานอัยการเพื่อทราบกระบวนการบังคับใช้กฎหมาย กรณีมีการละเมิดสิทธิเกี่ยวกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และแนววิธีการดำเนินการเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายเพื่อดำเนินการต่อไป เพื่อศึกษาถึงประเด็นปัญหาในทางปฏิบัติในเรื่องการบังคับใช้กฎหมายและการบังคับใช้สิทธิตามกฎหมาย

3) ใช้การมีส่วนร่วมของชุมชน โดยการประชุมร่วมกันกับกลุ่มเกษตรกรอนุรักษ์ข้าวฉะเชิงปากอรอซึ่งมีกำนันตำบลปากอรอและผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่หมู่ 1 รวมอยู่ในกลุ่มด้วย เพื่อถ่ายทอดและร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับผลประโยชน์ทางกฎหมาย และทางเศรษฐกิจจากการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

4) การวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยการไปดูงานร่วมกันกับกลุ่มเกษตรกรอนุรักษ์ข้าวฉะเชิงปากอรอที่กลุ่มวิสาหกิจบ้านเข้ากลาง อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง เพื่อร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์การขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ข้าวสังข์หยดเมืองพัทลุงและประโยชน์ที่ได้รับหลังจากที่ได้ขึ้นทะเบียนแล้ว

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3: เพื่อสร้างกระบวนการการมีส่วนร่วมเพื่อกำหนดผู้ขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และจัดเตรียมข้อมูลเพื่อขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

1) ศึกษาวิจัยกฎหมาย และเอกสารต่างๆที่เกี่ยวกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เกี่ยวกับผู้มีสิทธิขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และประเด็นหัวข้อต่างๆที่จำเป็นเพื่อใช้ในการเตรียมข้อมูลขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เพื่อให้สามารถถ่ายทอดแก่กลุ่มเกษตรกรได้อย่างถูกต้องและตรงประเด็น

2) ใช้การมีส่วนร่วมของชุมชน โดยการประชุมร่วมกันกับกลุ่มเกษตรกรอนุรักษ์ข้าวเหนียวปากกรอซึ่งมีกำนันตำบลปากกรอและผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่หมู่ 1 รวมอยู่ในกลุ่มด้วย เพื่อร่วมกันกำหนดผู้ขอขึ้นทะเบียนข้าวเหนียวเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และการพูดคุยแลกเปลี่ยนข้อมูลที่สำคัญในการขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ระหว่างกลุ่มเกษตรกรเพื่อหาข้อยุติร่วมกัน

3) ใช้วิธีการสัมภาษณ์โดยการสอบถามจากแกนนำชุมชน ผู้สูงอายุที่เป็นคนดั้งเดิมในพื้นที่ เกษตรกรกลุ่มอนุรักษ์ข้าวเหนียวปากกรอ เกษตรอำเภอสิงหนคร และนักวิชาการเกษตรศูนย์วิจัยข้าวพัทลุง เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของข้าวเหนียวซึ่งเป็นข้าวพื้นถิ่นในคาบสมุทรมหานครว่ามีต้นกำเนิดมาจากที่ใด ใครเป็นคนนำมาปลูก เริ่มปลูกเมื่อใด วิธีการปลูก ฤดูทำนา ลักษณะทางกายภาพของข้าวเหนียว ลักษณะของแหล่งภูมิศาสตร์ปากกรอว่ามีลักษณะพื้นที่และภูมิอากาศเป็นเช่นใด และมีผลอย่างไรต่อคุณลักษณะของข้าวเหนียว ซึ่งเป็นประเด็นหัวใจสำคัญของการขึ้นทะเบียนข้าวเหนียวเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

4) การวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยการจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อให้กลุ่มเกษตรกรได้ฝึกเขียนคำขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

● ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มเกษตรกรกลุ่มอนุรักษ์พันธุ์ข้าวเหนียวปากกรอ และชุมชนปากกรอ จำนวน 30 คน ตัวแทนตำรวจ (สารวัตรปฏิบัติการพิเศษ กองกำกับการปฏิบัติการพิเศษตำรวจภูธร จังหวัดสงขลา) และพนักงานอัยการ (อัยการจังหวัดประจำสำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดีจังหวัดสตูล) อย่างละ 1 คน

● เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

1) การวิจัยกฎหมายและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

เพื่อศึกษาประเด็นต่างๆที่เกี่ยวข้องกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็นในด้านความเป็นไปได้ของการขึ้นทะเบียนข้าวเหนียวเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ สิทธิที่กฎหมายให้ความคุ้มครอง การกำหนดผู้ขอขึ้นทะเบียน ขั้นตอนและรายละเอียดของข้อมูลที่ต้องใช้ประกอบการยื่นคำขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

2) การสัมภาษณ์

ใช้วิธีการสัมภาษณ์แกนนำชุมชน ผู้สูงอายุที่เป็นคนดั้งเดิมในพื้นที่ เกษตรกรกลุ่มอนุรักษ์พันธุ์ข้าวเหนียวปากรอ เกษตรอำเภอลำสนธิ นคร นักวิชาการเกษตรศูนย์วิจัยข้าวพัทลุง นักวิชาการพาณิชย์ชำนาญการ สังกัดกรมทรัพย์สินทางปัญญา พาณิชย์จังหวัดสงขลา นายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองควนลัง เจ้าหน้าที่ตำรวจ และพนักงานอัยการในส่วนภูมิภาคในประเด็นต่างๆที่เกี่ยวข้องกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ประโยชน์ต่างๆ ที่ได้รับ ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ในการขอขึ้นทะเบียน รวมถึงการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ตำรวจและอัยการเกี่ยวกับบังคับใช้กฎหมายและการบังคับใช้สิทธิตามกฎหมายเกี่ยวกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในทางปฏิบัติ

3) การวิจัยเชิงปฏิบัติการ

ได้มีการจัดการไปดำเนินงานเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันจากวิทยากรผู้มีประสบการณ์การขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ รวมถึงการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการแก่กลุ่มเกษตรกรในการเขียนคำขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ โดยที่ทางคณะผู้วิจัยได้ร่วมสังเกตการณ์กระบวนการเตรียมข้อมูลต่างๆ รวมถึงปัญหาและอุปสรรคในการเขียนคำขอเหล่านั้นด้วย

4) การมีส่วนร่วมของชุมชน

เพื่อให้บรรลุหลักการของ University Engagement ทางคณะผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชนตามนโยบายของหน่วยพันธกิจสัมพันธ์มหาวิทยาลัยกับสังคม โดยการให้กลุ่มชุมชนมีส่วนร่วมกับการดำเนินโครงการของคณะวิจัย ตั้งแต่ขั้นเตรียมการ การเตรียมชุมชน การวางแผนดำเนินการในเบื้องต้น การประเมินสภาพชุมชน การวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการขึ้นทะเบียนข้าวเหนียวเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ การดำเนินการต่างๆ ตามแผนการในโครงการ การประเมินกิจกรรมต่างๆ ตามแผนการในโครงการ รวมถึงการปรับโครงการตามข้อมูลต่างๆ ที่ได้รับเพิ่มเติมระหว่างดำเนินการดำเนินโครงการ

- การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ทางคณะผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยกฎหมายและเอกสารต่างๆที่เกี่ยวข้อง เพื่อเตรียมข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เพื่อนำไปถ่ายทอดให้กับชุมชนได้รับทราบในประเด็นสำคัญๆ เกี่ยวข้องกับสิทธิชุมชน

นอกจากนี้ทางคณะผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์บุคคลต่างๆที่เกี่ยวข้องเพื่อรับทราบแนวความคิด หรือแนวปฏิบัติต่างๆ เพื่อใช้ประกอบการดำเนินการตามแผนการของโครงการ รวมถึงการปรับแผนการของโครงการตามความเหมาะสม รวมถึงประเด็นปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายและการบังคับใช้สิทธิตามกฎหมายเกี่ยวกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพื่อนำไปวิเคราะห์และเขียนบทความทางวิชาการต่อไป อีกทั้งหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องสามารถนำข้อวิเคราะห์ที่ได้ไปใช้ปรับปรุงกระบวนการขอขึ้นทะเบียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นได้ อีกทั้งยังนำไปใช้ในการเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจผ่านทางสื่อต่างๆ อาทิ วิทยุ และหนังสือพิมพ์ หรือสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนได้รู้จักสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มากขึ้นอีกด้วย

บทที่ 4

ผลการวิจัย

สภาพการณ์ของพื้นที่/ทุนเดิมของพื้นที่ ก่อนมีโครงการ

ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมโลกส่งผลกระทบต่อสังคมไทย ทำให้สังคมชนบทไทยไม่สามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นและนำไปสู่ความเหลื่อมล้ำของการหารายได้ การใช้ทรัพยากรเกินความจำเป็นและละทิ้งวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้สังคมชนบทต้องเผชิญกับปัญหาความยากจน ละทิ้งถิ่นเกิด และใช้ชีวิตเกินพอดี ตำบลปากร่อ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา เป็นตำบลที่ติดอันดับความยากจนมากของจังหวัดสงขลา เมื่อพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ มีดำริให้ส่วนราชการและเอกชนร่วมกันช่วยเหลือพัฒนาพื้นที่ตำบลปากร่อในปี 2539 และการช่วยเหลือดังกล่าวจะช่วยยกระดับให้ชาวบ้านในตำบลปากร่อมีฐานะฐานะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น แต่ก็ไม่ทำให้วิถีชีวิตของชาวปากร่อเปลี่ยนไปมากนัก

จากการสำรวจพบว่า ปัจจุบันตำบลปากร่อ เป็นตำบลที่มีอาชีพหลักคือการทำนา แต่สภาพของท้องที่นั้นกลับมีสภาพดินเสื่อมโทรม ไม่มีน้ำประปาและระบบชลประทานก็ไม่อำนวย ชาวบ้านส่วนใหญ่จึงละทิ้งวิถีการทำนาแบบพื้นเมือง ละทิ้งข้าวพันธุ์พื้นเมือง รวมถึงใช้ปุ๋ยเคมีเพื่อให้ง่ายต่อกระบวนการเพาะปลูก ทำให้ต้นทุนการปลูกข้าวสูงจนไม่สามารถขายข้าวเพื่อทำกำไรได้ ต้องขายผ่านการประกันราคาข้าวของรัฐบาล จนกระทั่งคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ได้เข้าพัฒนาการประกอบอาชีพและเครือข่ายภาคีของชุมชนตำบลปากร่อ ภายใต้แนวคิดที่จะพัฒนาบนฐานชุมชน (community based) และการมีส่วนร่วมของชุมชน (participatory) ที่สอดคล้องกับวิถีการดำรงชีวิตของชุมชน โดยมุ่งเน้นการพัฒนาอาชีพและสร้างเครือข่ายให้กับชุมชน ด้วยระบบภาคีเครือข่าย (network) ผ่านโครงการ “ร้อยใจสู่ชุมชน” จากจุดนี้จึงมีการรวมกลุ่มของชาวนาในตำบลปากร่อ ชื่อว่า “นาสามัคคี” ได้เข้าเยี่ยมชม และรับความรู้จากกลุ่มเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในการทำนาในท้องที่ต่างๆ จนก่อให้เกิดองค์ความรู้ของกลุ่มว่า การทำนาที่ใช้สารเคมีนั้นไม่ก่อให้เกิดผลดีในระยะยาว อีกทั้งการปลูกข้าวให้มีคุณภาพไปพร้อมๆ กับได้ปริมาณที่เยอะนั้น จะต้องคำนึงถึงสภาพของภูมิศาสตร์ท้องถิ่น รวมถึงสายพันธุ์ข้าวท้องถิ่นที่เหมาะสมด้วย

ด้วยเหตุนี้จึงได้มีความสนใจที่จะนำ “ข้าวเฉียง” ซึ่งเป็นข้าวสายพันธุ์ท้องถิ่นกลับมาปลูกอีกครั้ง โดยเริ่มต้นมีเกษตรกรร่วมกลุ่มกัน 15 คน ใช้นาทดลองปลูกในรูปแบบอินทรีย์คนละ 1 ไร่ และต่อมาขยายเพิ่มขึ้นเป็น 26 ไร่ ซึ่งพบว่าผลผลิตที่ได้น้อยกว่าข้าวชนิดอื่น ๆ ที่ปลูกด้วยสารเคมี สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ประมาณ 400 – 500 กิโลกรัม ต่อไร่ แตกต่างจากข้าวชนิดอื่น ๆ ที่ได้ประมาณ 600 – 800

กิโลกรัมต่อไร่ แต่เมื่อนำมาบริโภคจะพบได้ถึงความแตกต่างในเรื่องของความนุ่ม ร่วนเป็นเมล็ดและขนาด เมล็ดใหญ่กว่าการปลูกแบบใช้สารเคมีทั่วไป ทานง่ายไม่แข็งตัวเหมือนที่ผ่านมา จึงมีความนิยมจากผู้บริโภคเพิ่มมากขึ้น อีกทั้งเมื่อนำมาแปรรูปและเพิ่มมูลค่าผ่านผลิตภัณฑ์ ข้าวสายพันธุ์พื้นถิ่นนี้สามารถขายทำราคาได้ดีกว่าพอสมควร ซึ่งส่งผลให้ชาวนาปากรอกจึงเริ่มมีความสนใจที่จะปลูก “ข้าวเหนียว” มากขึ้น อย่างไรก็ตามชาวนาปากรอกกลับไม่ได้รู้สึกตระหนักหวงแหนสายพันธุ์ข้าวดังกล่าวแต่อย่างใด เพียงแค่สนใจปลูกเพื่อสร้างรายได้ที่เพิ่มขึ้นเท่านั้น จึงทำให้ “ข้าวเหนียว” เป็นข้าวสายพันธุ์ที่มีความเสี่ยงในการเกิดความสับสนหลงผิดในแหล่งภูมิศาสตร์ของสินค้า อันจะส่งผลถึงคุณภาพของสายพันธุ์และกระทบกลุ่มเกษตรกรพื้นถิ่นในท้องที่ตำบลปากรอก

ปัจจุบัน ประเทศไทยมีนโยบายที่จะให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indications - GI) เพื่อป้องกันไม่ให้ประชาชนสับสนหรือหลงผิดในแหล่งภูมิศาสตร์ของสินค้า โดยกำหนดให้มีการขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับสินค้าที่มาจากแหล่งภูมิศาสตร์และห้ามการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อันจะทำให้เกิดความสับสนหรือหลงผิดในแหล่งภูมิศาสตร์อันแท้จริงของสินค้าที่ระบุในทะเบียน ซึ่งจะบังคับตาม “พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546” ด้วยเหตุนี้ คณะนิติศาสตร์จึงเห็นเป็นโอกาสดีที่จะดำเนินการขึ้นทะเบียนข้าวเหนียวปากรอก เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิประโยชน์ที่ชุมชนควรจะได้รับ รวมถึงเพิ่มมูลค่าให้กับข้าวเหนียวปากรอกซึ่งจะมีส่วนช่วยส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็งเพิ่มขึ้นและมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นด้วยนั่นเอง

การดำเนินโครงการและผลลัพธ์ที่ได้จากการดำเนินโครงการ

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่ได้วางไว้ ทางคณะผู้วิจัยได้วางแผนการกิจกรรมตามโครงการ ดังนี้:

1. การประชุมร่วมกับภาคีในพื้นที่เพื่อกำหนดแผนการดำเนินการ และกำหนดกิจกรรมย่อย
2. การลงชุมชนปากอเพื่อสำรวจสภาพข้อเท็จจริงและเก็บข้อมูลเบื้องต้นเพื่อประกอบการดำเนินการ
3. Mobile Legal Clinic เพื่อเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์
4. เดินทางร่วมกับกลุ่มเกษตรกรไปดูงานกรณีการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ข้าวสังข์หยดพัทลุง
5. พากลุ่มเกษตรกรไปสำนักงานพาณิชย์จังหวัดเพื่อศึกษาและเตรียมความพร้อมการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์
6. กิจกรรมเตรียมความพร้อมในการยื่นคำขอขึ้นทะเบียน กำหนดผู้ทรงสิทธิและผู้รับมอบอำนาจ
7. สัมมนากลุ่มย่อยเกี่ยวกับอุปสรรคและปัญหากระบวนการขอขึ้นทะเบียนฯ และการบังคับใช้สิทธิตามกฎหมาย
8. กิจกรรมวิพากษ์กระบวนการ ปัญหาและอุปสรรคโดยเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มชุมชนปากอ หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องและภาคีในพื้นที่

ในทางปฏิบัติ ทางคณะผู้วิจัยได้ดำเนินการกิจกรรมต่างๆ รวมถึงมีการปรับเปลี่ยนแก้ไขเพิ่มเติมกิจกรรมบางส่วนเพื่อให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ได้วางไว้ โดยมีรายละเอียดและผลลัพธ์ ดังนี้

● การประชุมร่วมกับภาคีในพื้นที่เพื่อกำหนดแผนการดำเนินการ และกำหนดกิจกรรมย่อย

ทางคณะผู้วิจัยได้ประชุมร่วมกับกลุ่มเกษตรกรกลุ่มอนุรักษ์ข้าวเหนียวอินทรีปากอจำนวน 20 คน เมื่อวันที่ 26 ธันวาคม 2559 โดยได้มีการหารือร่วมกันเกี่ยวกับสภาพข้อเท็จจริงและปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ข้าวเหนียวของชุมชนที่ผ่านมาเพื่อเป็นการเก็บข้อมูลเบื้องต้นเพื่อประกอบการพิจารณาวางแผนการดำเนินโครงการ และได้มีการร่วมกำหนดแผนการดำเนินการและกิจกรรมย่อยที่จะจัดให้มีขึ้นในโครงการ

จากการหารือกันเบื้องต้น สมาชิกของกลุ่มทุกคนเห็นพ้องกับการมีโครงการดังกล่าว และมีความกระตือรือร้นที่จะดำเนินการเพื่ออนุรักษ์สายพันธุ์ข้าวเหนียวและดำเนินการขึ้นทะเบียนข้าวเหนียว

ให้เป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เพื่อตระหนักถึงสิทธิและประโยชน์ที่จะได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้กับสินค้าอื่นๆ อันเป็นการช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน

รูปแบบของกิจกรรมที่ตกลงร่วมกันว่าจะดำเนินการได้แก่:

1. การให้ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ การขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และสิทธิที่จะได้รับผ่านกิจกรรม Mobile Legal Clinic
2. การไปดูงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านเขากลางเพื่อเรียนรู้การขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ข้าวสังข์หยดเมืองพัทลุง
3. การไปปรึกษาหารือกับพาณิชย์จังหวัดเพื่อศึกษาและเตรียมความพร้อมการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์
4. กิจกรรมเตรียมความพร้อมในการยื่นคำขอขึ้นทะเบียน กำหนดผู้ทรงสิทธิและผู้รับมอบอำนาจ
5. กิจกรรมวิพากษ์กระบวนการ ปัญหาและอุปสรรคโดยเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มชุมชนปากกรอ หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องและภาคในพื้นที่
6. สัมมนากลุ่มย่อยเกี่ยวกับอุปสรรคและปัญหากระบวนการขอขึ้นทะเบียนฯ และการบังคับใช้สิทธิตามกฎหมาย

● กิจกรรม Mobile Legal Clinic

ทางคณะวิจัยได้ลงพื้นที่ 2 ครั้งในเดือนเมษายนและพฤษภาคม 2560 พร้อมกับกลุ่มนักศึกษาที่สนใจเพื่อดำเนินกิจกรรม Mobile Legal Clinic

กิจกรรมในครั้งแรก มีวัตถุประสงค์เพื่อรับทราบถึงสภาพของกลุ่มเกษตรกรที่ปลูกข้าวเหนียวในพื้นที่ปากกรอ และให้ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ การขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ รวมถึงสิทธิและประโยชน์ที่จะได้รับหากสินค้าได้รับการขึ้นทะเบียน โดยในครั้งนี้มีเกษตรกรมาเข้าร่วมกิจกรรม 20 คน

การลงพื้นที่ในครั้งที่สองได้แบ่งการดำเนินกิจกรรมออกเป็นสองกิจกรรมย่อย ดังนี้

- 1) กิจกรรมการเตรียมความพร้อมในการขึ้นทะเบียนให้แก่กลุ่มเกษตรกร โดยคณะนิติศาสตร์ ร่วมกับกลุ่มนักศึกษา ทั้งยังได้วิทยากรคุณนิต อ่อนแก้ว²⁴ มาถ่ายทอดประสบการณ์การขึ้นทะเบียนชาวสังข์หยดเมืองพัทลุงซึ่งเป็นสินค้าประเภทเดียวกัน และเพิ่มแรงจูงใจในการดำเนินการเพื่อมุ่งไปสู่การขึ้นทะเบียนให้สำเร็จร่วมกัน ซึ่งผลลัพธ์ที่ได้นั้น กลุ่มเกษตรกรมีความสนใจมากขึ้นในการดำเนินการ
- 2) กิจกรรมการปลูกฝังความรู้ให้แก่เยาวชนในท้องถิ่น โดยคณะผู้วิจัยและนักศึกษาได้มุ่งเน้นปลูกฝังความรู้เกี่ยวกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ให้กลุ่มเยาวชนในพื้นที่ได้รับทราบถึงข้อมูลเบื้องต้นและประโยชน์ที่จะได้รับจากการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ โดยผ่านการระดมสมองและเล่นเกมส์ต่างๆ กิจกรรมในครั้งนี้มีเยาวชนให้ความสนใจประมาณ 20 คน ทุกคนต่างสนุกสนานที่ได้เรียนรู้กิจกรรมนี้ และมีความตื่นตัวเพิ่มมากขึ้นเพื่อการใช้สิทธิตามกฎหมายในอนาคต

- **กิจกรรมลงพื้นที่ร่วมกับชุดโครงการการพัฒนาเครือข่ายพันธกิจสัมพันธ์ ม.อ. เพื่อชุมชนเข้มแข็ง**

ลงพื้นที่ร่วมกับชุดโครงการการพัฒนาเครือข่ายพันธกิจสัมพันธ์ ม.อ. เพื่อชุมชนเข้มแข็งในวันที่ 3 สิงหาคม 2560 ที่องค์การบริหารส่วนตำบลปากอ เพื่อรับทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับพื้นที่และความต้องการของชุมชนในภาพรวม โดยในส่วนของคณะผู้วิจัยได้พูดคุยกับแกนนำกลุ่มเกษตรกร 3-4 คน โดยทางแกนนำยืนยันที่จะเข้าร่วมกับโครงการใหญ่และร่วมจัดกิจกรรมการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ต่อไป

²⁴ ผู้ใหญ่บ้านกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านเขากลาง จังหวัดพัทลุง และเป็นแกนนำสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ชาวสังข์หยดเมืองพัทลุง

- **กิจกรรมการไปดูงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านเขากลางเพื่อเรียนรู้การขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ข้าวสังข์หยดเมืองพัทลุง**

กิจกรรมดังกล่าวได้จัดขึ้นในวันที่ 9 ตุลาคม 2560 โดยได้แบ่งการจัดกิจกรรมออกเป็นสองช่วงดังนี้

1) ในช่วงเช้า ได้จัดกิจกรรม Focus Group เพื่อรับทราบสภาพปัญหาและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับพื้นที่ รวมถึงความต้องการของกลุ่มเกษตรกรที่ต้องการที่จะได้รับการไปดูงานในครั้งนี้ ซึ่งชาวบ้านได้สะท้อนความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นต่างๆ เกี่ยวกับการปลูกข้าว อาทิ การคัดเลือกเมล็ดพันธุ์ การเตรียมแปลง การใส่ปุ๋ย การเพิ่มผลผลิต เทคนิคการเก็บเกี่ยว การยกระดับข้าวปลอดภัย รวมถึงความต้องการที่จะให้มีการรวมกลุ่มให้เป็นรูปธรรม และความต้องการให้ทุกคนมีส่วนร่วมเพื่อให้กลุ่มเกษตรกรมีความเข้มแข็งและสามารถประสบความสำเร็จร่วมกันได้

2) ในช่วงบ่าย ทางคณะวิจัยพร้อมกับกลุ่มเกษตรกรจำนวน 18 คน ได้เดินทางไปวิสาหกิจชุมชนบ้านเขากลาง อ.ควนขนุน จ.พัทลุง เพื่อไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้การเตรียมความพร้อมการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สินค้าข้าวจากคุณนัด อ่อนแก้ว ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเป็นประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านเขากลาง โดยในการศึกษาดูงานได้ฟังการบรรยายเกี่ยวกับขั้นตอนการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ความเป็นมาและอุปสรรคในการเตรียมคำขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และเปิดโอกาสให้กลุ่มเกษตรกรได้ซักถามเพิ่มเติมเกี่ยวกับวิธีการปลูกข้าว การดูแลรักษาผลผลิต และการดำเนินการเพื่อขึ้นคำขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ รวมถึงการประสานกับหน่วยงานต่างๆ เพื่อการดำเนินการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ด้วย หลังจากนั้นกลุ่มเกษตรกรได้ไปดูขั้นตอนการผลิต โรงสี การบรรจุภัณฑ์ การแปรรูปและจัดจำหน่ายผลผลิต อนึ่ง ทางคณะผู้วิจัยประสงค์จะให้กลุ่มเกษตรกรได้ชมแปลงนาสาธิตข้าวสังข์หยดเมืองพัทลุงด้วย แต่เนื่องจากมีฝนตกหนักทำให้กิจกรรมดังกล่าวต้องงดไป

ผลสะท้อนจากกิจกรรมนี้ กลุ่มเกษตรกรมีผลสะท้อนกลับที่ดีที่เห็นได้ชัดถึงความกระตือรือร้นและแรงจูงใจที่เพิ่มมากขึ้นในการที่จะดำเนินการขึ้นทะเบียนข้าวเลี้ยงให้สำเร็จ รวมถึงมีแรงบันดาลใจที่จะพัฒนากลุ่มของตนให้มีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้นดังเช่นกลุ่มต้นแบบที่ได้ไปดูงานมา

- **การไปปรึกษาหารือกับพาณิชย์จังหวัดเพื่อศึกษาและเตรียมความพร้อม การขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์**

ในวันที่ 24 ตุลาคม 2560 ทางคณะผู้วิจัยได้ไปพบพาณิชย์จังหวัดสงขลา และนางบังอร ชिरงค์ นักวิชาการพาณิชย์ชำนาญการ ณ สำนักงานพาณิชย์จังหวัดสงขลา สาขาหาดใหญ่ 2 ซึ่งทางเจ้าหน้าที่สอบถามถึงการดำเนินการโครงการ ความคืบหน้า รวมถึงให้คำแนะนำต่างๆ เกี่ยวกับการขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ รวมถึงตัวอย่างคำขอสินค้าต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางในการเตรียมความพร้อมขึ้นทะเบียนสินค้าให้เป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ โดยบทบาทหน้าที่ของพาณิชย์จังหวัดคือการส่งเสริมให้มีการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ โดยการให้คำแนะนำในเบื้องต้นเกี่ยวกับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ การรับคำขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และการกลั่นกรองคำขอ

ทั้งนี้ ทางพาณิชย์จังหวัดมีข้อเสนอแนะว่า ต้องมีเจ้าภาพในการรวบรวมข้อมูลต่างๆ ที่จำเป็นเพื่อผลักดันให้การดำเนินการของกลุ่มเป็นไปอย่างต่อเนื่อง และต้องมีการคำนึงถึงช่องทางในการจัดจำหน่ายหรือการมีตลาดรองรับสินค้าด้วย

อนึ่ง ข้อสังเกตที่รับจากการเข้าพบพาณิชย์จังหวัดคือ การขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้น โดยมากผู้ที่เป็นแกนนำมักเป็นส่วนราชการ และหากได้รับการสนับสนุนจากจังหวัดด้วยแล้วจะทำให้การเตรียมการต่างๆ เพื่อยื่นคำขอเป็นไปได้อย่างสะดวกยิ่งขึ้น ดังเช่น กรณีการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ส้มโอหอมควนลัง ซึ่งมีเทศบาลเมืองควนลังเป็นผู้รับผิดชอบ และได้รับการสนับสนุนจากผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลาในขณะนั้น

- **การไปพบนายกเทศมนตรีเมืองควนลัง**

ทางตัวแทนคณะผู้วิจัยได้เดินทางไปพบนายกเทศมนตรีเมืองควนลังในวันที่ 30 พฤศจิกายน 2560 เพื่อขอรับทราบประสบการณ์การยื่นคำขอขึ้นทะเบียนส้มโอหอมควนลัง ซึ่งเพิ่งได้รับการขึ้นทะเบียนเมื่อเดือนกรกฎาคม 2560 รวมถึงปัญหา อุปสรรค และคำแนะนำต่างๆ

ในเบื้องต้นทางคณะผู้วิจัยได้รับทราบว่า ปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การขึ้นทะเบียนส้มโอหอมควนลังเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้นั้น มีแรงสนับสนุนจากผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลาเป็นสำคัญด้วย ตามนโยบาย “1 จังหวัด 1 GI” อีกทั้งในการเตรียมข้อมูลประกอบคำขอนั้น ก็ต้องได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐด้วย นอกจากนี้ ทางคณะผู้วิจัยยังได้รับทราบว่า ในเรื่องการควบคุมคุณภาพการผลิตนั้นควรมีความร่วมมือจากหน่วยงานทางราชการด้วยการควบคุมการผลิตที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

- Training for Trainers

ในวันที่ 7 ธันวาคม 2560 ทางคณะนิติศาสตร์ ภายใต้ความร่วมมือกับกรมทรัพย์สินทางปัญญา ได้เชิญวิทยากรจากกรมทรัพย์สินทางปัญญามาสองท่าน รวมถึงเจ้าหน้าที่จากสำนักงานพาณิชย์ จังหวัด ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวพัทลุง และศูนย์วิจัยข้าวพัทลุง เพื่อมาให้ความรู้แก่คณะผู้วิจัย รวมถึง อ.วัชร สีสี่ขำนาฏธุรกิจ²⁵ เพื่อมาเรียนรู้ร่วมกัน และรับทราบประเด็นข้อมูลที่จำเป็นต้องใช้ ประกอบการยื่นคำขอเกี่ยวกับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในทางปฏิบัติ รวมถึงตัวอย่างการ พิจารณาคำขอ เทคนิควิธี อีกทั้งมีแบบทดสอบการเขียนคำขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เพื่อที่ทางคณะผู้วิจัยจะได้มีความพร้อมในการไปถ่ายทอดให้กับกลุ่มแกนนำเกษตรกรและเกษตรกร ต่อไป

นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยได้สอบถามถึงความเป็นไปได้ในการขึ้นทะเบียนข้าวเหนียวเป็นสิ่งบ่งชี้ทาง ภูมิศาสตร์ และได้รับทราบเป็นข้อสังเกตว่าหากสามารถพิสูจน์ได้ว่าข้าวเหนียวที่ปลูกในพื้นที่ตำบล ปากรอมีความหอม ก็มีความเป็นไปได้ที่จะได้รับการพิจารณาขึ้นทะเบียน ดังเช่นพันธุ์ข้าวอื่นๆ เช่น ข้าวหอมมะลิ ข้าวหอมกระดังงา เป็นต้น เนื่องจากข้อมูลที่กรมการข้าวมีอยู่นั้นไม่พบสารความหอมใน พันธุ์ข้าวเหนียว

ข้อสังเกตอีกประการหนึ่ง คือ ข้าวเหนียวยังไม่ได้รับความนิยมในวงกว้าง เนื่องจากเป็นข้าวที่มีความ แข็งในขณะรับประทานเมื่อเทียบกับข้าวพันธุ์อื่นๆ ที่ได้รับความนิยมโดยทั่วไป เช่น ข้าว กข, ข้าวหอมมะลิ

นอกจากนี้ ในช่วงบ่ายวันเดียวกัน ทางคณะผู้วิจัยยังได้จัดการอบรมเชิงปฏิบัติการ (workshop) ให้แก่แกนนำในการฝึกเขียนคำขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมใน การเขียนคำขอขึ้นทะเบียนข้าวเหนียวปากรอ ทั้งยังจะได้ทราบว่ายังมีรายละเอียดส่วนใดที่จำเป็นต้อง หาข้อมูลเพิ่มเติม อีกทั้ง ยังจะได้ไปถ่ายทอดให้แก่เกษตรกรท่านอื่น ๆ ได้ด้วย ก่อนที่ทางคณะผู้วิจัย จะได้ลงไปจัด workshop ให้แก่กลุ่มเกษตรกรอีกครั้งในวันที่ 27 ธันวาคม 2560

²⁵ อาจารย์ผู้รับผิดชอบโครงการ "ข้าวเหนียวพื้นถิ่น ข้าวปลอดภัยที่ปากรอจังหวัดสงขลา" ซึ่งเป็นโครงการย่อยโครงการ หนึ่งในชุดโครงการการพัฒนาเครือข่ายพันธกิจสัมพันธ์ ม.อ.เพื่อชุมชนเข้มแข็ง

- **กิจกรรมเตรียมความพร้อมในการยื่นคำขอขึ้นทะเบียน กำหนดผู้ทรงสิทธิและผู้รับมอบอำนาจ**

ทางคณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ในวันที่ 27 ธันวาคม 2560 เพื่อดำเนินการอบรมเชิงปฏิบัติการ (workshop) ให้กลุ่มเกษตรกรได้ฝึกเรียนรู้วิธีการเขียนคำขอขึ้นทะเบียนในหัวข้อต่างๆ ด้วยตนเอง²⁶ รวมถึงการปรึกษาหารือร่วมกันเพื่อกำหนดผู้ทรงสิทธิและผู้รับมอบอำนาจเพื่อดำเนินการยื่นคำขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ข้าวเฉียงปากกรอ นอกจากนี้ ในช่วงเช้าทางคณะผู้วิจัยยังได้เชิญคุณนัด อ่อนแก้ว และทีมงานเพื่อมาช่วยให้คำแนะนำในการเขียนคำขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อีกทางหนึ่งด้วย เพื่อให้กลุ่มเกษตรกรเห็นภาพได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งคำแนะนำของวิทยากรเป็นประโยชน์ต่อกลุ่มเกษตรกรเป็นอย่างมากและผลจากการดำเนินกิจกรรมในครั้งนี้พบว่า ทางกลุ่มเกษตรกรมีความกระตือรือร้นในการแลกเปลี่ยนข้อมูลและการเตรียมคำขอเป็นอย่างมาก อย่างไรก็ตามในการเขียนคำขอขึ้นทะเบียนโดยเกษตรกรนั้น คณะผู้วิจัยพบว่ากลุ่มเกษตรกรประสบปัญหาในการเรียบเรียงข้อมูลต่างๆ เนื่องจากกลุ่มเกษตรกรไม่ได้มีโอกาสในการเขียนเชิงวิชาการมากนัก อีกทั้งในเรื่องของข้อมูลนั้น บางส่วนยังมีความขัดแย้งกันอยู่ และบางส่วนยังต้องอาศัยข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ด้วย จึงทำให้การเขียนคำขอด้วยตนเองนั้นไม่สามารถทำให้สำเร็จลุล่วงได้ในระยะเวลาอันสั้น

ทั้งนี้ ในส่วนของการกำหนดผู้ทรงสิทธิและผู้รับมอบอำนาจเพื่อดำเนินการยื่นคำขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ข้าวเฉียงปากกรอนั้น ทางกลุ่มได้ตกลงกันว่าจะให้ขึ้นทะเบียนในนามของกลุ่มวิสาหกิจของตนเอง (“กลุ่มอนุรักษ์ข้าวเฉียงปากกรอ”) โดยในเบื้องต้นเห็นว่าจะใช้ชื่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ว่า “ข้าวเฉียงบริสุทธิ์ปากกรอ”

อนึ่ง หลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรม workshop ในช่วงบ่าย ทางคณะผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลที่ได้รับจากเกษตรกรจากการฝึกเขียนคำขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพื่อนำไปเรียบเรียงอีกครั้งให้สอดคล้องกับหัวข้อในแบบฟอร์มคำขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และจะได้นำร่างคำขอดังกล่าวที่เรียบเรียงแล้วมอบให้กับกลุ่มแกนนำเพื่อให้เห็นผลสำเร็จของกิจกรรม และเพื่อนำไปเป็นฐานในการดำเนินการเตรียมการเพื่อขอขึ้นทะเบียนต่อไป²⁷

²⁶ แบบฟอร์มคำขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ โปรดดูภาคผนวกที่ 6 หน้าที่ 74

²⁷ ร่างคำขอที่เรียบเรียงแล้ว โปรดดูภาคผนวกที่ 5 หน้าที่ 68

- การไปพบเจ้าหน้าที่ภาครัฐในพื้นที่อำเภอสิงหนครเพื่อสอบถามแนวทางการสนับสนุนสินค้าข้าวเฉียง

ทางคณะผู้วิจัยได้เดินทางไปพบกับเกษตรอำเภอสิงหนคร และพัฒนาชุมชนอำเภอสิงหนคร ในวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2561 เพื่อสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับการปลูกข้าวเฉียงในพื้นที่อำเภอสิงหนคร รวมถึงแนวทางการสนับสนุนในด้านการจัดจำหน่าย และการสนับสนุนเพื่อการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

ทางเกษตรอำเภอกล่าวว่า กลุ่มวิสาหกิจข้าวเฉียงเป็นเครือข่ายของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) นอกจากนี้ยังกล่าวเพิ่มเติมว่า ข้าวเฉียงเป็นข้าวพื้นเมือง จึงเห็นด้วยกับการส่งเสริมให้มีการขึ้นทะเบียนเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ โดยตลาดหลักๆ ของข้าวเฉียง คือ ผู้ประกอบอาชีพผู้ค้าทำเส้นขนมจีน เนื่องจากข้าวเฉียงมีมีโลสสูงเหมาะแก่การทำเป็นเส้นขนมจีนที่อร่อย แต่อุปสรรคอย่างหนึ่งคือเรื่องของการขาดโรงสีที่ได้มาตรฐาน GAP²⁸ เพื่อการแปรรูป ซึ่งจะเป็นอุปสรรคในการควบคุมคุณภาพการผลิตหากได้รับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แล้ว

ในส่วนของพัฒนาชุมชนนั้นได้กล่าวว่า เดิมทางอำเภอเน้นการสนับสนุนสินค้า OTOP ซึ่งกลุ่มอาชีพที่จะทำเป็นสินค้า OTOP จะต้องมีความมาตรฐานตามเกณฑ์ที่กำหนด แต่ยังไม่ได้มีการสนับสนุนสินค้าข้าวเฉียงเป็นพิเศษ อย่างไรก็ดี ในปัจจุบันทางจังหวัดมีนโยบายจะพัฒนาตำบลปากกรอให้เป็นหนึ่งในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของจังหวัดสงขลา โดยข้าวเฉียงจะเป็นหนึ่งในผลิตภัณฑ์ของอำเภอสิงหนครที่จะได้รับการสนับสนุน โดยตั้งเป้าหมายไว้ว่าอย่างน้อยห้าผลิตภัณฑ์จากสิบจะต้องสามารถเป็นสินค้าที่เป็นที่นิยมและทำเป็นของที่ระลึกได้ โดยจะว่าจ้างให้อาจารย์มหาวิทยาลัยที่มีความเชี่ยวชาญเข้ามาดูแลผลิตภัณฑ์ข้าวต่อไป

จากการลงพื้นที่ในครั้งนี้ พบว่าทางเกษตรอำเภอให้ความสนใจและพร้อมที่จะให้การสนับสนุนเป็นอย่างยิ่งการดำเนินงานต่างๆ เพื่อนำไปสู่การขึ้นทะเบียนให้เป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เท่าที่ขอบเขตอำนาจหน้าที่จะทำได้ และในส่วนของพัฒนาชุมชนนั้นพร้อมที่จะให้การสนับสนุนด้านตลาดหากผลิตภัณฑ์ข้าวเฉียงมีความพร้อม

²⁸ การผลิตพืชตามระบบเกษตรที่ดีที่เหมาะสม (Good Agriculture Practices - GAP)

- **การนำเสนอผลการดำเนินงาน สรุปผลการวิจัย เพื่อการคืนข้อมูลชุมชนให้แก่แกนนำชุมชนและแกนนำเครือข่ายกลุ่มต่างๆ ในชุมชนปากรอ จังหวัดสงขลา**

ทางคณะผู้วิจัยได้ร่วมเดินทางไปกับโครงการพัฒนาเครือข่ายพันธกิจสัมพันธ์ ม.อ. เพื่อชุมชนเข้มแข็งในวันศุกร์ที่ 9 กุมภาพันธ์ 2561 เพื่อนำเสนอผลการดำเนินงานเพื่อคืนข้อมูลให้แก่แกนนำชุมชน ซึ่งทางคณะผู้วิจัยได้กล่าวถึงการเรียบเรียงร่างคำขอจากข้อมูลที่ได้จากกิจกรรม workshop เมื่อวันที่ 27 ธันวาคม 2560 และได้มอบร่างคำขอให้กับแกนนำเพื่อนำไปตรวจสอบความถูกต้องและแก้ไขเพิ่มเติมข้อมูลบางส่วนที่ยังขาดอยู่ และได้กล่าวถึงประเด็นเรื่องของการพิสูจน์สารความหอมของข้าวเหนียวที่ปลูกในพื้นที่ปากรอว่า ถ้าหากสามารถพิสูจน์ในเรื่องนี้ได้ก็จะเป็นการเพิ่มความเป็นไปได้ในการที่จะได้รับการขึ้นทะเบียนให้เป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เนื่องจากมีความแตกต่างจากพันธุ์ข้าวเหนียวที่ปลูกที่อื่นอย่างชัดเจน ตรงตามเงื่อนไขของการขึ้นทะเบียนสินค้าให้เป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

อย่างไรก็ดี การส่งตัวอย่างพิสูจน์ความหอมนั้นต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินการ ทั้งในส่วนของ การเก็บเกี่ยวตัวอย่าง และการประสานงานกับหน่วยงานที่สามารถตรวจสอบวิเคราะห์ความหอมในข้าวได้

นอกจากนี้ ทางคณะผู้วิจัยยังได้กล่าวถึงข้อมูลที่ได้รับจากการการไปพูดคุยกับเกษตรกรอำเภอและพัฒนาชุมชนของอำเภอปากรอในส่วนของนโยบายจังหวัดที่จะช่วยสนับสนุนด้านการตลาดด้วย

- **สัมมนากลุ่มย่อยเกี่ยวกับอุปสรรคและปัญหากระบวนการขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์และการบังคับใช้สิทธิตามกฎหมาย**

ทางคณะผู้วิจัยได้จัดสัมมนาดังกล่าวขึ้นในช่วงเช้าของวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2561 ที่คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ โดยเป็นการจัดสัมมนากลุ่มย่อยระหว่างกลุ่มเกษตรกรเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับอุปสรรคและปัญหากระบวนการขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

ประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจที่ทางกลุ่มเกษตรกรได้พูดถึงคือการที่เกษตรกรบางคนยังไม่มีความรู้เกี่ยวกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มากนัก และไม่รู้ว่าควรจะมีขั้นตอนอย่างไรดีเพื่อที่จะสามารถขึ้นทะเบียนสินค้าของตนให้ได้รับความคุ้มครองเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้ เกษตรกรบางคนแสดงความกังวลเรื่องของการค่าใช้จ่าย และความยุ่งยากในการควบคุมการผลิตหากต้องการใช้ตรา GI โดยได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ควรมีหน่วยงานโดยตรงเข้าไปให้ความรู้เพื่อสร้างความเข้าใจให้ชาวบ้านโดยละเอียด

แกนนำเกษตรกรท่านหนึ่งได้กล่าวถึงประเด็นเรื่องของเมล็ดพันธุ์ที่ข้าวเฉียงเพื่อนำไปปลูก ขยายพันธุ์ต่อไปว่าหาได้ยากเพราะในปัจจุบันวิธีการที่เกษตรกรทำคือการคัดเลือกโดยอาศัย ประสบการณ์ และคัดเลือกเมล็ดต่อเมล็ดโดยวิธีแกะเก็บจากกลีบซึ่งเป็นวิธีแบบดั้งเดิม

นอกจากนี้ ในประเด็นเรื่องของกลิ่นหอมในข้าวเฉียงนั้น แกนนำเกษตรกรได้กล่าวว่ากลิ่นหอมที่ พบนั้น เกิดจากการตรวจสอบกันเอง โดยสอบถามชาวบ้านที่รับประทานข้าวเฉียงมาเป็นเวลานาน พบว่า ข้าวเฉียงมีความหอมที่เป็นเอกลักษณ์ ซึ่งน่าจะเกิดจากลักษณะแป้งและความมันของข้าว ทำให้เวลาหุงแล้วมีความหอมระเหยขึ้นมาด้านบน

- **กิจกรรมวิพากษ์กระบวนการ ปัญหาและอุปสรรคกระบวนการขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มชุมชนปากรอ หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องและภาคีในพื้นที่**

ในช่วงบ่ายของวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2561 ทางคณะผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมวิพากษ์กระบวนการ ปัญหาและอุปสรรคโดยเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มชุมชนปากรอ ศูนย์วิจัยพันธุ์ข้าวพัทลุง นักวิชาการจากเกษตรอำเภอ และตัวแทนจากคณะอุตสาหกรรมเกษตร โดยจัดขึ้นที่คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ข้อมูลที่น่าสนใจที่ได้รับจากศูนย์วิจัยพันธุ์ข้าวพัทลุงอย่างหนึ่งคือ ภาคใต้มีพื้นที่ทำนายน้อย เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่ได้เปลี่ยนไปปลูกยางพารา อย่างไรก็ตาม แม้พื้นที่ปลูกข้าวจะมีน้อยแต่กลับ พบว่ามีการปลูกข้าวเฉียงถึง 25,800 ไร่ โดยมีสงขลาเป็นพื้นที่ที่มีการปลูกข้าวเฉียงมากที่สุดในประเทศ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 80 ของจำนวนพื้นที่ที่ปลูกข้าวเฉียงทั้งหมด²⁹ จึงแสดงให้เห็นว่าข้าวเฉียง ได้รับความนิยมนอย่างมีนัยสำคัญในบริเวณคาบสมุทรสหิงพระ นอกจากนี้ ตั้งแต่ปี 2530 ที่ได้มีการ รับรองพันธุ์ข้าวเฉียงเป็นต้นมานั้น ยังไม่เคยตรวจพบความหอมในข้าวเฉียงซึ่งหากสามารถตรวจพบ ความหอมในข้าวเฉียงที่ปลูกในพื้นที่ปากรอได้จริง ก็จะเป็นข้อมูลสนับสนุนที่ดีและน่าจะได้รับการ ผลักดันจากจังหวัดเพื่อให้สามารถขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้

ประเด็นเรื่องความหอมนี้ ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ที่ได้รับในเบื้องต้นจาก อ.วัชร สี่ขำนาญ-ธรรณกิจ³⁰ พบว่า ข้าวเฉียงที่ปลูกในพื้นที่ปากรอมีไซโตเดียมเป็นส่วนประกอบ ซึ่งมีข้อมูลทางวิชาการ รองรับว่าเป็นตัวกระตุ้นความหอมในผลิตภัณฑ์ที่ผลทางการเกษตรได้ อย่างไรก็ตาม การพูดคุยกับ

²⁹ พื้นที่เพราะปลูกข้าวเฉียงในประเทศไทยมีทั้งหมด 25,800 ไร่ โดยเป็นพื้นที่เพราะปลูกในสงขลา 22,800 ไร่ พัทลุง 2,200 ไร่ นครศรีธรรมราช 450 ไร่ ชุมพร 200 ไร่ ปัตตานี 135 ไร่ และ ประจวบคีรีขันธ์ 15 ไร่

³⁰ ภายใต้โครงการ “ข้าวเฉียงพื้นถิ่น ข้าวปลอดภัยที่ปากรอจังหวัดสงขลา”

อ. จำเป็น อ่อนทอง³¹ ทำให้ได้รับทราบว่าการตรวจพบโซเดียมในผลิตภัณฑ์ไม่ได้เป็นการยืนยันถึงความหอม จะตรวจสอบเรื่องความหอมได้ต้องใช้เครื่องมือที่สามารถตรวจวัดค่าความหอมได้เท่านั้น ซึ่งในประเทศไทยมีเพียงไม่กี่แห่งเท่านั้น นอกจากนี้ เพื่อความถูกต้องของข้อมูลนอกเหนือจากการนำข้าวเผียงที่ปลูกในตำบลปากร่อไปตรวจสอบความหอมแล้ว ยังควรที่จะต้องนำข้าวเผียงที่ปลูกในพื้นที่อื่นๆ ไปตรวจสอบความหอมด้วย ซึ่งถือได้ว่าเป็นอุปสรรคที่สำคัญประเด็นหนึ่งทั้งในเรื่องการหาตัวอย่างข้าวเผียงที่ปลูกในพื้นที่ต่างๆ และการส่งไปตรวจสอบเรื่องความหอม หากไม่มีภาครัฐเข้ามาให้ความช่วยเหลือในการรวบรวมตัวอย่างและประสานงานกับหน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบ

อนึ่ง ทางศูนย์วิจัยข้าวพัทลุงได้ให้ข้อสังเกตว่า หากไม่มีข้อมูลทางวิทยาศาสตร์มารองรับเรื่องความหอมของข้าวเผียงที่ปลูกในพื้นที่ตำบลปากร่อ แต่หากได้รับการยอมรับในเรื่องความหอมในวงกว้างและมีการเปรียบเทียบกับข้าวเผียงที่ปลูกในแหล่งอื่น ก็อาจเข้าเงื่อนไขในการขอขึ้นทะเบียนได้ อย่างไรก็ตาม การจัดการให้ได้ข้อมูลเรื่องการยอมรับในวงกว้างดังกล่าวก็อาจกระทำได้ยากถ้าขาดการสนับสนุนจากภาครัฐในการจัดการ

นอกจากนี้ เงื่อนไขการได้รับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้น ต้องครอบคลุมทั้งต้นน้ำ กลางน้ำและปลายน้ำ กล่าวคือ ต้องควบคุมทุกขั้นตอนการผลิตไปจนถึงการจัดจำหน่าย ซึ่งประเด็นปัญหาอย่างหนึ่งคือเรื่องของโรงสี เพราะโรงสีอินทรีย์ยังไม่มีในภาคใต้ ส่วนโรงสี GAP นั้น มีเพียงสองแห่งในจังหวัดพัทลุงเท่านั้น ยังไม่มีในจังหวัดสงขลาซึ่งจะส่งผลกระทบต่อกระบวนการควบคุมคุณภาพการผลิตข้าวเผียง

ทั้งนี้ ข้อเสนอแนะอย่างหนึ่งจากทางศูนย์วิจัยข้าวคือ เนื่องจากสินค้าติดตรา GI สามารถช่วยเพิ่มมูลค่าสินค้าอย่างเห็นได้ชัด ดังตัวอย่างของข้าวสังข์หยดเมืองพัทลุงซึ่งผ่าน GI ยุโรปแล้ว สามารถขายได้ถึงกิโลกรัมละ 120 บาท ดังนั้นจึงควรให้ชาวบ้านเห็นประโยชน์ในจุดนี้โดยผ่านการจัดเวทีชุมชนเพื่อชี้ประโยชน์เรื่องนี้โดยเฉพาะ

ทางนักวิชาการเกษตร ตัวแทนจากเกษตรอำเภอสิงหนครได้ให้ความเห็นว่า การปลูกข้าวเผียงนั้นเหมาะสมกับสภาพพื้นที่และแหล่งน้ำดีแล้ว แต่ชาวบ้านในพื้นที่ที่ยังไม่ค่อยรู้จักสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มากนัก และมองว่ากระบวนการขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นกระบวนการที่ยากพอสมควรเนื่องจากไม่มีผู้รับผิดชอบชัดเจน รวมถึงค่าใช้จ่ายต่างๆ ในการดำเนินการ และนักวิชาการเกษตรในพื้นที่เองก็ยังไม่มีความรู้ในเรื่องนี้

นอกจากนี้ ได้มีการพูดถึงประเด็นเรื่องของพันธุ์เมล็ดข้าวแท้ซึ่งเป็นประเด็นสืบเนื่องจากในช่วงเช้านั้น โดยทางศูนย์วิจัยข้าวพัทลุงได้ให้คำแนะนำว่า สามารถติดต่อไปที่ธนาคารเชื้อพันธุ์ที่จังหวัดปทุมธานีได้

³¹ อาจารย์ประจำภาควิชาธรณีศาสตร์ คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

กล่าวโดยสรุป ทางคณะผู้วิจัยเห็นว่า การจะขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ให้ได้นั้นต้องได้รับความร่วมมือจากหลายๆ ภาคส่วน เพื่อให้สามารถประสบความสำเร็จ ทั้งในการได้รับขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และการควบคุมคุณภาพการผลิตหลังจากที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แล้ว นอกจากนี้ ทางคณะผู้วิจัยเห็นว่าแม้กฎหมายจะเปิดช่องให้บุคคลธรรมดาสามารถดำเนินการขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้ก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติพบว่าหากขาดแกนนำที่เป็นหน่วยราชการแล้ว การดำเนินการจะทำได้ยากและไม่ต่อเนื่อง

- **การสัมภาษณ์ผู้มีหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย³²**

จากการสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์กับตัวแทนเจ้าหน้าที่ตำรวจ จังหวัดสงขลา และพนักงานอัยการจังหวัดสตูล พบว่า

ในส่วนของเจ้าหน้าที่ตำรวจในภูมิภาคนั้น หากเป็นเจ้าหน้าที่ที่ดูแลรับผิดชอบด้านเศรษฐกิจก็จะรู้จักกฎหมายฉบับนี้และสามารถดำเนินการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องได้ อย่างไรก็ตาม เจ้าหน้าที่ตำรวจส่วนใหญ่ยังไม่รู้จัก “สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์” ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจบางส่วนได้หากมีการละเมิดขึ้น เนื่องจากเจ้าหน้าที่ตำรวจยังไม่ทราบ หรือไม่เข้าใจสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาประเภทนี้ดีพอ และมีความเห็นว่าควรมีการจัดอบรมให้เจ้าหน้าที่ตำรวจทุกคนรู้จักสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ อันเป็นทรัพย์สินทางปัญญาประเภทหนึ่งที่มีลักษณะเป็นสิทธิชุมชน เพื่อที่เจ้าหน้าที่ตำรวจทุกคนจะได้ทราบว่าใครมีอำนาจในเรื่องดังกล่าวบ้าง ตนเองเองมีอำนาจหน้าที่เช่นใดบ้างในการบังคับใช้กฎหมาย

ในส่วนของพนักงานอัยการนั้น พบว่า พนักงานอัยการที่ประจำในต่างจังหวัดส่วนใหญ่จะไม่ทราบเรื่องเกี่ยวกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ โดยหากมีคดีเกิดขึ้นก็ต้องไปศึกษาเพิ่มเติมเพื่อที่จะได้ดำเนินคดีได้อย่างถูกต้อง อย่างไรก็ตาม หากเป็นพนักงานอัยการที่ประจำอยู่ส่วนกลาง หรือที่สังกัดกองคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศน่าจะทราบและมีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายฉบับนี้เนื่องจากมีอำนาจรับผิดชอบโดยตรง อย่างไรก็ตาม ท่านอัยการมีความเห็นว่า พนักงานอัยการในต่างจังหวัดทุกคนควรจะมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ด้วย เพราะในเบื้องต้น ในหลายๆ คดีจะเป็นความรับผิดชอบของพนักงานอัยการจังหวัดท้องถิ่น แม้เป็นคดีด้านทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พนักงานอัยการท้องถิ่นก็เป็นผู้รับผิดชอบจึงมีความจำเป็นที่ควรจะทราบกฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ด้วย

³² บทสัมภาษณ์ฉบับเต็ม โปรดดูภาคผนวกที่ 3 หน้าที 65

สรุปผลการดำเนินงานตามเกณฑ์ทั้ง 4 ข้อ ได้ดังนี้

- วัตถุประสงค์ข้อที่ 1: เพื่อให้เกษตรกรกลุ่มอนุรักษ์พันธุ์ข้าวเชิงป่ากรอเรียนรู้กระบวนการขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

ลำดับ ที่	เกณฑ์การพิจารณา	ผลการดำเนินงาน
1.	ร่วมคิดร่วมทำแบบ พันธมิตรและหุ้นส่วน	<p>รูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholder)</p> <ul style="list-style-type: none"> ● มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับกลุ่มเกษตรกรประมาณ 20 คน (กลุ่มชาวนาในพื้นที่ป่ากรอ) ถึงตัวผลิตภัณฑ์ข้าวเชิงและความต้องการในการคุ้มครองสิทธิเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ข้าวเชิง ● ลงชุมชนป่ากรอเพื่อสำรวจสภาพข้อเท็จจริงและเก็บข้อมูลเบื้องต้นเพื่อประกอบการดำเนินการ ● พูดคุยแลกเปลี่ยนเกี่ยวกับวัตถุประสงค์และวิธีการดำเนินโครงการวิจัยรวมถึงบทบาทการมีส่วนร่วมของกลุ่มเกษตรกร ● ระดมความคิดเห็นจากกลุ่มเกษตรกรทั้งหมดเพื่อรวบรวมข้อมูลที่จำเป็นเพื่อใช้ประกอบการเขียนคำขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ข้าวเชิง <p>1) วันที่ 27 ธันวาคม 2560 รวบรวมข้อมูลที่จำเป็นทั้งหมดที่ต้องใช้ในการกรอกแบบฟอร์มคำขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์</p> <p>2) วันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2561 ดูแปลงนาสาธิตของกลุ่มเกษตรกรเพื่อให้เห็นภาพกระบวนการได้มาซึ่งผลิตภัณฑ์ข้าวเชิง</p>
2.	เกิดประโยชน์ร่วมกัน แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย	<p>ประโยชน์ที่แต่ละฝ่ายได้รับ</p> <ul style="list-style-type: none"> ● กลุ่มผู้วิจัย: ได้ทราบองค์ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับข้าว-เชิงและข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องเพื่อการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทาง

		<p>ภูมิศาสตร์ รวมถึงได้รับทราบสภาพปัญหาของข้อกฎหมายในทางปฏิบัติ เช่น ในเรื่องการกำหนดให้ผู้ประกอบการมีสิทธิขอยื่นคำขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้ แต่ในทางปฏิบัติ จะเป็นไปได้ยากหากขาดการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ภาครัฐ รวมถึงการได้รับทราบถึงปัญหาของตัวผลิตภัณฑ์ที่จะนำไปยื่นคำขอขึ้นทะเบียนนั้นว่าจะต้องมีความเข้มแข็งและมีจุดเด่นที่ชัดเจน ซึ่งข้อมูลข้างเคียงที่มี ณ ปัจจุบันยังขาดอยู่หลายส่วน</p> <ul style="list-style-type: none"> ● กลุ่มเกษตรกร: ได้เรียนรู้ข้อกฎหมายเบื้องต้นเกี่ยวกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และได้เรียนรู้กระบวนการขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ รวมถึงการได้ตระหนักถึงปัญหาของการเตรียมการในการยื่นคำขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เช่น การเตรียมข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ของผลิตภัณฑ์ การควบคุมการผลิต ● หน่วยงานราชการในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง: รับทราบความต้องการของกลุ่มเกษตรกรที่ต้องการจะขึ้นขอขึ้นทะเบียน และได้รับทราบปัญหาในการดำเนินงานหลายประการ เช่น ทำให้เจ้าหน้าที่รัฐในพื้นที่ทราบถึงความไม่พร้อมของหน่วยงานในการสนับสนุนให้กลุ่มเกษตรกรยื่นคำขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เนื่องจากยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เพียงพอ
3.	<p>เกิดการเรียนรู้ร่วมกันและเกิดผลงานวิชาการ</p>	<p>สิ่งที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้เรียนรู้</p> <ul style="list-style-type: none"> ● กลุ่มเกษตรกรได้เรียนรู้ข้อกฎหมายเบื้องต้นเกี่ยวกับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ รวมถึงสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ที่กฎหมายคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และสามารถนำองค์ความรู้เรื่องการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับไปปรับใช้กับผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ที่มีแนวโน้มจะได้รับการสนับสนุน

		<p>จากภาครัฐในอนาคต เช่น มะม่วงเบา และกล้วยไส้เหลือง ในพื้นที่</p> <p>การประยุกต์ใช้วิชาการ/องค์ความรู้</p> <ul style="list-style-type: none"> ● องค์ความรู้ข้อกฎหมายตามพระราชบัญญัติสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 ● สามารถนำผลที่ได้จากการดำเนินโครงการในครั้งนี้ไปเขียนเป็นบทความวิชาการต่อไป ● สามารถนำผลที่ได้ไปถ่ายทอดแก่หน่วยงานอื่นๆ ของมหาวิทยาลัยที่มีความสนใจเกี่ยวกับการขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ผลิตภัณฑ์อื่นๆ ได้
4.	เกิดผลกระทบกับสังคมที่ประเมินได้	<p>การเปลี่ยนแปลงที่สังเกตเห็นได้</p> <ul style="list-style-type: none"> ● กลุ่มเกษตรกรเกิดความตื่นตัวในการรักษาสิทธิเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ข้าวเหนียวในชุมชน ● กลุ่มเกษตรกรมีความพยายามที่จะดำเนินการให้มีการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ข้าวเหนียวได้ รวมถึงการมองความเป็นไปได้ของผลิตภัณฑ์อื่นๆ ในพื้นที่เพื่อที่จะนำไปขึ้นทะเบียนต่อไป ● หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องซึ่งได้รับทราบความต้องการของกลุ่มเกษตรกร ได้เริ่มดำเนินการเพื่อช่วยสนับสนุนกลุ่มเกษตรกรให้สามารถขึ้นทะเบียนข้าวเหนียวเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้ ทั้งนี้เท่าที่ขอบเขตอำนาจหน้าที่จะทำได้

- วัตถุประสงค์ข้อที่ 2: เพื่อให้เกษตรกรกลุ่มอนุรักษ์พันธุ์ข้าวเหนียวปากกรอร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับผลประโยชน์ทางกฎหมายและทางเศรษฐกิจจากการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ รวมทั้งประเด็นปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 และการบังคับใช้สิทธิตามกฎหมาย

ลำดับที่	เกณฑ์การพิจารณา	ผลการดำเนินงาน
1.	ร่วมคิดร่วมทำแบบพันธมิตรและหุ้นส่วน	<p>รูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholder)</p> <ul style="list-style-type: none"> ● มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับกลุ่ม

		<p>เกษตรกรประมาณ 20 คน (กลุ่มชาวนาในพื้นที่ปากกรอ) ถึงตัวผลิตภัณฑ์ข้าวเฉีียงและความต้องการในการคุ้มครองสิทธิเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ข้าวเฉีียง</p> <ul style="list-style-type: none"> ● พุดคุยแลกเปลี่ยนเกี่ยวกับวัตถุประสงค์และวิธีการดำเนินโครงการวิจัยรวมถึงบทบาทการมีส่วนร่วมของกลุ่มเกษตรกร
2.	เกิดประโยชน์ร่วมกันแก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย	<p>ประโยชน์ที่แต่ละฝ่ายได้รับ</p> <ul style="list-style-type: none"> ● กลุ่มผู้วิจัย: ได้ทราบความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสิทธิต่างๆ ที่กฎหมายให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ รวมถึงได้รับทราบปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ● กลุ่มเกษตรกร: ได้ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อกฎหมายเบื้องต้นเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ต่างๆ จากการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ซึ่งจะสามารถช่วยรักษาคุณภาพ มาตรฐานให้ข้าวเฉีียงปากกรอคงเอกลักษณ์ได้อย่างยั่งยืน สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่สินค้า และสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนเพิ่มมากขึ้น และกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจในการรักษาสิทธิในพื้นที่ข้าวเฉีียงของชุมชนปากกรอ รวมถึงประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่อาจได้รับจากการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ● เจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายได้รับทราบปัญหาในเบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ต่อไป
3.	เกิดการเรียนรู้ร่วมกันและเกิดผลงาน	<p>สิ่งที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้เรียนรู้</p>

	<p>วิชาการ</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● กลุ่มเกษตรกรได้เรียนรู้สิทธิต่าง ๆ ที่จะได้รับจากการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ● กลุ่มเกษตรกรได้เรียนรู้แนวทางเบื้องต้นในการดำเนินงานของกลุ่มข้าวสังข์หยดเมืองพัทลุง ● เจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายได้รับทราบปัญหาในเบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ <p>การประยุกต์ใช้วิชาการ/องค์ความรู้</p> <ul style="list-style-type: none"> ● องค์ความรู้ข้อกฎหมายตามพระราชบัญญัติสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ.2546 ● สามารถนำผลที่ได้จากการดำเนินโครงการในครั้งนี้นำไปเขียนเป็นบทความวิชาการต่อไป ● สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปเผยแพร่แก่ประชาชนเพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ให้เป็นที่รู้จักในวงกว้างมากขึ้นผ่านทางสื่อต่างๆ เช่น วิทยุ หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต หรือสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ
4.	<p>เกิดผลกระทบกับสังคมที่ประเมินได้</p>	<p>การเปลี่ยนแปลงที่สังเกตเห็นได้</p> <ul style="list-style-type: none"> ● กลุ่มเกษตรกรเกิดความตื่นตัวในการรักษาสิทธิเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ข้าวเจียงในชุมชน รวมถึงผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ● เจ้าพนักงานตำรวจและอัยการเกิดการตื่นตัวที่จะต้องมีการเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ให้เพิ่มมากขึ้น

- วัตถุประสงค์ข้อที่ 3: เพื่อสร้างกระบวนการการมีส่วนร่วมเพื่อกำหนดผู้ขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และจัดเตรียมข้อมูลเพื่อขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

ลำดับที่	เกณฑ์การพิจารณา	ผลการดำเนินงาน
1.	ร่วมคิดร่วมทำแบบพันธมิตรและหุ้นส่วน	<p>รูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholder)</p> <ul style="list-style-type: none"> ● ร่วมตกลงกับกลุ่มเกษตรกรเพื่อกำหนดผู้ขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ซึ่งตกลงได้ว่าให้กลุ่มวิสาหกิจ “กลุ่มอนุรักษ์ข้าวเหนียวปากกรอ” เป็นผู้ยื่นคำขอขึ้นทะเบียนข้าวเหนียวเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ● กลุ่มเกษตรกรร่วมกันระดมข้อมูลเพื่อใช้ประกอบการเขียนคำขอขึ้นทะเบียน รวมถึงการได้ฝึกการเขียนคำขอขึ้นทะเบียนข้าวเหนียวเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เพื่อจะได้รับทราบร่วมกันว่าข้อมูลส่วนใดขาดอยู่ และควรที่จะต้องดำเนินการเช่นใดต่อไปเพื่อให้ได้ข้อมูลในส่วนนั้น
2.	เกิดประโยชน์ร่วมกันแก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย	<p>ประโยชน์ที่แต่ละฝ่ายได้รับ</p> <ul style="list-style-type: none"> ● กลุ่มผู้วิจัย: ได้ทราบถึงกระบวนการเตรียมข้อมูลเพื่อเขียนคำขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ รวมถึงปัญหาของการเตรียมข้อมูลเหล่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเตรียมข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ เช่น การตรวจเรื่องสารความหอมของข้าวเหนียว ● กลุ่มเกษตรกร: ได้ร่วมกันกำหนดผู้ขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เพื่อกระตุ้นความตระหนัก

		ถึงสิทธิที่ตนมี และการที่จะต้องร่วมมือกันเพื่อรักษาสิทธิดังกล่าว อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมความเป็นชุมชนเข้มแข็งขึ้นอีกทางหนึ่งด้วย
3.	เกิดการเรียนรู้ร่วมกันและเกิดผลงานวิชาการ	<p>สิ่งที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้เรียนรู้</p> <ul style="list-style-type: none"> ● กลุ่มเกษตรกรได้เรียนรู้ข้อกฎหมายเบื้องต้นเกี่ยวกับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ผู้ที่สามารถขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และข้อมูลต่างๆที่จำเป็นต้องใช้ประกอบการยื่นคำขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ <p>การประยุกต์ใช้วิชาการ/องค์ความรู้</p> <ul style="list-style-type: none"> ● องค์ความรู้ข้อกฎหมายตามพระราชบัญญัติสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ.2546 ● สามารถนำองค์ความรู้ที่ได้ไปใช้กับผลิตภัณฑ์ตัวอื่นที่ภาครัฐต้องการสนับสนุนให้ได้ขึ้นทะเบียนเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ต่อไป ● สามารถนำผลที่ได้จากการดำเนินโครงการในครั้ง นี้ไปเขียนเป็นบทความวิชาการต่อไป ● สามารถนำผลที่ได้ไปถ่ายทอดแก่หน่วยงานอื่นๆ ของมหาวิทยาลัยที่มีความสนใจด้านการขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้
4.	เกิดผลกระทบกับสังคมที่ประเมินได้	<p>การเปลี่ยนแปลงที่สังเกตเห็นได้</p> <ul style="list-style-type: none"> ● กลุ่มเกษตรกรเกิดความตื่นตัวในการหาข้อมูลเพื่อประกอบการยื่นคำขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ● หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องได้มีการดำเนินการเพื่อช่วยเหลือกลุ่มเกษตรกรในการหาข้อมูลเพื่อประกอบการยื่นคำขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

สรุปผลการประเมินโครงการ

การดำเนินโครงการเป็นไปได้ดีด้วยดี แม้ติดอุปสรรคทำให้เกิดการล่าช้าบ้างในบางขั้นตอนการดำเนินการ และต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบของกิจกรรมบ้างเพื่อความเหมาะสมและเพื่อแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าที่เกิดขึ้น

อนึ่ง การประเมินโครงการโดยการใช้ SWOT Analysis ได้ผลดังนี้

จุดแข็ง (Strengths)

- กลุ่มวิสาหกิจมีความเข้มแข็งและพร้อมเดินไปข้างหน้าโดยมีจุดมุ่งหมายเดียวกันพร้อมๆกัน
- กลุ่มวิสาหกิจมีการดำเนินการที่เป็นระบบในระดับหนึ่งจากการดำเนินงานที่ผ่านมาร่วมกับ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
- มหาวิทยาลัยและคณะนิติศาสตร์มีความร่วมมือทางวิชาการกับกรมทรัพย์สินทางปัญญา ทำให้มีหน่วยคลังสมองที่พร้อมให้ความร่วมมือกับคณะวิจัย

จุดอ่อน (Weaknesses)

- จำนวนสมาชิกกลุ่มมีจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับสัดส่วนจำนวนประชากรของชุมชนปากรอ ทำให้อาจขาดพลังในภาพใหญ่ในการขับเคลื่อนเพื่อการพัฒนาชุมชน
- ความเชี่ยวชาญในเรื่องการบริหารจัดการยังอาจไม่เพียงพอในยุค Digital Trade

โอกาส (Opportunities)

- การดำเนินการของโครงการสอดคล้องกับนโยบายรัฐบาล Thailand 4.0 “1 จังหวัด 1 GI” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้โครงการได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐต่างๆที่เกี่ยวข้อง
- หน่วยงานภาครัฐให้ความสนใจในการช่วยเหลือสนับสนุน

อุปสรรค (Threats)

- เงื่อนไขการขึ้นทะเบียนให้สำเร็จมีปัจจัยหลายประการที่ต้องอาศัยการบูรณาการความร่วมมือ อาทิ เรื่องการควบคุมคุณภาพการผลิต การผลิตและการตลาด และข้อมูลเชิงวิทยาศาสตร์ ที่จะสนับสนุนข้อมูลซึ่งอยู่นอกเหนือความชำนาญของคณะผู้วิจัย และเป็นเรื่องที่กลุ่มวิสาหกิจต้องการการสนับสนุน
- ตลาดของผลิตภัณฑ์ยังมีน้อย และการเข้าถึงตลาดของผลิตภัณฑ์ของประชาชนทั่วไปยังทำได้ยาก

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ประชากรกลุ่มเป้าหมาย อันได้แก่เกษตรกรกลุ่มอนุรักษ์พันธุ์ข้าว เลี้ยงปากกรอ มีความรู้ความเข้าใจเรื่องสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มากขึ้น รวมถึงได้ทราบขั้นตอนการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ รายละเอียดข้อมูลต่างๆที่จำเป็นต้องใช้ในการประกอบคำขอ และสามารถที่จะนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้กับสินค้าอื่น ๆ ในท้องถิ่นที่น่าสนใจต่อไปได้

อย่างไรก็ดี ผลการจากการวิจัยครั้งนี้ยังพบว่า แม้กฎหมายจะให้สิทธิประชาชนในการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ด้วยตนเองได้ก็ตาม แต่การรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ รวมถึงการควบคุมคุณภาพการผลิตนั้น ผู้ที่ดำเนินการขอขึ้นทะเบียนไม่สามารถทำเองได้หากขาดความช่วยเหลือจากองค์กรอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากทางหน่วยงานราชการ ซึ่งสะท้อนประเด็นการบังคับใช้กฎหมายในทางหนึ่งด้วย

นอกจากนี้ ผลการวิจัยในครั้งนี่ยังพบว่า เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจบังคับใช้กฎหมายบางส่วนยังขาดความรู้ความเข้าใจที่เพียงพอเกี่ยวกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการที่หน่วยงานภาครัฐยังไม่อาจเตรียมกำลังคนในการบังคับใช้กฎหมายในเรื่องนี้ได้เป็นอย่างดี แม้พระราชบัญญัติบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จะมีผลบังคับใช้มากกว่าสิบปีแล้วก็ตาม ซึ่งเป็นปัญหาที่ควรเร่งให้มีการแก้ไข เพื่อประโยชน์ของประชาชน หากมีข้อพิพาทเกิดขึ้น

อนึ่ง ในแง่ของการบังคับใช้กฎหมายนั้น จากการที่กฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กำหนดไว้ เฉพาะโทษทางอาญาในส่วนการปรับเท่านั้น อาจส่งผลให้ไม่สามารถบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เนื่องจากโดยลักษณะของทรัพย์สินทางปัญญาประเภทนี้ที่การละเมิดเกิดขึ้นโดยง่ายและการฟ้องร้องมีต้นทุนสูงและความน่าจะเป็นที่จะถูกฟ้องร้องมีน้อย คณะผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรมีการนำมาตรการลงโทษในทางแพ่งอันได้แก่ระบบค่าเสียหายเพื่อการลงโทษหรือค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษ (Punitive damages) มาใช้ให้มากขึ้นเพื่อให้เกิดการป้องปรามการกระทำความผิด (Deterrence effect)

ท้ายนี้ คณะวิจัยประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่รู้จัก “สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์” ว่าคืออะไร ความรับรู้เกี่ยวกับสิทธิและผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เองก็ยังมีน้อยมาก คณะวิจัยจึงมองว่า หน่วยงานรัฐทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องต้องร่วมกันดำเนินการสร้างความตระหนักรู้ (Awareness) ให้แก่ประชาชนให้มากขึ้น และร่วมกันผลักดันให้มีการสร้างความเข้มแข็งของการคุ้มครอง

การค้าและการแข่งขัน และการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าชุมชนผ่านกระบวนการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ในขณะที่เดียวกันระบบกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ก็ต้องชัดเจนและสามารถแสดงให้เห็นว่าสิทธิที่ได้รับความคุ้มครองนั้นดีกว่าการไม่ได้รับคุ้มครองหรือขึ้นทะเบียนอย่างไรอีกด้วย เพื่อให้ประชาชนได้ตระหนักถึงสิทธิชุมชนของตนในเรื่องสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ให้มากขึ้น และร่วมกันปกป้องสิทธิที่ตนมีนี้ ทั้งยังจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งในอีกทางหนึ่งได้ด้วย

บรรณานุกรม

Blakeney, M. (2014). *Protection of Geographical Indications*. Cheltenham: Edward Elgar.

Blakeney, M., Coulet, T., & Mengistie, G. A. (2012). *Extending the protection of geographical indications : case studies of agricultural products in Africa*. Abingdon, Oxon; New York, NY.

Cooter, Robert, and Thomas Ulen. **Law and Economics**. The Pearson Series in Economics. 6th ed. Boston: Addison-Wesley Pearson, 2012. p.140.

Gangjee, D. (2012). *Relocating the Law of Geographical Indications*. Cambridge: Cambridge University Press.

Gervais, D. J. (2015). International intellectual property a handbook of contemporary research. Retrieved from

<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&scope=site&db=nlebk&db=nlabk&AN=945669>

Council Regulation (EC) No. 510/2006 of 20 March 2006 on the protection of geographical indications and designations of origin for agricultural products and foodstuffs

WTO Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Right (TRIPS Agreement) (entered into force: 1994)

กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, “ความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า”, <http://www.dtn.go.th/index.php/เวทีการเจรจาการค้า/item/ความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า.html> [Accessed 1 March 2018]

กรมทรัพย์สินทางปัญญา. *สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์*. <https://www.ipthailand.go.th/th/gi-011/item/สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์.html> [Accessed 1 March 2018]

พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546

พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534

พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537

เอกสารเผยแพร่ของศูนย์ทรัพย์สินทางปัญญาและบ่มเพาะวิสาหกิจ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เรื่อง สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์, <http://tuipi.tu.ac.th/tuip06.php>, [Accessed 1 March 2018]

ภาคผนวก

1) ตารางเปรียบเทียบเปรียบเทียบ Output ที่เสนอในข้อเสนอโครงการ และที่ได้จริง

กิจกรรม (ตามแผน)	ผลที่คาดว่าจะ ได้รับ (ตามแผน)	ผลการดำเนินงาน	หมายเหตุ*
1. การประชุม ร่วมกับภาคีใน พื้นที่ เพื่อ กำหนด แผนการ ดำเนินการและ กำหนด กิจกรรมย่อย	เกิดกระบวนการ เรียนรู้ร่วมกัน และกระบวนการ การมีส่วนร่วม ของชุมชน	1) ประชุมร่วมกับกลุ่มเกษตรกรที่ปลูกข้าวเหนียว จำนวน 20 คน เมื่อวันที่ 26 ธันวาคม 2559 (เตรียม ความพร้อมในการดำเนินโครงการ) เพื่อหารือเกี่ยวกับ สภาพข้อเท็จจริงและปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับ ผลิตภัณฑ์ข้าวเหนียวของชุมชนที่ผ่านมา รวมถึงการร่วม กำหนดแผนการดำเนินการและกิจกรรมย่อยที่จะจัด ให้มีขึ้นในโครงการ 2) ประชุมร่วมกันในช่วงเช้าวันที่ 9 ตุลาคม 2560 เพื่อกำหนดแนวทางการไปดูงานการขึ้นทะเบียนสิ่ง บ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ข้าวสังข์หยดเมืองพัทลุง เพื่อให้ การศึกษาดูงานเกิดประโยชน์สูงสุด	- 100 %
2. การลงชุมชน ปากอ เพื่อ สำรวจสภาพ ข้อเท็จจริง และ เก็บข้อมูล เบื้องต้นเพื่อ ประกอบการ ดำเนินการ	เกิดกระบวนการ เรียนรู้ร่วมกัน และกระบวนการ การมีส่วนร่วม ของชุมชน	1) ลงพื้นที่ 2 ครั้งในเดือนเมษายนและพฤษภาคม 2560 และได้รับทราบถึงสภาพของกลุ่มเกษตรกรที่ ปลูกข้าวเหนียวในพื้นที่ปากอ 2) ลงพื้นที่ในวันที่ 3 สิงหาคม 2560 ร่วมกับโครงการ ใหญ่ เพื่อพบกลุ่มแกนนำและตกลงแนวทางการ ดำเนินการต่อไปร่วมกัน 3) จัดกิจกรรม Focus Group ในช่วงเช้าวันที่ 9 ตุลาคม 2560 เพื่อรับทราบสภาพปัญหาและ ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับพื้นที่ รวมถึงความต้องการของ กลุ่มเกษตรกรที่ต้องการที่จะได้รับการไปดูงาน การขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ข้าวสังข์หยด เมืองพัทลุง 4) ลงพื้นที่ในวันที่ 27 ธันวาคม 2560 เพื่อรวบรวม	- 100 %

		<p>ข้อมูลที่จำเป็นทั้งหมดที่ต้องใช้ในการกรอกคำขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยผ่านกระบวนการ workshop เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในการเขียนคำขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ รวมถึงข้อมูลต่างๆที่จำเป็นต้องใช้เพื่อประกอบการเขียนคำขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์</p> <p>5) วันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2561 พบเกษตรกรอำเภอและพัฒนาชุมชน อำเภอสิงหนคร เพื่อรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการปลูกข้าวเหนียวในพื้นที่อำเภอสิงหนคร รวมถึงแนวทางการสนับสนุนในด้านการจัดจำหน่าย และการสนับสนุนเพื่อการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เพื่อนำไปถ่ายทอดให้กลุ่มเกษตรกรได้รับทราบร่วมกันต่อไป</p> <p>6) วันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2561 ลงพื้นที่ร่วมกับชุดโครงการการพัฒนาเครือข่ายพันธกิจสัมพันธ์ ม.อ. เพื่อชุมชนเข้มแข็ง ดูแปลงนาสาธิตของกลุ่มเกษตรกร เพื่อให้เห็นภาพกระบวนการได้มาซึ่งผลิตภัณฑ์ข้าวเหนียวร่วมกัน</p>	
3. Mobile Legal Clinic เพื่อเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์	เกิดความรู้เกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ตามพระราชบัญญัติสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546	<p>1) ลงพื้นที่เพื่อพบปะและร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชาวบ้าน 2 ครั้งในเดือนเมษายนและพฤษภาคม 2560 โดยมีชาวบ้านมาร่วมประมาณ 30 คน เพื่อให้ชาวบ้านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์</p> <p>2) จัดกิจกรรม Training for Trainers ในวันที่ 7 ธันวาคม 2560 เพื่อเพิ่มประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ให้แก่คณะผู้วิจัย โดยเฉพาะการเขียนคำขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพื่อนำไปถ่ายทอดแก่แกนนำกลุ่มเกษตรกร รวมถึงกลุ่มเกษตรกรต่อไป</p>	- 100%

<p>4. การไปดูงานกรณี การขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ข้าวสังข์หยดเมืองพัทลุง</p>	<p>เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน และกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน</p>	<p>ไปดูงานร่วมกันในช่วงบ่ายวันที่ 9 ตุลาคม 2560 เพื่อไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการเตรียมความพร้อม การขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สินค้าข้าวสังข์หยดเมืองพัทลุง ซึ่งได้เกษตรกรได้ให้ความสนใจเป็นอย่างมาก และกลุ่มเกษตรกรได้รับแรงบันดาลใจที่ดี ในการมีพลังที่จะมีการรวมกลุ่มอย่างเข้มแข็งดังเช่นกลุ่มของข้าวสังข์หยดเมืองพัทลุง</p>	<p>- 100%</p>
<p>5. การไปพบปะแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับพาณิชย์จังหวัดสงขลาด้วยกันกับกลุ่มเกษตรกรเพื่อศึกษาและเตรียมความพร้อมการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์</p>	<p>เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน และกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน</p>	<p>ปรับปรุงแบบกิจกรรมโดยคณะผู้วิจัยไปพบพาณิชย์จังหวัดในวันที่ 24 ตุลาคม 2561 เพื่อรับทราบแนวทางการสนับสนุนการขึ้นทะเบียนข้าวเลี้ยงเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ รวมถึงคำแนะนำต่างๆ ในการดำเนินการ และนำข้อมูลที่ได้รับไปถ่ายทอดให้แก่กลุ่มเกษตรกรต่อไป อีกทั้งทางคณะผู้วิจัยได้เชิญพาณิชย์จังหวัดเข้าร่วมกิจกรรม Training for Trainers เพื่อมาถ่ายทอดประสบการณ์และข้อคิดเห็นด้วย</p>	<p>- 100 %</p> <p>- สาเหตุที่ต้องปรับปรุงแบบกิจกรรม เนื่องจากทางพาณิชย์จังหวัดติดภารกิจราชการค่อนข้างมาก ทำให้การประสานเพื่อพบปะกันระหว่างกลุ่มเกษตรกรและพาณิชย์จังหวัดไม่สามารถทำได้</p>
<p>6. กิจกรรมเตรียมความพร้อมในการยื่นคำขอขึ้นทะเบียน กำหนดผู้ทรงสิทธิและผู้รับมอบอำนาจ</p>	<p>กระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน และกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน</p>	<p>คณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ในวันที่ 27 ธันวาคม 2560 เพื่อดำเนินการอบรมเชิงปฏิบัติการ (workshop) ให้กลุ่มเกษตรกรได้ฝึกเรียนรู้วิธีการยื่นคำขอขึ้นทะเบียนในหัวข้อต่างๆ ด้วยตนเอง รวมถึงการปรึกษาหารือร่วมกันเพื่อกำหนดผู้ทรงสิทธิและผู้รับมอบอำนาจเพื่อดำเนินการยื่นคำขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ข้าวเลี้ยงปากรอ</p>	<p>- 100%</p>

<p>7. สัมมนากลุ่มย่อยเกี่ยวกับอุปสรรคและปัญหากระบวนการขอขึ้นทะเบียนฯ และการบังคับใช้สิทธิตามกฎหมาย</p>	<p>1) กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันและกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน</p> <p>2) สะท้อนปัญหา แนวทางข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสิทธิของชุมชนตามกฎหมายและการบังคับใช้สิทธิตามกฎหมาย ทรัพย์สินทางปัญญา</p>	<p>จัดกิจกรรมในช่วงเช้าของวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2561 โดยเป็นการจัดสัมมนากลุ่มย่อยระหว่างกลุ่มเกษตรกรเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับอุปสรรคและปัญหากระบวนการขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์</p>	<p>- 100%</p>
<p>8. กิจกรรมวิพากษ์กระบวนการแก้ปัญหาและอุปสรรคโดยเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มชุมชนปากกรอหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องและหน่วยงานอื่นที่ร่วมโครงการ</p>	<p>1) กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันและกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน</p> <p>2) สะท้อนปัญหา แนวทางข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสิทธิของชุมชนตามกฎหมายและการบังคับใช้สิทธิตามกฎหมาย ทรัพย์สินทางปัญญา</p>	<p>จัดกิจกรรมในช่วงบ่ายของวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2561 โดยเป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มชุมชนปากกรอ ศูนย์วิจัยพันธุ์ข้าวพัทลุง นักวิชาการจากเกษตรอำเภอ และตัวแทนจากคณะอุตสาหกรรมเกษตร เพื่อรับทราบสภาพปัญหา ข้อขัดข้องในการยื่นคำขอจากกลุ่มเกษตรกร รวมถึงการรับทราบมุมมองของเจ้าหน้าที่รัฐในการสนับสนุนการดำเนินการต่างๆเพื่อขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์</p>	<p>-100%</p>

2) ภาพกิจกรรม

2.1) การประชุมร่วมกับภาคีในพื้นที่เพื่อกำหนดแผนการดำเนินการ และกำหนดกิจกรรมย่อย 26 ธันวาคม 2559

2.2) กิจกรรม Mobile Legal Clinic ในเดือนเมษายนและพฤษภาคม 2560 พร้อมกับ
กลุ่มนักศึกษาที่สนใจเพื่อดำเนินกิจกรรม Mobile Legal Clinic

2.3) กิจกรรมลงพื้นที่ร่วมกับชุดโครงการการพัฒนาเครือข่ายพันธมิตร 5 องค์กร เพื่อ
ชุมชนเข้มแข็ง 3 สิงหาคม 2560

2.4) กิจกรรม Focus Group และการไปดูงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านเขากลางเพื่อ
เรียนรู้การขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ข้าวสังข์หยดเมืองพัทลุง
9 ตุลาคม 2560

2.5) การไปปรึกษาหารือกับพาณิชย์จังหวัดเพื่อศึกษาและเตรียมความพร้อมการขึ้นทะเบียน สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ 24 ตุลาคม 2560

2.6) Training for Trainers วันที่ 7 ธันวาคม 2561

2.7) กิจกรรมเตรียมความพร้อมในการยื่นคำขอขึ้นทะเบียน กำหนดผู้ทรงสิทธิ และผู้รับมอบอำนาจทางคณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ในวันที่ 27 ธันวาคม 2560

2.8) การไปพบเจ้าหน้าที่ภาครัฐในพื้นที่อำเภอสิงหนคร 6 กุมภาพันธ์ 2561

2.9) การนำเสนอผลการดำเนินการ สรุปผลการวิจัย เพื่อการคืนข้อมูลชุมชนให้แก่แกนนำชุมชนและแกนนำเครือข่ายกลุ่มต่างๆ ในชุมชนปากกรอ 9 กุมภาพันธ์ 2561

2.10) สัมมนากลุ่มย่อยเกี่ยวกับอุปสรรคและปัญหากระบวนการขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์และการบังคับใช้สิทธิตามกฎหมาย และกิจกรรมวิพากษ์กระบวนการ ปัญหาและอุปสรรคกระบวนการขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ โดยเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มชุมชนปากอหอง หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง และภาคีในพื้นที่ 20 กุมภาพันธ์ 2561

3) บทสัมภาษณ์บุคคลในกระบวนการยุติธรรมเกี่ยวกับความเข้าใจในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

3.1) เจ้าหน้าที่ตำรวจ: สารวัตรปฏิบัติการพิเศษ กองกำกับการปฏิบัติการพิเศษตำรวจภูธรจังหวัดสงขลา

คำถาม ท่านรู้จักกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิชุมชนที่เรียกว่า จีไอ (GI) มากน้อยแค่ไหนครับ รวมไปถึงตำรวจท่านอื่นๆ ในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ท่านคิดว่าเขารู้จักคำว่า จีไอ มาก่อนหรือเปล่าครับ และท่านคิดว่าหากเขาไม่รู้จักมาก่อน เขาจะสามารถอำนวยความสะดวกในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมในเรื่องดังกล่าวได้หรือไม่ อย่างไร

ตอบ สำหรับผมนั้นเหมือนเราอยู่ในวงการศึกษาดูๆ ทางเราก็เคยคุยกันกับเพื่อนๆ ลักษณะเหมือนของ จีไอ (GI) พวกสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ อย่างทางภาคเหนือก็จะมีพวกกาแฟ ทางเราก็เข้าใจในตรงนี้ แต่คิดว่าตำรวจส่วนใหญ่ไม่รู้จักจีไอเลย แต่หากแค่บอกว่าเป็นสินค้า หรือเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ก็น่าจะรู้จัก น่าจะน้อยคนมากที่รู้เรื่องนี้ เมื่อมันเป็นอย่างนี้มันก็จะกลายเป็นว่า เมื่อมันมีเหตุ แล้วคนที่รับแจ้งเหตุ รับแจ้งความที่โรงพัก เหมือนมีการละเมิด แล้วแต่ลักษณะตัวกฎหมาย แล้วที่นี้มันจะเข้าไปดำเนินการอย่างไร เพราะตัวเจ้าหน้าที่เองก็ไม่รู้จักในตัวสินค้า ว่ามันถูกต้องหรือว่ามันผิด เพราะว่าการไปดำเนินการ มันก็อาจจะสะท้อนกลับมาที่ตัวเจ้าหน้าที่ได้

คำถาม ในมุมมองของท่าน ท่านคิดว่ามีความจำเป็นหรือไม่ที่เจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องเข้าใจ หรือมองกลับมาศึกษาเรื่องนี้ หากประเทศเราต้องการจะสร้างสิทธิชุมชนให้เกิดมีขึ้นในประเทศไทยอย่างจริงจัง

ตอบ มีความจำเป็น เพราะว่ามันเกิดกระทบสิทธิเหล่านี้ที่ท้องที่ไหน ตำรวจที่อยู่ในท้องที่นั้นก็สมควรจะได้รับทราบ รับรู้ถึงคุณลักษณะ หรืออะไรบางอย่างที่สามารถเห็น หรือว่าดูแล้วก็รู้ว่ามันน่าจะเข้าข่ายผิดกฎหมาย การจะไปดำเนินการตรงนั้น เมื่อมันมีสิทธิอันนี้ขึ้นมา การฝึกอบรมมันก็จะไปพวกตัวตำรวจที่เกี่ยวข้องเอง หรือพวกตำรวจเศรษฐกิจ หรือ สศก. หรือว่าเป็นตำรวจหน่วยงานหลักหน่วยอื่นที่ไม่ใช่ตำรวจโรงพัก เพราะว่าในระดับประเทศมีการอบรม ก็จะไปอบรมตำรวจที่มีหน้าที่รับผิดชอบหลักก่อน ลักษณะอย่างนี้น่าจะเข้าเกี่ยวกับตำรวจสืบสวนทางเศรษฐกิจ สศก. แล้วที่นี้ ตำรวจพวกนี้ก็ต้องมาอบรมให้กับตำรวจระดับภาคต่อไป มันจะระบุเหมือนกับว่าหน่วยหลัก สศก.ก็จะรับทราบปัญหาภาพรวมถึงเหตุที่มาความจำเป็นของกฎหมาย แล้วก็มาที่ปลายทางคือเจ้าหน้าที่ ก็จะรู้ว่าใครมีอำนาจ ตัวเองมีอำนาจอะไร หน้าที่อะไร ในการทำ และถ้าไม่ทำมันจะเกิดอะไรขึ้นบ้าง

3.2) พนักงานอัยการ: อัยการจังหวัดประจำสำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิ และช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดีจังหวัดสตูล

คำถาม ผมขอสอบถามท่านในฐานะพนักงานอัยการว่าท่านพอจะมีความเข้าใจ หรือมีความรู้สัก อย่่างไรกับการบังคับใช้สิทธิชุมชนตรงนี้ การใช้สิทธิตรงนี้นั้นมีข้อดี ข้อเสียอย่างไร

ตอบ จริงๆ แล้วผมไม่รู้เรื่องเกี่ยวกับจีไอ (GI) เลยครับ ถ้ามันประกาศเป็นกฎหมายแล้ว เมื่อมัน มีกรณีขึ้นมา ทางอัยการเองก็ต้องไปศึกษา เนื่องจากปัจจุบันทางอัยการก็ยังไม่มีความรู้ และหากถามว่า มันจำเป็นหรือไม่ที่จะต้องเข้าสู่กระบวนการพิธิพิจารณาความอาญา ผมมองว่าในเมื่อมันมีโทษทางอาญา มันก็ต้องใช้กระบวนการเสมอเหมือนกับคดีปกติ เพราะว่าลักษณะมันก็มีพื้นฐานเหมือนพวกลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร คดีพวกนั้นมันดำเนินการอย่างไร ผมว่าจีไอเองก็ควรจะมีการดำเนินการเช่นกันนะครับ อย่าง ปัจจุบัน พวกกฎหมายการค้ามันก็มีกระบวนการพิเศษ เช่น ขึ้นศาลชำนาญพิเศษ แล้วก็วิธีพิจารณาก็ใช้ ของศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ ก็เห็นด้วยว่าควรจะใช้วิธีการเดียวกันกับกฎหมายเครื่องหมายการค้าครับ เพราะปัจจุบันมันก็มีอยู่แล้วเรื่องกฎหมายการค้าที่มีคดีขึ้นสู่ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่าง ประเทศ

คำถาม ท่านคิดว่าผู้ที่เป็นอัยการที่รับผิดชอบงานในส่วนของคดีอาญา คิดว่าเขามีความรู้เกี่ยวกับ กฎหมาย จีไอ บ้างไหมครับ

ตอบ สำหรับตัวผมเองผมไม่มีความรู้ อัยการต่างจังหวัดไม่มีความรู้เรื่องนี้ แต่เข้าใจว่าอัยการที่ ส่วนกลาง จะมีกองคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ เราจะมีกองพิเศษ คิดว่าคนที่อยู่ใน กองน่าจะมีความรู้ เพราะว่าคดีพวกนี้มันจะเข้ากองคดีพิเศษ จริงๆ แล้วในต่างจังหวัดมันก็ควรจะมี ความรู้ในระดับหนึ่ง เมื่อมีคดีมาการรับคดีในเบื้องต้น คือในทางต่างจังหวัดตอนนี้ คดีจะขึ้นสู่ศาล ทรัพย์สินทางปัญญาฯ แต่ว่าคนที่ขึ้นคดีเองในระบบปัจจุบัน ก็เป็นอัยการต่างจังหวัดนี้แหละ แต่เขาใช้ วิธีการ Video Conference ทุกอย่างส่งมาให้ศาลทรัพย์สินฯ ทำ แต่ว่าผ่านศาลจังหวัด ยื่นคำร้อง คำ คู่ความ คำฟ้อง การพิจารณาก็ผ่านการ Video Conference ทั้งสิ้น ซึ่งในส่วนของอัยการเองก็จำเป็น มากที่จะต้องมีความรู้ในเรื่องจีไอ ไม่เฉพาะคนที่อยู่ในกองคดีทรัพย์สินทางปัญญา เพราะว่าในเบื้องต้น ใน หลายๆ คดีก็จะเป็นความรับผิดชอบของอัยการจังหวัดท้องถิ่น เพราะปัจจุบันนี้อย่างคดีทรัพย์สินทาง ปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ อัยการท้องถิ่นก็รับผิดชอบอยู่นะ แต่ผมเข้าใจว่า จีไอ มันยังไม่ แพร่หลาย ถามว่าจำเป็นไหม จำเป็นมากครับ เพราะหากเกิดมีคดีขึ้นมา อัยการนี้แหละที่ต้องทำคดี

4) รายชื่อบุคคลและตำแหน่งในพื้นที่ที่มีส่วนร่วมกับโครงการ

1. นางสุพินยา เสียงดัง แกนนำกลุ่มเกษตรกร
2. นางจิตต์ สัมโท
3. นายสมพงศ์ อินทสระ ที่ปรึกษากลุ่มอนุรักษ์ข้าวเลี้ยงอินทรีย์ปากกรอ
4. นายหมีด หวันอิ
5. นายมณี สุขเส็ม
6. นางอุไหม หวันอิ
7. นางไพจิตร กระจ่างแผ้ว
8. นายทัตเทพ ขวัญเกลี้ยง แกนนำกลุ่มเกษตรกร
9. นายคล่อง บางพงษ์
10. นายจำเนียร สุทธิโพธิ์
11. นายไพฑูรย์ ไชยานุวงศ์ กำนันตำบลปากกรอ
12. นาวรรณา พันธนียะ
13. นายอรรถการ ฝื่อดง
14. นายนาน ยอดชาย
15. ดาบตำรวจ สุขสันต์
16. นายปอง คุมจันทร์
17. นางจำเนียร คุมจันทร์
18. นายชาญวิทย์ รัตนชาติ แกนนำกลุ่มเกษตรกร
19. นายมงคล รอดบุญธรรม แกนนำกลุ่มเกษตรกร
20. นายเอกราช แก้วนางโอ นักวิชาการเกษตรชำนาญการ ศูนย์วิจัยข้าวพัทลุง
21. นางบุปผาพรรณ ไชยฤกษ์ เกษตรอำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

5) ร่างเอกสารแนบรายละเอียดเกี่ยวกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ข้าวเฉียงปากกรอ ตามข้อ 6.1-6.7 ซึ่งเป็นไปตามกฎกระทรวง ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการ เกี่ยวกับการขอขึ้นทะเบียน

6. รายละเอียดเกี่ยวกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ตามข้อ 6.1 – 6.7

6.1 รายละเอียดเกี่ยวกับคุณภาพ ชื่อเสียง คุณสมบัติหรือคุณลักษณะอื่นของสินค้าที่ใช้สิ่งบ่งชี้ทาง ภูมิศาสตร์ซึ่งแสดงให้เห็นถึง ความแตกต่างจากสินค้าชนิดเดียวกันที่มีแหล่งกำเนิด มาจากพื้นที่อื่น

(1) ชื่อเสียงหรือคุณภาพของสินค้า

ข้าวเฉียงเป็นพันธุ์ข้าวที่นิยมปลูกเพื่อรับประทานในครัวเรือน โดยข้าวเฉียงได้ถูกนำมาปลูก ในพื้นที่ตำบลปากกรอ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา เมื่อประมาณ พ.ศ. 2520 รวมแล้วไม่น้อยกว่าสี่สิบปี เนื่องจากมีความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ที่ต้องพึ่งพาปริมาณน้ำฝน และมีสภาพดินเป็นดินเหนียว อีกทั้งข้าวเฉียงยังมีความทนต่อสภาพภูมิอากาศที่มีความแปรปรวนอันเป็นลักษณะของภูมิอากาศในพื้นที่ ตำบลปากกรอ ที่บางครั้งก็แล้ง หากมรสุมเข้าก็มักจะประสบปัญหาน้ำท่วม ซึ่งมีผลต่อพื้นที่นา อันเนื่องมาจากการที่ข้าวเฉียงเป็นข้าวนาปีพันธุ์พื้นเมืองที่เหมาะสมกับฤดูกาลเพาะปลูก กล่าวคือ ก่อนหน้านี้ได้ปลูกข้าวสายพันธุ์อื่นที่มีอายุเจ็ดเดือน แต่ระยะเวลาปลูกไม่เหมาะสมกับฤดูกาลในการทำนา ของพื้นที่ จึงเปลี่ยนเอาข้าวเฉียงซึ่งเป็นข้าวเบามาปลูกแทนในพื้นที่ ซึ่งมีความเหมาะสมมากกว่า นอกจากนี้ ด้วยความที่เหมะสมกับสภาพพื้นที่ หลังจากที่ทำนานข้าวเฉียงแล้ว ต้นข้าวมีเปอร์เซ็นต์การงอก สูง สามารถขึ้นได้แน่น ทำให้เก็บเกี่ยวได้ง่าย สามารถเก็บเกี่ยวได้เอง ต้นทุนในการเก็บเกี่ยวต่ำ นอกจากนี้ สามารถข้าวสารเก็บรักษาในยุ้งได้นาน อีกทั้งยังเก็บนานข้าวยิ่งทวีความหอมมากยิ่งขึ้น

ข้าวเฉียงเป็นข้าวที่ใช้รับประทานกันทั่วไปในทุกบ้านในพื้นที่ เนื่องจากลักษณะของข้าวเฉียง ที่มีความเหนียว จึงเหมาะสำหรับรับประทานกับน้ำแกง เพราะน้ำแกงจะติดกับข้าวทำให้รับประทานได้ อย่างเอร็ดอร่อย อีกทั้งเมื่อหุงสุกแล้วไม่เละจึงบูดยาก เก็บรักษาได้ง่าย ชาวบ้านจึงนิยมรับประทานกัน มาก และไม่เปลี่ยนไปทานข้าวสายพันธุ์อื่น แม้จะปลูกสายพันธุ์อื่นไว้เพื่อขายก็ตาม นอกจากนี้ ด้วยลักษณะของข้าวเฉียงที่มีอมิโลสสูง จึงนิยมนำข้าวเฉียงไปใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตขนมจีนอีกด้วย

ทั้งนี้ ข้าวเฉียงมีราคาสูงกว่าราคาข้าวพันธุ์อื่น ๆ ในพื้นที่เช่น ถ้าข้าวสายพันธุ์อื่น ๆ ขายได้ใน ราคา กิโลกรัมละ 7 บาท ข้าวเฉียงจะขายได้ในราคา กิโลกรัมละ 10 บาท เป็นต้น

อนึ่ง ตำบลปากกรอมีคำขวัญเกี่ยวกับสินค้ามีชื่อเสียงดังนี้ “น้ำผึ้งหวาน ข้าวสารสวย กล้วยลูกใหญ่ ไช้ลูกบอง” ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ตำบลพื้นที่ปากกรอมีข้าวเป็นผลิตภัณฑ์เด่นมานาน

(2) ลักษณะหลักของสินค้า

ลักษณะทางกายภาพ

- ข้าวเปลือก: เมล็ดข้าวเปลือกอวบป้อม สั้น สีเหลืองนวล ขนาดความยาวโดยเฉลี่ย 0.98 - 1 เซนติเมตร
- ข้าวสาร: ขาวใส มีกลิ่นหอม
- ข้าวสวย: ร่วนเป็นเมล็ด มีรสชาติมัน แข็งและเหนียว อร่อยเหมาะกินกับน้ำแกง

ลักษณะทางชีวภาพ

(*ยังอยู่ในระหว่างการรอข้อมูลทางชีวภาพของข้าวเหนียวปี 2561)

(3) วัตถุดิบ

ชื่อของวัตถุดิบที่นำมาใช้ผลิต: พันธุ์ข้าวเหนียวพัทลุง

ชื่อพื้นที่แหล่งที่มาของวัตถุดิบ: ตำบลปากกรอ ตำบลรำแดง ตำบลป่าขาด ตำบลทำนบ ตำบลชะแล้ ตำบลม่วงงาม ตำบลบางเขียด อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

ลักษณะของวัตถุดิบ:

ความสูงของต้นข้าว ประมาณ 150 เซนติเมตร สูงพ้นวัชพืชจึงทนทานต่อการปลูก
ต้นอ่อนล้มง่าย

รวงข้าวหนัก

เมล็ดข้าวเปลือกอวบป้อม สั้น สีเหลืองนวล ขนาด ความยาว 0.98 -1 เซนติเมตร

ข้าวสารขาวใส มีกลิ่นหอม

ข้าวสวยมีลักษณะร่วนเป็นเมล็ด มีรสชาติมัน แข็งและเหนียว อร่อยเหมาะกินกับน้ำแกง

(4) วิธีการผลิต

ขั้นตอนผลิต:

- การเตรียมพื้นที่: เริ่มประมาณเดือนพฤษภาคมถึงมิถุนายนของทุกปี โดยเริ่มไถตะ
ไถกลบ เตรียมดิน และทิ้งไว้ช่วงหนึ่งก็จะไถแปรช่วงเดือนสิงหาคม
ถึงกันยายนของทุกปี
- การเตรียมเมล็ดข้าว: เก็บเมล็ดข้าวกันเองโดยเก็บตามรอบการปลูกในเดือนกุมภาพันธ์
โดยเลือกเมล็ดข้าวที่สมบูรณ์ โดยเลือกที่ละรวง เก็บและคัดพันธุ์
เองด้วยมือ จึงได้ข้าวสายพันธุ์บริสุทธิ์
- การปลูก: เริ่มปลูกประมาณปลายเดือนสิงหาคมถึงต้นเดือนกันยายนของทุก
ปี ซึ่งโดยมากมักใช้วิธีการหว่านแห้ง (10-15 กิโลกรัมต่อไร่) หรือ
บางครั้งอาจหว่านเปียก (ประมาณ 20-25 กิโลกรัมต่อไร่) ทั้งนี้โดย
พิจารณาความเหมาะสมจากสภาพอากาศซึ่งเป็นผลจากภูมิปัญญา
ท้องถิ่น อนึ่ง การปลูกนี้จะเสี่ยงการหว่านใต้ต้นโตนด ซึ่งทำให้
ประหยัดต้นทุนการผลิต อีกทั้งดูแลง่าย
- การใส่ปุ๋ย: ใส่ปุ๋ยอินทรีย์ (โดยมากมักใส่ปุ๋ยคอก) ครั้งเดียวในปริมาณไม่มาก
เพราะหากใส่ในปริมาณมากเกินไปจะทำให้ข้าวนอนหรือล้ม ทั้งนี้
จะไม่ใส่หลังจากที่ข้าวออกรวงแล้ว
- การเก็บเกี่ยว: ประมาณกลางเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนมีนาคม โดยใช้รถเกี่ยววาด

ปัจจัยต่างๆ ที่เป็นตัวกำหนดความสุกหอมและความสมบูรณ์ของผลผลิต:

กรณีदानา ข้าวจะสุกพร้อมกัน สามารถเก็บเกี่ยวได้พร้อมกัน
กรณีหวานแห้ง ข้าวจะสุกไม่พร้อมกัน จึงให้รอสุกพร้อมกันก่อนจึงค่อยเก็บเกี่ยว
ซึ่งส่งผลให้ข้าวไม่สวย

ทั้งนี้ หลังการเก็บเกี่ยวจะมีช่วงยางข้าว ซึ่งส่งผลให้ข้าวเฉื่อยมีความหอมยิ่งขึ้น
อนึ่ง หากพ้นช่วงเวลาเก็บเกี่ยว ข้าวจะหักและเป็นผงมากขึ้น
ฤดูกาลผลิตที่มีผลผลิตมาก: ประมาณกลางเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนมีนาคม

(5) ความแตกต่างจากสินค้าชนิดเดียวกันที่มีแหล่งกำเนิดมาจากพื้นที่อื่น

เนื่องจากพื้นที่ตำบลปากกรอเป็นเมืองสามน้ำ ส่งผลให้ในข้าวมีองค์ประกอบของโซเดียมซึ่งเป็นสารกระตุ้นให้เกิดความหอม จึงส่งผลให้ข้าวเฉื่อยที่ปลูกในพื้นที่ ตำบลปากกรอ มีกลิ่นหอมซึ่งแตกต่างจากข้าวเฉื่อยที่ปลูกในที่อื่นซึ่งจะไม่พบความหอมในข้าว

(* อนึ่ง ยังอยู่ในระหว่างการรอข้อมูลเพิ่มเติมจากทางเกษตรกร)

6.2 รายละเอียดซึ่งแสดงความสัมพันธ์ระหว่างสินค้าที่ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กับแหล่งภูมิศาสตร์นั้น

พื้นที่ตำบลปากกรอ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ตั้งอยู่บริเวณปากคาบสมุทร จึงมีท่าเรือข้ามฟากสำหรับชาวบ้านเพื่อสัญจรไปมาระหว่างสองคาบสมุทร หากจะไปยังท้องที่อื่น เช่น จาก อำเภอเมืองสงขลาไปยังอำเภอระโนด ควนเนียง รวมถึง อำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง ก็ต้องรอเรือสัญจรที่บริเวณนี้ ซึ่งเป็นปากอ่าวทะเลเล็ก และเนื่องจากทะเลมีความลึกและลมแรง ดังนั้นเมื่อจะไปพื้นที่อื่น ชาวบ้านจึงต้องรอเรือที่ปากอ่าว จึงเป็นที่มาของคำว่า “ปากกรอ”

ตำบลปากกรอเป็นพื้นที่สามน้ำซึ่งตั้งอยู่บนคาบสมุทรสทิงพระ เลียบทะเลสาบสงขลา มีสภาพภูมิอากาศร้อนชื้น โดยที่ฤดูร้อนและฤดูแล้งมีช่วงระยะเวลายาวนานกว่าฤดูฝน (ฤดูฝน 4 เดือน ฤดูร้อน 8 เดือน) ส่งผลให้มีปริมาณน้ำในพื้นที่น้อย อย่างไรก็ตาม ตำบลปากกรอเป็นพื้นที่มีคลองธรรมชาติ และมีคลองส่งน้ำเพื่อส่งน้ำไปยังพื้นที่ที่ไม่ติดคลอง แต่ใช้เฉพาะช่วงที่ไม่มีน้ำทะเลหนุนเพราะหากน้ำเค็มเข้าจะทำให้ข้าวในนาเสียหาย

จากการที่ตำบลปากกรอเป็นพื้นที่ปากน้ำนี้เองส่งผลให้น้ำในพื้นที่มีโซเดียมปนอยู่ ซึ่งส่งผลให้ข้าวซึ่งใช้น้ำดังกล่าวในการเพาะปลูกมีองค์ประกอบของโซเดียมซึ่งจะกระตุ้นให้ข้าวมีกลิ่นหอมซึ่งแตกต่างจากข้าวเฉี้ยงที่ปลูกในที่อื่นซึ่งจะไม่พบความหอมในข้าว กอปรกับลักษณะของดินเป็นดินเหนียวเหมาะแก่การปลูกข้าว อีกทั้งข้าวเฉี้ยงเป็นข้าวพันธุ์พื้นเมืองจึงมีลักษณะที่ทนต่อสภาพภูมิอากาศที่แห้งแล้งได้ดี และแม้จะมีเหตุการณ์ที่ให้น้ำท่วม แต่เนื่องจากพันธุ์ข้าวแข็งแรง จึงแข็งแรงทนต่อภัยธรรมชาติดังกล่าวได้

(* อนึ่ง ยังอยู่ในระหว่างการรอข้อมูลทางวิทยาศาสตร์เพิ่มเติมจากทางเกษตรกร)

6.3 รายละเอียดเกี่ยวกับที่ตั้งแหล่งภูมิศาสตร์ที่ขอขึ้นทะเบียน

ขอบเขตพื้นที่การผลิตสินค้า:

ครอบคลุมพื้นที่ ตำบลปากกรอ ตำบลรำแดง ตำบลป่าขาด ตำบลทำนบ ตำบลชะแล้ ตำบลม่วงงาม ตำบลบางเขียด อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

ลักษณะภูมิอากาศ:

สภาพภูมิอากาศร้อนชื้นสองฤดู (ฝน 4 แดด 8) ฤดูร้อนและฤดูแล้งมีช่วงระยะเวลา ยาวนานกว่าฤดูฝน ส่งผลให้มีปริมาณน้ำในพื้นที่น้อย

ขนาดพื้นที่การผลิต: ประมาณไม่น้อยกว่า 50 ไร่

แผนที่ภูมิประเทศ รวมถึงเขตติดต่อ

(* อยู่ในระหว่างการรอภาพแผนที่จากแกนนำเกษตรกร)

6.4 รายละเอียดแสดงการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ขอขึ้นทะเบียนบนฉลากสินค้า

- รายละเอียดบนบรรจุภัณฑ์ ใช้คำว่า “ข้าวเฉี้ยงบริสุทธิ์ปากกรอ”

- วัน เดือน ปี ที่ผลิต / บรรจุ / วันหมดอายุ

ความชื้นไม่เกิน 15%

คุณธรรมดำนับตั้งแต่วันแปรรูปเป็นข้าวสารไม่เกิน 3 เดือน แต่ถ้าเป็นการเก็บในระบบ
คุณสุญญากาศ จะเก็บได้นานถึงหนึ่งปี
(*ยังอยู่ในระหว่างรอข้อมูลล่าสุดจากเกษตรกร)

- ชื่อ ที่อยู่ ผู้ผลิต / ผู้ประกอบการค้า:
กลุ่มอนุรักษ์ข้าวเฉียงปากกรอ
46/2 หมู่ 1 บ้านดอนทิง ตำบลปากกรอ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา
- วิธีการปรุง/บริโภค
วิธีหุงให้ร่อย ใช้น้ำมาก โดยใช้สัดส่วน 2:2 หรือ ข้าว 1 ส่วน ต่อ น้ำ 3 ส่วน โดยไม่ต้อง
รินน้ำทิ้ง และไม่ต้องแช่ข้าวก่อนหุง
- วิธีการใช้/การเก็บรักษา
วิธีการเก็บรักษาเพื่อป้องกันไม่ให้มอดขึ้น และไล่ความชื้นคือ การใส่ซองสแตนเลสหรือ
ใบมะกรูดลงไปในภาชนะบรรจุข้าว

6.5 รายละเอียดผู้มีหน้าที่ตรวจสอบสินค้าที่ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ขึ้นทะเบียน

(*ยังอยู่ในระหว่างการกำหนดผู้มีหน้าที่ตรวจสอบสินค้า)

6.6 รายละเอียดวิธีการควบคุมคุณภาพสินค้าที่ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ขึ้นทะเบียน

- ต้องผลิตในบริเวณพื้นที่ตำบลปากกรอ ตำบลรำแดง ตำบลป่าขาด ตำบลท่าบง ตำบลชะแล้ ตำบล
ตำบลม่วงงาม หรือตำบลบางเขียด อ.สิงหนคร จ.สงขลา ซึ่งตั้งอยู่บนคาบสมุทรสทิงพระ
- ต้องปลูกตามหลัก GAP
- ผู้ที่จะใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ต้องยื่นทะเบียนขอใช้จากกลุ่มวิสาหกิจกลุ่มอนุรักษ์ข้าวเฉียง
ปากกรอ
(*อนึ่ง ยังอยู่ในระหว่างการจัดทำคู่มือควบคุมการผลิต)

6.7 รายละเอียดอื่นๆ

(*อยู่ในระหว่างการรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติม)

6) แบบฟอร์มคำขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (แบบสช.01)

 คำขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์	สำหรับเจ้าหน้าที่				
	วันที่ยื่น				
	ค่าธรรมเนียม.....บาท ลงชื่อ.....ผู้ส่ง (.....)				
	คำขอเลขที่				
ทะเบียนเลขที่					
1. สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์					
.....					
2. รายการสินค้า.....					
3. ชื่อและที่อยู่ของผู้ขอ/สมาชิกกลุ่ม(ถ้ามี) (ไม่พอให้ใช้ใบต่อ)		ความเกี่ยวข้องกับสินค้าที่ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์			
		ผู้ผลิต	ผู้ประกอบการค้า	ผู้บริโภคร	อื่นๆ(ระบุ)
(3.1) ชื่อ.....นามสกุล..... เลขที่บัตรประจำตัวประชาชน/เลขทะเบียนนิติบุคคล..... สัญชาติ.....อาชีพ..... ที่อยู่..... รหัสไปรษณีย์.....โทรศัพท์..... โทรสาร.....E-mail.....					
(3.2) ชื่อ.....นามสกุล..... เลขที่บัตรประจำตัวประชาชน/เลขทะเบียนนิติบุคคล..... สัญชาติ.....อาชีพ..... ที่อยู่..... รหัสไปรษณีย์.....โทรศัพท์..... โทรสาร.....E-mail.....					
4. ชื่อผู้รับมอบอำนาจ.....สัญชาติ.....อาชีพ..... เลขที่บัตรประจำตัวประชาชน/เลขทะเบียนนิติบุคคล..... ที่อยู่..... รหัสไปรษณีย์.....โทรศัพท์.....โทรสาร.....E-mail:.....					
5. สถานที่ติดต่อในประเทศไทย ☐ ผู้ขอ ☐ ผู้รับมอบอำนาจ ☐ อื่นๆ (ระบุ).....					

6. รายละเอียดเกี่ยวกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ตามข้อ 6.1 – 6.7 ปรากฏตามเอกสารแนบจำนวน.....หน้า
- 6.1 รายละเอียดเกี่ยวกับคุณภาพ ชื่อเสียง คุณสมบัติหรือคุณลักษณะอื่นของสินค้าที่ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างจากสินค้าชนิดเดียวกันที่มีแหล่งกำเนิดมาจากพื้นที่อื่น
- (1) ชื่อเสียงหรือคุณภาพของสินค้า (ขนบธรรมเนียม จุดกำเนิด ประวัติของผลิตภัณฑ์ พร้อมรูปประกอบ (ถ้ามี))
- (2) ลักษณะหลักของสินค้า (ลักษณะทางกายภาพ ลักษณะทางจุลชีวภาพหรือเคมี ลักษณะอื่น ๆ)
- (3) วัตถุประสงค์ (ระบุชื่อของวัตถุประสงค์ และชื่อพื้นที่แหล่งวัตถุประสงค์)
- (4) วิธีการผลิต (ที่สามารถเปิดเผยได้)
- (5) ความแตกต่างจากสินค้าชนิดเดียวกันที่มีแหล่งกำเนิดมาจากพื้นที่อื่น (อธิบายความแตกต่างของสินค้าในพื้นที่แหล่งภูมิศาสตร์เปรียบเทียบกับสินค้าในแหล่งภูมิศาสตร์อื่น)
- 6.2 รายละเอียดซึ่งแสดงความสัมพันธ์ระหว่างสินค้าที่ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กับแหล่งภูมิศาสตร์นั้น
- 6.3 รายละเอียดเกี่ยวกับที่ตั้งแหล่งภูมิศาสตร์ที่ขอขึ้นทะเบียน(ขอบเขตพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ที่ครอบคลุมโดยสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ รวมทั้งรายละเอียดคุณลักษณะของพื้นที่ในเรื่อง ธรณีวิทยา ภูมิอากาศและอุทกศาสตร์ เป็นต้น)
- 6.4 รายละเอียดแสดงการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ขอขึ้นทะเบียนบนฉลากสินค้า
- 6.5 รายละเอียดผู้มีหน้าที่ตรวจสอบสินค้าที่ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ขึ้นทะเบียน
- 6.6 รายละเอียดวิธีการควบคุมคุณภาพสินค้าที่ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ขึ้นทะเบียน
- 6.7 อื่นๆ (ระบุ).....

7. เอกสารประกอบคำขอ

- สำเนาคำขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ จำนวน 1 ชุด
- สำเนาบัตรประจำตัวประกอบคำขอในแต่ละกรณี
- กรณีเป็น ส่วนราชการ ให้ใช้ สำเนาบัตรประจำตัวเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือสำเนาคำสั่งแต่งตั้ง
- กรณีเป็น นิติบุคคล ให้ใช้ สำเนาหนังสือรับรองนิติบุคคลซึ่งเป็นฉบับปัจจุบัน
- กรณีเป็น บุคคลธรรมดาหรือกลุ่มบุคคล ให้ใช้ สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน หรือบัตรประจำตัวอื่นที่ทางราชการออกให้
- สำเนาหนังสือมอบอำนาจ (ถ้ามี)
- สำเนาบัตรประจำตัวของผู้รับมอบอำนาจ (ถ้ามี)
- ภาพถ่ายของสินค้าที่ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ขอขึ้นทะเบียน
- ต้นฉบับ สำเนาหรือภาพถ่ายฉลากสินค้าที่ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ขอขึ้นทะเบียนซึ่งสามารถเห็นข้อความตามที่ระบุไว้ อย่างชัดเจน (พร้อมติดฉลากลงในกระดาษขนาด A 4)
- เอกสารอื่น ๆ (ระบุ).....
- เอกสารยืนยันคุณภาพ ชื่อเสียง คุณสมบัติหรือคุณลักษณะอื่นของสินค้าตามข้อ 6.1
 - เอกสารยืนยันถึงความเชื่อมโยงกับสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ หรือ ต้นกำเนิดทางภูมิศาสตร์ตามข้อ 6.2
 - ภาพถ่ายแผนที่แสดงขอบเขต พื้นที่ของแหล่งภูมิศาสตร์ที่ขอขึ้นทะเบียนตามข้อ 6.3
 - เอกสารยืนยันว่าสินค้ามีแหล่งกำเนิดมาจากพื้นที่แหล่งภูมิศาสตร์ตามข้อ 6.3

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าข้อความข้างต้นเป็นความจริงทุกประการ และข้อมูลที่แจ้งเป็นข้อมูลที่สามารถเปิดเผยได้ และไม่เป็นข้อมูลลับที่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย

ลงชื่อ.....ผู้ยื่นคำขอ/ผู้รับมอบอำนาจ
(.....)
วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

หมายเหตุ

ในกรณีที่ไม้อาจระบุรายละเอียดได้ครบถ้วน ให้จัดพิมพ์ลงในใบต่อ(กระดาษ A 4) โดยระบุหมายเลขกำกับข้อและหัวข้อที่แสดงรายละเอียดเพิ่มเติมดังกล่าวด้วย

คำแนะนำในการจัดทำแบบคำขอ สช. 01

วิธีการกรอกคำขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

กรอบ 1 สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

กรอกชื่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ประสงค์จะขอขึ้นทะเบียน

กรอบ 2 รายการสินค้า

กรอกรายการสินค้าที่ประสงค์จะขอขึ้นทะเบียน

กรอบ 3 ชื่อและที่อยู่ของผู้ขอ/สมาชิกกลุ่ม(ถ้ามี) ไม่พอให้ใช้ใบต่อ

- (1) กรอกชื่อ ชื่อสกุลของผู้ขอ/สมาชิกกลุ่ม(ถ้ามี) เลขที่บัตรประจำตัวประชาชน พร้อมทั้งที่อยู่ให้ครบถ้วนชัดเจน รวมทั้งเลขรหัสไปรษณีย์ สัญชาติ อาชีพ หมายเลขโทรศัพท์ โทรสารและ E-mail (ถ้ามี)
- (2) ในกรณีผู้ขอเป็นนิติบุคคลจดทะเบียนในประเทศไทย ให้กรอกชื่อเต็ม เลขทะเบียนนิติบุคคลพร้อมที่อยู่ให้ครบถ้วนชัดเจน รวมทั้งเลขรหัสไปรษณีย์ สัญชาติ อาชีพ หมายเลขโทรศัพท์ โทรสารและ E-mail (ถ้ามี)
- (3) ให้ทำเครื่องหมาย ในช่อง เพื่อระบุฐานะความเกี่ยวข้องกับสินค้าที่ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์
- (4) กรณีไม่สามารถระบุข้อมูลสมาชิกได้พอ ให้ดำเนินการจัดพิมพ์ลงในใบต่อ(กระดาษ A4) โดยระบุหมายเลขกำกับข้อและหัวข้อที่แสดงรายละเอียดเพิ่มเติมดังกล่าวด้วย

กรอบ 4 ชื่อผู้รับมอบอำนาจ

- (1) กรอกชื่อ ชื่อสกุลของผู้รับมอบอำนาจ เลขที่บัตรประจำตัวประชาชน พร้อมทั้งที่อยู่ให้ครบถ้วนชัดเจน รวมทั้งเลขรหัสไปรษณีย์ สัญชาติ อาชีพ หมายเลขโทรศัพท์ โทรสารและ E-mail (ถ้ามี)
- (2) กรอกชื่อ ชื่อสกุลของผู้ขอ/สมาชิกกลุ่ม(ถ้ามี) เลขที่บัตรประจำตัวประชาชน พร้อมทั้งที่อยู่ให้ครบถ้วนชัดเจน รวมทั้งเลขรหัสไปรษณีย์ สัญชาติ อาชีพ หมายเลขโทรศัพท์ โทรสารและ E-mail (ถ้ามี)
- (3) กรอกชื่อ ชื่อสกุลของผู้ขอ/สมาชิกกลุ่ม(ถ้ามี) เลขที่บัตรประจำตัวประชาชน พร้อมทั้งที่อยู่ให้ครบถ้วนชัดเจน รวมทั้งเลขรหัสไปรษณีย์ สัญชาติ อาชีพ หมายเลขโทรศัพท์ โทรสารและ E-mail (ถ้ามี)

กรอบ 5 สถานที่ติดต่อในประเทศไทย

ให้ทำเครื่องหมาย ในช่อง กรณีเป็นสถานที่เดียวกันกับที่อยู่ของผู้ขอ หรือผู้รับมอบอำนาจ แต่ถ้าเป็นสถานที่อื่น ให้กรอกรายละเอียดระบุสถานที่ที่ต้องการให้ติดต่อด้วย

กรอบ 6 การบรรยายรายละเอียดเกี่ยวกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามข้อ 6.1-6.7

ให้ผู้ยื่นคำขอขึ้นทะเบียนบรรยายหรือพรรณนารายละเอียดเกี่ยวกับคุณภาพ ชื่อเสียง หรือคุณลักษณะอื่น ๆ ของสินค้าที่ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ โดยละเอียดตามหัวข้อที่กำหนดหรือมากกว่านั้นดังนี้

6.1 แสดงรายละเอียดเกี่ยวกับคุณภาพ ชื่อเสียง คุณสมบัติหรือคุณลักษณะอื่นของสินค้าที่ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างจากสินค้าชนิดเดียวกันที่มีแหล่งกำเนิดมาจากพื้นที่อื่น

(1) ชื่อเสียงหรือคุณภาพของสินค้า (ขนบธรรมเนียม จุดกำเนิด ประวัติของผลิตภัณฑ์ พร้อมรูปประกอบ (ถ้ามี) โดยแสดงให้เห็นว่าสินค้านั้นมีชื่อเสียงหรือคุณภาพอย่างไร

(2) ลักษณะหลักของสินค้า (ลักษณะทางกายภาพ ลักษณะทางจุลชีวภาพหรือเคมี ลักษณะอื่น ๆ) โดยแสดงให้เห็นว่าลักษณะของสินค้านั้นมีความโดดเด่นกว่าสินค้าในพื้นที่อื่นอย่างไร

(3) วัตถุดิบ (ระบุชื่อของวัตถุดิบ และชื่อพื้นที่แหล่งวัตถุดิบ) โดยแสดงให้เห็นว่าวัตถุดิบที่ผลิตสินค้ามาจากแหล่งใดและชื่ออะไร

(4) วิธีการผลิต (ที่สามารถเปิดเผยได้) โดยแสดงกรรมวิธีการผลิตเพียงพอที่เปิดเผยได้

(5) ความแตกต่างจากสินค้าชนิดเดียวกันที่มีแหล่งกำเนิดมาจากพื้นที่อื่น (อธิบายความแตกต่างของสินค้าในพื้นที่แหล่งภูมิศาสตร์เปรียบเทียบกับสินค้าในแหล่งภูมิศาสตร์อื่น)

6.2 แสดงรายละเอียดซึ่งแสดงความสัมพันธ์ระหว่างสินค้าที่ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กับแหล่งภูมิศาสตร์นั้น

6.3 แสดงรายละเอียดเกี่ยวกับที่ตั้งแหล่งภูมิศาสตร์ที่ขอขึ้นทะเบียน(ขอบเขตพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ที่ครอบคลุมโดยสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์รวมทั้งรายละเอียดคุณลักษณะของพื้นที่ในเรื่อง ธรณีวิทยา ภูมิอากาศและอุทกศาสตร์ เป็นต้น) โดยแสดงให้เห็นถึงขอบเขตของพื้นที่แหล่งผลิตที่แท้จริง ไม่จำเป็นต้องยึดถือตามแผนที่เขตการปกครอง

6.4 แสดงรายละเอียดแสดงการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ขอขึ้นทะเบียนบนฉลากสินค้า โดยการอธิบายลักษณะการจัดวางสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในตำแหน่งใด ลักษณะใดโดยละเอียด

6.5 แสดงรายละเอียดผู้มีหน้าที่ตรวจสอบสินค้าที่ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ขึ้นทะเบียน โดยแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับผู้มีหน้าที่ตรวจสอบ

6.6 แสดงรายละเอียดวิธีการควบคุมคุณภาพสินค้าที่ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ขึ้นทะเบียนโดยแสดงรายละเอียดวิธีการควบคุมคุณภาพสินค้าว่ามีวิธีการควบคุมคุณภาพของสินค้าภายหลังการจดทะเบียนอย่างไร

6.7 แสดงรายละเอียดอื่นๆ(กรณีจำเป็นที่ต้องมีเพื่อแสดงให้เห็นว่าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ยื่นคำขอขึ้นทะเบียนนั้นเป็นสินค้าที่มีคุณภาพ ชื่อเสียง คุณสมบัติหรือคุณลักษณะเฉพาะของแหล่งภูมิศาสตร์และเป็นสินค้าที่เกิดจากแหล่งภูมิศาสตร์นั้น)

(กรณีไม่พอให้ใช้ใบต่อพร้อมทั้งระบุจำนวนหน้าให้ชัดเจน)

กรอบ 7 เอกสารประกอบคำขอ

ให้ทำเครื่องหมาย ในช่อง ตามเอกสารที่ยื่นประกอบคำขอ

กรอบ 8 ลงชื่อผู้ยื่นคำขอ/ผู้รับมอบอำนาจ

ลงลายมือชื่อผู้ยื่นคำขอหรือผู้รับมอบอำนาจ และให้ขีดฆ่าคำที่ไม่ใช่ออก ในกรณีเป็นนิติบุคคลให้ผู้มีอำนาจลงลายมือชื่อและประทับตราสำคัญให้ถูกต้องตามอำนาจที่ระบุไว้ในหนังสือรับรองนิติบุคคล